

**Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του
Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας**

Τρίτη έκθεση για την
Κύπρο

Υιοθετήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2005

Στρασβούργο 16 Μαΐου 2006

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) και για τις άλλες δραστηριότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης σε αυτόν τον τομέα, παρακαλούμε επικοινωνήστε με:

Secretariat of ECRI
Directorate General of Human Rights – DG II
Council of Europe
F – 67075 STRASBOURG Cedex
Τηλ.: +33 (0) 3 88 41 29 64
Φαξ: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int

Επισκευθείτε μας στο Internet: www.coe.int/ecri

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	6
I. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ECRI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	7
ΔΙΕΘΝΗ ΝΟΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	7
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ	7
- Νομοθεσία περί υπηκοότητας	8
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	9
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	10
ΑΠΟΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	13
- Νομική αρωγή	13
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΆΛΛΟΙ ΘΕΣΜΟΙ	14
- Επίτροπος Διοικήσεως	14
- Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ..	16
- Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	16
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ	16
ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΜΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	18
- Αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες	18
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	23
- Πρόσβαση στην εκπαίδευση	23
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	25
ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	26
- Μετανάστες και αιτούντες άσυλο	26
- Τουρκοκύπριοι	26
- Ρομά	27
- Έλληνοπόντιοι	28
- Αρμένιοι, Λατίνοι και Μαρωνίτες	29
ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	29
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΞΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	30
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	31
II. ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	32
Νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστούνης μεταξύ της Ελληνοκυπρακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας	32
III. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	34
Η κατάσταση των μεταναστών και η ανάγκη για μία πολιτική μετανάστευσης και ένταξης	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	41

Πρόλογος

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) συστάθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Είναι ένα ανεξάρτητο όργανο παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ειδικευμένο σε ζητήματα που αφορούν το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία. Αποτελείται από ανεξάρτητα και αμερόληπτα μέλη, τα οποία διορίζονται επί τη βάσει του ηθικού τους κύρους και της αναγνωρισμένης εμπειρογνωμοσύνης τους σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας.

Ένας από τους πυλώνες του προγράμματος εργασίας της ECRI είναι η ανά χώρα προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία αναλύει την κατάσταση αναφορικά με το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία σε κάθε ένα από τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και υποβάλλει εισηγήσεις και προτάσεις σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί.

Η ανά χώρα προσέγγιση αντιμετωπίζει όλα τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης σε ίση βάση. Οι εργασίες πραγματοποιούνται σε 4ετείς με 5ετείς κύκλους, καλύπτοντας 9 με 10 χώρες ανά έτος. Οι εκθέσεις του πρώτου κύκλου ολοκληρώθηκαν στο τέλος του 1998 και εκείνες του δεύτερου κύκλου στο τέλος του έτους 2002. Οι εργασίες για τις εκθέσεις του τρίτου κύκλου ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 2003.

Οι εκθέσεις του τρίτου κύκλου επικεντρώνονται στην «εφαρμογή». Εξετάζουν εάν οι κύριες συστάσεις της ECRI από τις προηγούμενες εκθέσεις τηρήθηκαν και εφαρμόστηκαν και, στην περίπτωση που κάτι τέτοιο συνέβη, με τί βαθμό επιτυχίας και αποτελεσματικότητας. Οι εκθέσεις του τρίτου κύκλου εξετάζουν επίσης «ειδικά ζητήματα», τα οποία επελέχθησαν σύμφωνα με τις διαφορετικές καταστάσεις στις διάφορες χώρες, και εξετάστηκαν εις μεγαλύτερο βάθος σε κάθε έκθεση.

Οι μέθοδοι εργασίας για την προετοιμασία των εκθέσεων περιλαμβάνουν αναλύσεις εγγράφων, μια επίσκεψη επαφής στη χώρα, και έπειτα, ένα εμπιστευτικό διάλογο με τις εθνικές αρχές.

Οι εκθέσεις της ECRI δε συνιστούν το αποτέλεσμα ερευνών ή στοιχείων με βάση μαρτυρίες. Πρόκειται για αναλύσεις οι οποίες βασίζονται σε μεγάλο αριθμό πληροφοριών, οι οποίες συγκεντρώνονται από μια ευρεία ποικιλία πηγών. Οι μελέτες εγγράφων βασίζονται επίσης σε ένα σημαντικό αριθμό εθνικών και διεθνών γραπτών πηγών. Η επί τόπου επίσκεψη επιτρέπει τις άμεσες συναντήσεις με τους ενδιαφερόμενους κύκλους (κυβερνητικούς και μη - κυβερνητικούς) με σκοπό τη συγκέντρωση λεπτομερών πληροφοριών. Η διαδικασία του εμπιστευτικού διαλόγου με τις εθνικές αρχές επιτρέπει στις τελευταίες να προτείνουν, εάν το θεωρούν απαραίτητο, τροποποιήσεις στο σχέδιο έκθεσης, με σκοπό τη διόρθωση οποιωνδήποτε πιθανών σφαλμάτων στα γεγονότα, τα οποία ενδέχεται να περιέχει η έκθεση. Με την ολοκλήρωση του διαλόγου, οι εθνικές αρχές δύναται να ζητήσουν, εάν το επιθυμούν, οι απόψεις τους να επισυναφθούν στην τελική έκθεση της ECRI.

Η ακόλουθη έκθεση συνετάχθη από την ECRI υπό τη δική της πλήρη ευθύνη. Καλύπτει την κατάσταση όπως είχε στις 16 Δεκεμβρίου 2005 και οποιαδήποτε μεταγενέστερη εξέλιξη μετά την ημερομηνία αυτή δεν καλύπτεται στην ακόλουθη ανάλυση ούτε λαμβάνεται υπόψη στα συμπεράσματα και τις προτάσεις που υπέβαλε η ECRI.

Εκτελεστική σύνοψη

Από τη δημοσίευση της δεύτερης έκθεσης της ECRI για την Κύπρο στις 3 Ιουλίου 2001, έχει σημειωθεί πρόοδος σε πολλά από τα πεδία που είχαν επισημανθεί στην έκθεση εκείνη. Το νομικό και θεσμικό πλαίσιο κατά των φυλετικών διακρίσεων έχει ενισχυθεί σημαντικά, όπως αντικατοπτρίζεται στην επικύρωση του Πρωτοκόλλου Νο. 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, την υιοθέτηση πρωτογενούς νομοθεσίας κατά των διακρίσεων και την επέκταση της εντολής και των εξουσιών του Επιτρόπου Διοικήσεως για την αντιμετώπιση των φυλετικών διακρίσεων. Έχει ληφθεί ένα πλήθος σημαντικών μέτρων, περιλαμβανομένης της έκδοσης διαβατήριων και άλλων προσωπικών εγγράφων για τη βελτίωση της θέσης των μελών της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, εκ των οποίων, μετά τη μερική άρση των περιορισμών στην ελευθερία διακίνησης στις δύο πλευρές της Πράσινης Γραμμής τον Απρίλιο του 2003, αυξανόμενοι αριθμοί ζούν και εργάζονται στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Το νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την εξέταση της διεθνούς προστασίας έχει τεθεί πλέον σε ισχύ. Έχει εισαχθεί ο θεσμός της παρακολούθησης των ρατσιστικών περιστατικών από την αστυνομία.

Ωστόσο, ορισμένες συστάσεις οι οποίες υπεβλήθησαν στη δεύτερη έκθεση της ECRI δεν έχουν εφαρμοστεί ή έχουν εφαρμοστεί μόνο μερικώς. Η συνεχιζόμενη έλλειψη ολοκληρωμένης πολιτικής μετανάστευσης και ένταξης έχει οδηγήσει σε μια συγκεκριμένη ευάλωτη θέση των μεταναστών, περιλαμβανομένων των οικιακών βοηθών και άλλων αλλοδαπών εργαζομένων, σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκμετάλλευση και διακρίσεις. Σε στενή σύνδεση με αυτό τον τομέα πολιτικής, οι αιτούντες άσυλο βιώνουν πολύ παρόμοια προβλήματα και έρχονται αντιμέτωποι με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Η εκτενής εφαρμογή της πρακτικής της κράτησης σύμφωνα με τις εξουσίες μετανάστευσης τόσο αναφορικά με τους μετανάστες όσο και με τους αιτούντες άσυλο και η συμερτιφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου, η οποία περιλαμβάνει και ισχυριζόμενες περιπτώσεις κακομεταχείρισης έναντι αυτών και άλλων μειονοτικών ομάδων παραμένει ένα ζήτημα ανησυχίας για την ECRI στην Κύπρο. Νέες ευκαιρίες για την ενεργό προώθηση του διαλόγου και της συμφιλίωσης μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας παραμένουν ακόμα προς αξιοποίηση. Αυτό είναι σημαντικό προκειμένου να περιοριστεί τόσο ο αρνητικός αντίκτυπος από τη συνεχιζόμενη διαίρεση της νήσου στις σχέσεις των δύο κοινοτήτων όσο και για την απόκτηση περαιτέρω υποστήριξης από το λαό στο σύνολό του για μια λύση σε αυτή τη διαίρεση. Οι εκδηλώσεις προκατάληψης και διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι Τουρκούπριοι πρέπει ακόμη να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν επαρκώς. Η θέση των άλλων ομάδων οι οποίες είναι ευάλωτες στη μειονεκτική θέση, το ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις, όπως είναι οι Ρομά και οι Έλληνες Πόντιοι, πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί πιο αποτελεσματικά.

Στην έκθεση αυτή, η ECRI συνιστά όπως οι Κυπριακές αρχές αναλάβουν επιπρόσθετη δράση σε διάφορους τομείς, περιλαμβανομένης της επείγουσας ανάγκης να υιοθετηθεί μια ολοκληρωμένη πολιτική μετανάστευσης και ένταξης με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών και την ανάγκη να διασφαλιστεί ο απόλυτος σεβασμός για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο. Η ECRI επίσης συνιστά οι Κυπριακές αρχές να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση και να βελτιώσουν την εφαρμογή και παρακολούθηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της παροχής επαρκούς στήριξης στον Επίτροπο Διοικήσεως. Επιπρόσθετα, στην έκθεση αυτή, η ECRI εξετάζει την ανάγκη για μια πιο προενεργή προσέγγιση στην ανάπτυξη επαφών και καλών σχέσεων ανάμεσα στην Ελληνοκυπριακή και την Τουρκοκυπριακή κοινότητα και την ανάγκη για εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα η οποία να αντικατοπτρίζει σε αυξανόμενο βαθμό τις ανάγκες μιας πολιτισμικά και εθνοτικά ποικιλόμορφης κοινωνίας. Η ανάγκη πλήρους αναγνώρισης και αντιμετώπισης των προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες οι ομάδες που είναι ευάλωτες στις διακρίσεις στην Κύπρο εξετάζεται επίσης στην έκθεση αυτή.

Εφόσον κάνει συστάσεις προς την Κυπριακή Κυβέρνηση, η έκθεση αυτή καλύπτει μόνο την κατάσταση στο τμήμα της Κύπρου που επί του παρόντος βρίσκεται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο αυτής της κυβέρνησης.

I. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ECRI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Διεθνή νομικά κείμενα

- Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνέστησε όπως η Κύπρος επικυρώσει το Πρωτόκολλο Νο. 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΔΑ), τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες και τη Σύμβαση για τη Συμμετοχή των Αλλοδαπών στη Δημόσια Ζωή σε Τοπικό Επίπεδο. Συνέστησε επίσης η Κύπρος να υπογράψει και να επικυρώσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Διακινούμενων Εργαζομένων. Η ECRI καλωσορίζει το γεγονός ότι τον Απρίλιο του 2002, η Κύπρος επικύρωσε το Πρωτόκολλο Νο. 12 της ΕΣΔΑ και ότι το κείμενο αυτό έχει τεθεί σε ισχύ στην Κύπρο από την 1^η Απριλίου 2005. Η ECRI επίσης καλωσορίζει την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες από την Κύπρο τον Αύγουστο του 2002. Η ECRI, ωστόσο, σημειώνει ότι η Κύπρος δεν έχει ακόμη επιπτικυρώσει τη Σύμβαση για τη Συμμετοχή των Αλλοδαπών Εργαζομένων στη Δημόσια Ζωή σε Τοπικό Επίπεδο, παρόλο που, για το θέμα αυτό, οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει ότι εξετάζουν επί του παρόντος το ζήτημα της χορήγησης δικαιωμάτων εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις τοπικές εκλογές σε κατοίκους από χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ. Η Κύπρος δεν έχει ακόμη υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Διακινούμενων Εργαζομένων, ούτε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια, παρά το γεγονός ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι η επικύρωση του τελευταίου κειμένου βρίσκεται υπό εξέταση.
- Η ECRI βρίσκεται στη ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι, τον Απρίλιο του 2005, η Κύπρος επικύρωσε το Επιπρόσθετο Πρωτόκολλο της Σύμβασης για το Κυβερνοέγκλημα σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης που διαπράττονται μέσω συστημάτων υπολογιστών. Δε φαίνεται να υπάρχουν σχέδια για την υπογραφή και την επικύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων Όλων των Διακινούμενων Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους.

Συστάσεις:

- Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές Αρχές να επικυρώσουν τη Σύμβαση για τη Συμμετοχή Αλλοδαπών στη Δημόσια Ζωή σε Τοπικό Επίπεδο και να εφαρμόσουν όλες τις διατάξεις που περιλαμβάνονται σε αυτό το κείμενο, περιλαμβανομένου του Κεφαλαίου Γ, το οποίο αφορά τη χορήγηση δικαιωμάτων εκλέγειν και εκλέγεσθαι στους αλλοδαπούς κατοίκους. Συνιστά επίσης οι Κυπριακές αρχές να επικυρώσουν την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Διακινούμενων Εργαζομένων και τη Διεθνή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων Όλων των Διακινούμενων Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους.

Συνταγματικές διατάξεις και άλλες βασικές διατάξεις

- Σημειώνοντας ότι μπορεί να γίνει άμεσα επίκληση ενώπιον των ημεδαπών δικαιοδοσιών των διεθνών νομικών κειμένων στα οποία είναι συμβαλλόμενο μέρος η Κύπρος, και αυτά να υπερισχύσουν έναντι της εσωτερικής νομοθεσίας, η ECRI στη δεύτερη έκθεσή της, συνιστά οι Κυπριακές αρχές να κάνουν βήματα για την ευαισθητοποίηση μεταξύ των μελών της νομικής κοινότητας για τις διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων που περιέχονται στα διεθνή νομικά κείμενα που επικύρωσε η Κύπρος. Αυτό ήταν ιδιαίτερα απαραίτητο στην απουσία, εκείνη την εποχή, μιας ολοκληρωμένης πρωτογενούς νομοθεσίας

κατά των διακρίσεων. Όπως αναφέρεται κάτωθι¹, από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, η Κύπρος εισήγαγε πρωτογενή νομοθεσία κατά των διακρίσεων και έχουν αναληφθεί ορισμένες πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με αυτή τη νέα νομοθεσία. Ωστόσο, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι η ευαισθητοποίηση της νομικής κοινότητας και του κοινού σχετικά με το ευρύτερο νομικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων είναι ακόμη πολύ περιορισμένη. Έχει επίσης τονισθεί ότι η ευαισθητοποίηση σχετικά με αυτό το πλαίσιο θα ήταν ακόμη πιο ευκταία καθώς συμπληρώνει και ενισχύει την προστασία έναντι των διακρίσεων η οποία παρέχεται από την πρωτογενή νομοθεσία κατά των διακρίσεων.

Συστάσεις :

5. Η ECRI συνιστά στις Κυπριακές αρχές να κάνουν βήματα για τη βελτίωση της ευαισθητοποίησης της νομικής κοινότητας και του κοινού σχετικά με τις διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων που περιλαμβάνονται στα διεθνή νομικά κείμενα τα οποία επικύρωσε η Κύπρος. Συνιστά ότι, όταν θα γίνει αυτό, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους τρόπους με τους οποίους οι διατάξεις αυτές συμπληρώνουν και ενισχύουν την προστασία κατά των διακρίσεων η οποία παρέχεται από την πρωτογενή νομοθεσία κατά των διακρίσεων.

- **Νομοθεσία περί υπηκοότητας**

6. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι οι διατάξεις οι οποίες ρυθμίζουν την πολιτογράφηση στην Κύπρο άφηναν ένα ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας αναφορικά με τις αποφάσεις για χορήγηση Κυπριακής υπηκοότητας τους αιτούντες. Συνιστούσε οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι δε θα υπήρχε καμία διάκριση κατά την εφαρμογή αυτών των διατάξεων. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι, από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, έχει υπάρξει απόρριψη μόνο ενός μικρού ποσοστού από το συνολικό αριθμό των αιτήσεων πολιτογράφησης και ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτή η απόρριψη βασίζοταν σε ανησυχίες για τη δημόσια ασφάλεια και τη δημόσια τάξη. Ανέφεραν επίσης ότι, παρά το γεγονός ότι ορισμένες αρνητικές αποφάσεις ακυρώθηκαν από το Ανώτατο Δικαστήριο, σε καμία από αυτές δεν εντοπίστηκε η ύπαρξη διάκρισης. Ωστόσο, αναφέρθηκε στην ECRI ότι οι αποφάσεις για τις αιτήσεις πολιτογράφησης ορισμένες φορές υπόκεινται σε διακριτική ευχέρεια και είναι περιοριστικές σε υπερβολικό βαθμό, και ότι αυτό αντικατοπτρίζεται όχι μόνο στη χρήση που γίνεται σχετικά με τις ανησυχίες για τη δημόσια τάξη, αλλά επίσης και στην εφαρμογή των απαιτήσεων παραμονής και των γλωσσικών απαιτήσεων.

7. Ο Περί Υπηκοότητας Νόμος στην Κύπρο προβλέπει ότι ένα παιδί με ένα Κύπριο γονέα δικαιούται την υπηκοότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ωστόσο, στην περίπτωση που ο μη – Κύπριος γονέας έχει εισέλθει ή διαμείνει παράνομα στην Κύπρο, το παιδί μπορεί να αποκτήσει υπηκοότητα μόνο μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για το θέμα αυτό. Η ECRI κατανοεί ότι έχει ζητηθεί από τον Επίτροπο Διοικήσεως να διερευνήσει τη συμφωνία αυτής της διαδικασίας με τα εθνικά και διεθνή πρότυπα. Η ECRI σημειώνει ότι η υπηκοότητα χορηγείται μέσω αυτής της διαδικασίας σε αρκετά παιδιά των οποίων ο Κύπριος γονέας ήταν Τουρκοκύπριος και του οποίου ο άλλος γονέας ήταν υπήκοος της Τουρκίας. Σημειώνει, ωστόσο, ότι οι αποφάσεις για τη χορήγηση της Κυπριακής ιθαγένειας σε αυτά τα παιδιά έχουν οδηγήσει σε μισαλλόδοξες και ξενοφοβικές συμπεριφορές στο δημόσιο διάλογο.

---

¹ Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου

Συστάσεις:

8. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι διατάξεις για την πολιτογράφηση εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις κατά τρόπο που δεν εισάγει διακρίσεις. Για το σκοπό αυτό, συνιστά ειδικότερα οι αρχές να βελτιώσουν τη διαφάνεια αναφορικά με την εφαρμογή των αιτήσεων για πολιτογράφηση, όπως είναι οι ανησυχίες για τη δημόσια τάξη, την παραμονή και τη γλώσσα.
9. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να κάνουν το καλύτερο που μπορούν για να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των παιδιών στην Κυπριακή ιθαγένεια, όπως θεσπίζεται από το νόμο, γίνεται σεβαστό εις βάθος. Ενθαρρύνει τις αρχές να επικοινωνούν ευρέως και αποτελεσματικά αναφορικά με την ανάγκη να γίνεται σεβαστό αυτό το δικαίωμα, προκειμένου να αποφεύγονται οι μισαλλόδοξες και ξενοφοβικές συμπεριφορές στο δημόσιο διάλογο.

Διατάξεις του ποινικού δικαίου

10. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRI σημείωσε ότι οι ισχύουσες διατάξεις στην Κύπρο κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων² δεν εφαρμόζονταν στην πράξη και συνέστησε να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση της νομικής κοινότητας και του κοινού εν γένει αναφορικά με την ύπαρξη και το περιεχόμενο τέτοιων διατάξεων. Η ECRI τόνισε, ιδιαίτερα, ότι θα πρέπει να παρέχεται ειδικευμένη εκπαίδευση στους αστυνομικούς για τον εντοπισμό και την ανάσυρση στην επιφάνεια του ρατσιστικού στοιχείου οποιωνδήποτε αδικημάτων.
11. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν εύκολα ολοκληρωμένα δεδομένα για την εφαρμογή των διατάξεων κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων σε όλα τα επίπεδα της δικαστικής διαδικασίας, η ECRI έχει ενημερωθεί για δύο μόνο περιπτώσεις αναφορικά με την εφαρμογή αυτών των διατάξεων από τη δεύτερη έκθεσή της – η μια αναφορικά με μια άρνηση παροχής αγαθών και υπηρεσιών, που εισάγει διακρίσεις και μια άλλη αναφορικά με τη δημοσίευση υλικού που προωθούσε την εχθρικότητα απέναντι στις μειονοτικές ομάδες. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, ωστόσο, υπογράμμισαν ότι τα στοιχεία αυτά δεν αντικατοπτρίζουν τον αριθμό των περιπτώσεων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων που επισυμβαίνουν στην πραγματικότητα. Συγκεκριμένα, δεν αντικατοπτρίζουν τις περιπτώσεις φυλετικά υποκινούμενης βίας, η οποία αναφέρεται αυξανόμενα από θύματα, σε αυτές τις οργανώσεις από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, αλλά και περιπτώσεις φυλετικών διακρίσεων τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα. Η ECRI σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν λάβει ορισμένα μέτρα τα οποία μπορούν να επηρεάσουν ευνοϊκά την εφαρμογή των διατάξεων κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Ειδικότερα, σημειώνει ότι, ως μέρος του Σχεδίου Δράσης της αστυνομίας για

² Οι διατάξεις αυτές περιλαμβάνουν: Άρθρο 2A (1) του Νόμου 13/1967 όπως τροποποιήθηκε από το Νόμο 11(III)/92 και από το Νόμο 28(III)/99 (υποκίνηση πράξεων ή δραστηριοτήτων που ενδέχεται να προκαλέσουν φυλετικές διακρίσεις, βία ή μίσος). Άρθρο 2A (3) του ίδιου νόμου (δημόσια έκφραση ιδεών οι οποίες είναι φυλετικά προσβλητικές). Άρθρο 2A (4) του ίδιου νόμου (απόρριψη για την παροχή αγαθών και υπηρεσιών κατά την άσκηση του επαγγέλματος κάποιου, που εισάγει διακρίσεις). Άρθρο 2A (2) του ίδιου νόμου (σύσταση ή συμμετοχή σε οργανώσεις οι οποίες προωθούν τις φυλετικές διακρίσεις). Άρθρο 47 σε συνδυασμό με το Άρθρο 48 (στ) του Ποινικού Κώδικα (δημοσίευση υλικού που προωθεί την έχθρα ή την εχθρικότητα μεταξύ των διαφορετικών κοινοτήτων). Άρθρο 51 (1) του Ποινικού Κώδικα (δημόσιες δηλώσεις οι οποίες ενδέχεται να υποδαυλίσουν την έχθρα μεταξύ των κοινοτήτων). Άρθρο 51 A (1) του Ποινικού Κώδικα (προσγωγή των πράξεων βίας, αμοιβαίας έριδας ή πνεύματος μισαλλοδοξίας) και Άρθρο 105 του Ποινικού Κώδικα (συμπεριφορά από τα μέλη του δημόσιου τομέα που εισάγει διακρίσεις).

την καταπολέμηση των διακρίσεων, έχει ιδρυθεί στο Αρχηγείο της Αστυνομίας, ένα Γραφείο για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων και θα διοριστούν αστυνομικοί σύνδεσμοι ειδικευμένοι σε θέματα ρατσισμού και διακρίσεων σε κάθε αστυνομική διεύθυνση. Η ECRI επίσης σημειώνει ότι, ως μέρος του Σχεδίου Δράσης από την 1^η Ιανουαρίου 2005 ισχύουν συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για την καταγραφή φυλετικά υποκινούμενων περιστατικών. Αναφέρθηκε, ωστόσο, στην ECRI, ότι η ευαισθητοποίηση για την ανάγκη να αντιμετωπίζονται με σοβαρότητα όλες οι εκδηλώσεις ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων είναι ακόμη περιορισμένη στους φορείς που εμπλέκονται στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

12. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνιστά η Κύπρος να εισάγει διατάξεις οι οποίες ρητά θεωρούν τα ρατσιστικά κίνητρα των κοινών αδικημάτων ως ειδικό επιβαρυντικό στοιχείο. Δεν υφίστανται τέτοιες διατάξεις ακόμη στην Κύπρο. Ωστόσο, οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι προετοιμάζεται νομοθεσία για το σκοπό αυτό και θα υποβληθεί σύντομα στη Βουλή.

Συστάσεις:

13. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να προβούν σε περαιτέρω βήματα για τη βελτίωση της εφαρμογής των υφιστάμενων διατάξεων του ποινικού δικαίου κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Συνιστά συγκεκριμένα να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους για να διασφαλίσουν ότι όλοι όσοι εμπλέκονται στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, από τους δικήγορους ως την αστυνομία, τις διωκτικές αρχές και τα δικαστήρια, να εφοδιάζονται με εκτενή γνώση αναφορικά με τις ισχύουσες διατάξεις κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων και να είναι πλήρως συνειδητοποιημένοι αναφορικά με την ανάγκη να αντιμετωπίζουν δραστικά και εις βάθος όλες τις εκδηλώσεις των φαινομένων εκείνων, και ιδιαίτερα, των φυλετικά υποκινούμενων αδικημάτων.

14. Η ECRI συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές εισαγάγουν μια διάταξη η οποία να αντιμετωπίζει ρητά τα ρατσιστικά κίνητρα ενός αδικήματος ως ειδικό επιβαρυντικό στοιχείο.

15. Η ECRI συνιστά όπως οι Κυπριακές αρχές συγκεντρώσουν εύκολα διαθέσιμα και ακριβή δεδομένα για την εφαρμογή των εν ισχύ διατάξεων κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να καλύπτουν τον αριθμό και τη φύση των παραπόνων που υποβάλλονται, τις έρευνες που διενεργούνται και τα αποτελέσματά τους, τις κατηγορίες που προσάπτονται, καθώς και τις αποφάσεις που εκδίδονται ή/ και την επανόρθωση ή αποζημίωση που επιδικάζεται. Για το σκοπό αυτό, η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να παρέχουν στους αστυνομικούς τη στήριξη και την εκπαίδευση αναφορικά με τη χρήση των νεοεισαχθεισών κατευθυντηρίων γραμμών για την καταγραφή των φυλετικά υποκινούμενων περιστατικών.

Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου

16. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνέστησε όπως η Κύπρος υιοθετήσει ολοκληρωμένη αστική και διοικητική νομοθεσία κατά των διακρίσεων που θα καλύπτει διαφορετικούς τομείς της ζωής και θα παρέχει αποτελεσματάκι μέσα επανόρθωσης. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι το 2004, θεσπίστηκαν δυο νόμοι προκειμένου να μεταφερθούν οι δυο Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 2000/43 και 2000/78³: Ο Περί Ισης Μεταχείρισης

³ Οδηγία 2000/43/EC του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των ατόμων, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής και Οδηγία 2000/78/EC

(Φυλετικής ή Εθνοτικής Καταγωγής) Νόμος (Νόμος Νο. 56/04) και ο Περί Ίσης Μεταχείρισης στην Εργασία και την Απασχόληση Νόμος (Νόμος Νο 58/04). Ο Νόμος Νο. 56/04 απαγορεύει τις διακρίσεις για λόγους φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, σε ένα εύρος τομέων, περιλαμβανομένης της κοινωνικής προστασίας, της ιατροφαρμακευτικής περιθαλψης, των κοινωνικών υπηρεσιών, της εκπαίδευσης και της πρόσβασης στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Το θύμα των διακρίσεων μπορεί να εγείρει διαδικασίες ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου ή του Εργατοδικείου για αποζημίωση, η οποία να καλύπτει τη χρηματική και μη χρηματική ζημία, και μπορεί επίσης να υποβάλει παράπονο ενώπιον του Επιτρόπου Διοικήσεως (βλέπε «Ειδικευμένοι φορείς» κάτωθι). Υφίσταται επίσης ποινική ευθύνη για την παραβίαση ορισμένων διατάξεων αυτού του νόμου.

17. Η ECRI καλωσορίζει το γεγονός ότι ένας αριθμός στοιχείων που περιλαμβάνονται στη Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7 επί της εθνικής νομοθεσίας για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων⁴ αντικατοπτρίζεται στις νεοεισαχθείσες διατάξεις κατά των διακρίσεων. Ωστόσο, άλλες πτυχές αυτής της Γενικής Σύστασης Πολιτικής δεν έχουν περιληφθεί. Μια τέτοια πτυχή είναι οι δημόσιες αρχές να αναλάβουν την υποχρέωση να προάγουν την ισότητα και να αποτρέπουν τις διακρίσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ένα στοιχείο το οποίο η ECRI πιστεύει ότι θα μπορούσε να βοηθήσει σημαντικά στην επίτευξη θετικών αλλαγών στη δημόσια διοίκηση στους τομείς αυτούς. Η ECRI σημειώνει επιπρόσθετα ότι η νέα νομοθεσία δεν παρέχει ρητά προστασία από τις διακρίσεις για όλους τους λόγους που παρατίθενται στη Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7, και ειδικά την ιθαγένεια, ή σε όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται σε αυτή. Έχει σημειωθεί, ωστόσο, ότι το πιο γενικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων, το οποίο είναι δεσμευτικό για την Κύπρο⁵, ιδιαίτερα μετά την επικύρωση από πλευράς της τελευταίας του Πρωτοκόλλου Νο. 12, μπορεί να βοηθήσει ώστε να καλυφθούν τα κενά αυτά. Για το λόγο αυτό, η ECRI καλωσορίζει το γεγονός ότι ο Επίτροπος Διοικήσεως έχει καταστεί αρμόδιος για την παροχή προστασίας έναντι των διακρίσεων, όχι μόνο όπως προκύπτει από τη νέα νομοθεσία κατά των διακρίσεων αλλά και επίσης από τα διεθνή κείμενα τα οποία επικύρωσε η Κύπρος⁶.

18. Αναφορικά με την εφαρμογή, η ECRI κατανοεί ότι, με τη θέση τους σε ισχύ την 1^η Μαΐου 2004, οι νέες διατάξεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί σε Δικαστική υπόθεση. Ωστόσο, έχουν εφαρμοστεί σε αρκετές υποθέσεις που κατατέθηκαν στον Επίτροπο Διοικήσεως (από την 1^η Μαΐου 2004 μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου 2005, 73 υποθέσεις κατατέθηκαν επί τη

του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη θέσπιση ενός γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην εργασία και την απασχόληση.

⁴ CRI (2003) 8: Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7 της ECRI για την εθνική νομοθεσία σχετικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, Συμβούλιο της Ευρώπης, Φεβρουάριος 2003.

⁵ Βλέπε πιο πάνω, Συνταγματικές διατάξεις και άλλες βασικές διατάξεις.

⁶ Επιπρόσθετα, το 2001, το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου απεφάνθη ότι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να διωχθεί στα αστικά δικαστήρια εναντίον εκείνων που διαπράττουν την παραβίαση, αποσπώντας από εκείνους, μεταξύ άλλων, αποζημίωση για χρηματική και μη χρηματική βλάβη η οποία υπήρξε ως αποτέλεσμα. Κατά τον τρόπο αυτό, ένα άτομο το οποίο, για λόγους, μεταξύ άλλων, φυλής, κοινότητας, χρώματος, θρησκείας, γλώσσας ή εθνικής καταγωγής, υφίσταται διακρίσεις κατά της απολαβής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών, τις οποίες εγγυάται το Σύνταγμα της Κύπρου, μπορεί να υποβάλλει μήνυση εναντίον του κράτους ή κατά ιδιωτών για αποζημίωση ή άλλες κατάλληλης θεραπείες που προβλέπονται στο αστικό δίκαιο. Τέτοια θεραπεία είναι επιπρόσθετη και έχει ευρύτερο πεδίο εφαρμογής από αυτην που αναφέρεται πιο πάνω σχετικά με την παραβίαση των διατάξεων του Νόμου Αρ. 56/04.

βάσει του Νόμου 56/04 και 33 επί τη βάσει του Νόμου 58/04). Πιθανώς αντικατοπτρίζοντας τη φύση του θεσμού του Επιτρόπου Διοικήσεως, ο οποίος λειτουργεί επίσης σαν ένας συνηθισμένος Διαμεσολαβητής, η πλειοψηφία αυτών των υποθέσεων αναφέρεται ότι αφορούν διακρίσεις από τις δημόσιες αρχές. Ωστόσο, αναφέρθηκε στην ECRI ότι, καθώς η ευαισθητοποίηση για τη νέα νομοθεσία αυξάνεται, το ίδιο συμβαίνει και με τον αριθμό αιτήσεων που αφορούν τις διακρίσεις από ιδιώτες. Για το λόγο αυτό, παρόλο που έχουν υπάρξει πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη νέα νομοθεσία μεταξύ των επαγγελματιών και του κοινού, η ECRI έχει λάβει συστηματικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες χρειάζεται σημαντικά περισσότερη ευαισθητοποίηση αναφορικά με το ισχύον νομικό πλαίσιο έναντι των φυλετικών διακρίσεων, ιδιαίτερα μεταξύ των ομάδων που είναι πιο εκτεθειμένες σε αυτό το φαινόμενο, όπως είναι οι εργαζόμενοι μετανάστες, οι αιτούντες άσυλο, οι Τουρκοκύπριοι, οι Ρομά και οι Έλληνες Πόντιοι.

Συστάσεις :

19. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εξακολουθήσουν να παρακολουθούν την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων διατάξεων του αστικού και διοικητικού δικαίου κατά των φυλετικών διακρίσεων. Αναφορικά με αυτό, εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στη Γενική Σύσταση Πολιτικής No. 7, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά: την ανάγκη οι δημόσιες αρχές να αναλάβουν την υποχρέωση να προάγουν την ισότητα και να αποτρέπουν τις διακρίσεις κατά την τέλεση των καθηκόντων τους⁷. την ανάγκη να προστατεύονται οι ιδιώτες από διακρίσεις, για λόγους «φυλής», χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, εθνικότητας, και εθνικής και εθνοτικής καταγωγής⁸ τομείς που η ECRI θεωρεί ότι πρέπει να καλύπτονται από τη νομοθεσία κατά των διακρίσεων⁸.
20. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εξακολουθούν να παρακολουθούν την εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων του αστικού και διοικητικού δικαίου κατά των φυλετικών διακρίσεων και να κάνει βήματα για τη βελτίωση αυτής της εφαρμογής, όπως είναι αναγκαίο. Για το σκοπό αυτό, η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αναλάβουν ή να στηρίζουν περαιτέρω πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση αναφορικά με το ισχύον νομικό πλαίσιο κατά των φυλετικών διακρίσεων, ιδιαίτερα μεταξύ των ομάδων οι οποίες εκτίθενται περισσότερο σε αυτό το φαινόμενο.
21. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι οι Κυπριακές αρχές συζητούσαν το ζήτημα της χορήγησης δικαιωμάτων εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε Τουρκοκύπριους πολίτες οι οποίοι διέμεναν στις ελεύθερες περιοχές της νήσου. Η ECRI σημειώνει ότι, μετά την αίτηση από ένα Τουρκοκύπτιο πολίτη ο οποίος διέμενε σε αυτό το τμήμα της νήσου επί μακρό χρονικό διάστημα, αναφορικά με την άσκηση του δικαιωμάτος του να ψηφίζει, τον Ιούνιο του 2004 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων απεφάνθη ότι η Κύπρος παραβίαζε το δικαίωμα για ελεύθερες εκλογές που προστατεύεται από το Άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου No. 1 της ΕΣΔΑ, μόνο του και σε συνδυασμό με το Άρθρο 14 της ΕΣΔΑ (Απαγόρευση διακρίσεων)⁹. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι, με σκοπό να συμμορφωθούν με αυτή την απόφαση, υπεβλήθη στη Βουλή το Νοέμβριο του 2004 και επί του παρόντος συζητάται ένα

⁷ Γενική Σύσταση Πολιτικής Αρ. 7 της ECRI, παράγραφος 8 (και παράγραφος 27 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

⁸ Γενική Σύσταση Πολιτικής Αρ.7, παράγραφος 7 (και παράγραφοι 17-26 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

⁹ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δεύτερο Μέρος, Υπόθεση Aziz vs. Κύπρος (Αίτηση No. 69949/01), Απόφαση, Στρασβούργο, 22 Ιουνίου 2004.

Νομοσχέδιο το οποίο χορηγεί δικαιώματα εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις προεδρικές, κοινοβουλευτικές και δημοτικές εκλογές στους Τουρκοκύπριους πολίτες οι οποίοι διαμένουν στις ελεύθερες περιοχές της νήσου.

Συστάσεις :

22. Η ECRI συνιστά ότι οι Κυπριακές αρχές να θεσπίσουν την απαραίτητη νομοθεσία ώστε να συμμορφωθούν με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην περίπτωση Aziz vs. Κύπρος.

Απονομή δικαιοσύνης

23. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι οι μη κύπριοι πολίτες αντιπροσώπευαν περίπου το 30% του συνολικού πληθυσμού των φυλακών της Κύπρου και οι περισσότεροι από αυτούς κρατούνταν για αδικήματα σχετικά με παράνομη είσοδο ή παραμονή. Η ECRI συνέστησε όπως οι Κυπριακές αρχές διεξάγουν έρευνα για την υπερ-εκπροσώπηση των μη κυπρίων πολιτών στις φυλακές. Οι Κυπριακές αρχές έχουν υπογραμμίσει ότι αυτή η δυσαναλογία δεν προέρχεται μόνο από τη διάπραξη αδικημάτων σχετικά με την παράνομη είσοδο ή παραμονή, που εξ ορισμού μπορούν να διαπραχθούν μόνο από μη Κυπρίους πολίτες, αλλά επίσης και από άλλα αδικήματα. Η ECRI σημειώνει ότι η υπερ-εκπροσώπηση των μη Κυπρίων πολιτών μεταξύ του πληθυσμού των φυλακών δεν έχει περιοριστεί - επίσημα στοιχεία για το Σεπτέμβριο του 2005 καταδεικνύουν ένα ποσοστό της τάξης του 35%, αλλά η ECRI έχει λάβει αναφορές ότι το ποσοστό αυτό είναι κατά καιρούς σημαντικά υψηλότερο - και ότι οι περισσότεροι μη πολίτες συνεχίζουν να κρατούνται για αδικήματα σχετικά με την παράνομη είσοδο ή παραμονή. Η ECRI επίσης σημειώνει ότι η πλειοψηφία των φυλακισμένων που προφυλακίζονται είναι μή Κύπριοι πολίτες. Η ECRI έχει επίσης λάβει αναφορές για διαφορές μεταξύ των ποινών που εκδίδονται εις βάρος των μη πολιτών και εκείνων που εκδίδονται εις βάρος των Κύπριων κατηγορουμένων που καταδικάζονται για συγκρίσιμα εγκλήματα.

- **Νομική αρωγή**

24. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνέστησε όπως η δωρεάν νομική αρωγή σε περιπτώσεις ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων, η οποία την εποχή εκείνη διατίθετο μόνο για ποινικές διαδικασίες, επεκταθεί ώστε να καλύψει όλες τις περιπτώσεις ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Η ECRI σημειώνει ότι, τον Αύγουστο του 2002, η Βουλή θέσπισε ένα νόμο¹⁰ που επέκτεινε τη δωρεάν νομική συμβουλή, αρωγή και εκπροσώπηση σε όλες τις αστικές διαδικασίες για αποζημίωση, που προέρχονταν από παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και για αγωγές από ιδιώτες κατά του κράτους για αυτές τις παραβιάσεις. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αναφέρουν, ωστόσο, ότι αυτές οι διατάξεις δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί σε περιπτώσεις φυλετικών διακρίσεων. Υπογραμμίζουν επίσης ότι η νομική αρωγή δεν είναι διαθέσιμη για διοκητικές διαδικασίες ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου και υπογραμμίζουν ότι η κατάσταση αυτή θέτει ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων, όπως είναι οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες, σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση, καθώς υπόκεινται σε εκτελεστικές πράξεις της διοίκησης οι οποίες έχουν ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής ένα Νομοσχέδιο αναφορικά με τα δικαιώματα των ατόμων που βρίσκονται υπό κράτηση και ότι το Νομοσχέδιο αυτό επεκτείνει τα δικαιώματα των μη Κυπρίων πολιτών που συλλαμβάνονται ή που κρατούνται.

¹⁰ Νόμος Αρ. 165(I)/2002.

Συστάσεις :

25. Η ECRI συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να διεξάγουν και να στηρίξουν την έρευνα σχετικά με τα πιθανά πρότυπα άμεσων και έμμεσων διακρίσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν οι μη Κύπριοι πολίτες στο σύστημα πτοινικής δικαιοσύνης. Συνιστά, συγκεκριμένα, η έρευνα αυτή να εξετάσει τους τομείς που υπογραμμίζονται ανωτέρω.
26. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους ώστε να διασφαλίσουν ότι διατίθεται η δωρεάν νομική αρωγή στα θύματα των παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιλαμβανομένου του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Συνιστά οι Κυπριακές Αρχές να διατηρήσουν υπό εξέταση τις διατάξεις για τη νομική αρωγή, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι δε θέτουν ορισμένες κατηγορίες ατόμων, όπως είναι οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες, σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση.

Ειδικευμένοι φορείς και άλλοι θεσμοί

- **Επίτροπος Διοικήσεως**

27. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνέστησε όπως η Κύπρος θεσπίσει ένα εθνικό ειδικευμένο φορέα, ή να επεκτείνει τις αρμοδιότητες ενός ήδη υφιστάμενου ανεξάρτητου θεσμού, για την αντιμετώπιση ζητημάτων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων και να βοηθήσει στην εφαρμογή της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Από τότε, υιοθετήθηκε ο Περί Καταπολέμησης του Ρατσισμού και Άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμος (Νόμος Αρ. 59/04). Ο νόμος αυτός μεταβιβάζει στον Επίτροπο Διοικήσεως ειδικές εξουσίες και καθήκοντα για την καταπολέμηση των διακρίσεων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι με τον τρόπο αυτό έχουν παραχωρηθεί στον Επίτροπο Διοικήσεως πολλές από τις εξουσίες και τα καθήκοντα που η ECRI θεωρεί ότι θα έπρεπε να παραχωρηθούν σε ένα ειδικευμένο φορέα για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων¹¹. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω¹², ο Επίτροπος έχει καταστεί αρμόδιος για να αποφαίνεται αναφορικά με παράπονα διακρίσεων τα οποία υποβάλλονται από άτομα ή από ομάδες ατόμων επί τη βάσει της θεσπισμένης δια νόμου νομοθεσίας κατά των διακρίσεων, όπως είναι οι Νόμοι 56/04 και 58/04, καθώς επίσης και για τα παράπονα διακρίσεων αναφορικά με την απολαβή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προβλέπονται από το Σύνταγμα της Κύπρου, ή σε οποιοδήποτε άλλο από τα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα οποία επικύρωσε η Κύπρος. Ο Επίτροπος έχει επίσης εξουσιοδοτηθεί να διεξάγει έρευνες με δική του / της πρωτοβουλία ή επί τη βάσει ενός παραπόνου. Στην περίπτωση που αποδειχθεί διάκριση, ο Επίτροπος μπορεί να διατάξει τον προβαίνοντα σε διακρίσεις να καταβάλει πρόστιμο και / ή να απευθύνει συστάσεις για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων προκειμένου να μπει ένα τέλος στις διακρίσεις ή να αποτραπεί η επανεμφάνισή τους. Επιπρόσθετα, έχει παραχωρηθεί η εξουσία στον Επίτροπο να εκδώσει κώδικες πρακτικής αναφορικά με τις δραστηριότητες μιας δημόσιας αρχής ή ατόμων στον ιδιωτικό τομέα, απαιτώντας από αυτούς να λαμβάνουν πρακτικά μέτρα με σκοπό την προώθηση ίσων ευκαιριών. Επιπρόσθετα, Ο Επίτροπος είναι επιφορτισμένος με το καθήκον να μεταφέρει τα ευρήματά και τις εκθέσεις

¹¹ Βλέπε Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 2 της ECRI: Ειδικευμένοι φορείς για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας σε εθνικό επίπεδο, και τη Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7, παράγραφος 24 (και παράγραφοι 50-55 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

¹² Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου.

του / της στο Γενικό Εισαγγελέα ο οποίος θα εξετάσει την ανάγκη για οποιαδήποτε νομοθετική εργασία.

28. Η ECRI καλωσορίζει την επέκταση επέκταση της εντολής και των καθηκόντων του Επιτρόπου Διοικήσεως σχετικά με την αντιμετώπιση των ζητημάτων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Η ECRI σημειώνει ότι, μετά από την επέκταση αυτή, ο Επίτροπος Θεωρείται εν γένει, συμπεριλαμβανομένων και από πλευράς των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ως ο πιο προσβάσιμος θεσμός για την αντιμετώπιση και την αποκατάσταση των φυλετικών διακρίσεων στην Κύπρο. Η ECRI ωστόσο, σημειώνει ότι, τη σημαντική αυτή επέκταση των καθηκόντων του Επιτρόπου δεν έχει ακολουθήσει μια ανάλογη αύξηση στους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους που διατίθενται προς αυτό το θεσμό. Η ECRI ανησυχεί ότι, εάν δεν αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, η κατάσταση μπορεί να επηρεάσει με ουσιαστικά αρνητικό τρόπο την αποτελεσματικότητα αυτού του φορέα.

29. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνέστησε όπως οι Κυπριακές αρχές διασφαλίσουν ότι οι συστάσεις οι οποίες εκδίδονται από τον Επίτροπο Διοικήσεως να τυγχάνουν ταχείας και εκτενούς συμμόρφωσης από πλευράς των ενδιαφερόμενων δημόσιων διοικήσεων. Σε ό,τι αφορά τις συστάσεις που εκδίδονται από τον Επίτροπο σε περιπτώσεις διακρίσεων, η ECRI κατανοεί ότι, για το έτος 2004, ο Επίτροπος ανέφερε χαμηλό ποσοστό συμμόρφωσης από τη διοίκηση σε ποσοστό 60%, με την αστυνομία να εμφανίζει το χαμηλότερο βαθμό συμμόρφωσης. Οι συστάσεις του Επιτρόπου για περιπτώσεις διακρίσεων που απευθύνονται σε άτομα του ιδιωτικού τομέα αναφέρεται ότι εν γένει τυγχάνουν συμμόρφωσης.

Συστάσεις :

30. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διατηρήσουν τις εξουσίες και τα καθήκοντα του Επιτρόπου Διοικήσεως στον τομέα της καταπολέμησης του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων υπό εξέταση, προκειμένου να διασφαλίσουν, όπως είναι αναγκαίο, ότι Ο Επίτροπος διατηρεί και ενισχύει την αποτελεσματικότητά του στην αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων. Για το σκοπό αυτό, η ECRI εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στις Συστάσεις Γενικής Πολιτικής της Αρ. 2 και Αρ. 7 (οι οποίες παρέχουν λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές για τη σύσταση, τα καθήκοντα και τις μεθόδους εργασίας των ειδικευμένων φορέων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων σε εθνικό επίπεδο) και υπογραμμίζει συγκεκριμένα το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ένας τέτοιος ειδικευμένος φορέας στην εφαρμογή των καθηκόντων των δημοσίων αρχών για την προώθηση της ισότητας και την πρόληψη των διακρίσεων.¹³

31. Η ECRI συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να διαθέσουν ταχέως στον Επίτροπο Διοικήσεως τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για το θεσμό αυτό προκειμένου να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά του. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αναθεωρούν τακτικά την επάρκεια αυτών των πόρων προκειμένου να διασφαλίζεται πάντοτε η αποτελεσματικότητα του έργου αυτού του θεσμού κατά των φυλετικών διακρίσεων.

32. Η ECRI επαναλαμβάνει την έκκλησή της προς της Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι όλες οι συστάσεις του Επιτρόπου Διοικήσεως, ιδιαίτερα στους τομείς που καλύπτει η εντολή της ECRI να τυγχάνουν ταχείας και εις βάθους

¹³ Γενική Σύσταση Πολιτικής Αρ 7, παράγραφος 8 (και παράγραφος 27 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

συμμόρφωσης.

- **Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**
- 33. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRI συνέστησε στις Κυπριακές αρχές να παράσχουν στο Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (NIPHR) επαρκείς πόρους για την άσκηση των καθηκόντων του¹⁴. Η ECRI σημειώνει ότι οι πόροι αυτοί δεν έχουν ακόμη διατεθεί. Ωστόσο, κατανοεί ότι το ζήτημα των πόρων θα εξεταστεί στο πλαίσιο του Νομοσχεδίου το οποίο προετοιμάζεται επί του παρόντος προκειμένου να αποκτήσει το NIPHR νομική βάση και πλαίσιο. Το Νομοσχέδιο αναμένεται να υποβληθεί στη Βουλή το 2006. Η ECRI σημειώνει ότι, από τη δεύτερή της έκθεση, το NIPHR υπήρξε ενεργό σε σημαντικούς τομείς ενδιαφέροντος για την ECRI στην Κύπρο, όπως είναι η κατάσταση των μη Κυπρίων πολιτών και των αιτούντων άσυλο, περιλαμβανομένων όλων όσων βρίσκονται στις φυλακές, η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η διδασκαλία της ιστορίας.
- **Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**
- 34. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι οι εργασίες της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που περιλαμβάνουν τις νομοθετικές εργασίες και τις εργασίες παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω επισκέψεων σε διαφορετικά μέρη και ιδρύματα, είχε καλύψει τους τομείς ενδιαφέροντος της ECRI. Από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, η Επιτροπή συνέχισε να δραστηριοποιείται σε αυτούς τους τομείς, οι οποίοι περιλαμβάνουν την υποδοχή των αιτούντων άσυλο και την κατάσταση των θυμάτων διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και το NIPHR, η Επιτροπή επίσης εφαρμόζει ένα πρόγραμμα επισκέψεων σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό την ευαισθητοποίηση των μαθητών σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Συστάσεις :

- 35. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να παράσχουν στο Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (NIPHR) μια νομική βάση και ένα πλαίσιο και ότι, στο πλαίσιο αυτό, διασφαλίζουν ότι διατίθενται επαρκείς πόροι προκειμένου αυτό το Ινστιτούτο να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά του.
- 36. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν πλήρη συμμόρφωση με τις συστάσεις του NIPHR και της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση

- 37. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνέστησε όπως οι Κυπριακές αρχές επεκτείνουν τις εξωσχολικές πρωτοβουλίες που σκοπό έχουν την εκπαίδευση των παιδιών σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στις μη διακρίσεις και στην ανάγκη σεβασμού της διαφορετικότητας. Η ECRI ενθάρρυνε επίσης τις Κυπριακές αρχές να εισάγουν αυτά τα θέματα στο αναλυτικό πρόγραμμα όλων των σχολείων. Η ECRI σημειώνει ότι, από την τελευταία ατης έκθεση, συνεχίστηκαν οι εξωσχολικές πρωτοβουλίες στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σημειώνει ότι το Υπουργείο Παιδείας έδωσε αυξημένη προσοχή σε αυτά τα ζητήματα, περιλαμβάνοντας, επί παραδείγματι,

¹⁴ Τα καθήκοντα του NIPHR περιλαμβάνουν: ευαισθητοποίηση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα εν γένει, υποβολή συστάσεων για ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε σχετικούς κλάδους της διοίκησης και εξέταση των ατομικών παραπόνων τα οποία δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των άλλων φορέων.

στη σχολική χρονιά 2004 – 2005 την «πολυπολιτισμική ενωμένη Ευρώπη και τη διαφορετικότητα» ως έναν από τους στόχους ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος. Αναφέρεται ωστόσο, ότι οι στόχοι αυτοί περιλαμβάνουν μόνο γενικές κατευθυντήριες γραμμές και ότι μόνο σε περιορισμένο βαθμό μεταφράζονται σε απτές μακροπρόθεσμες πολιτικές. Έχει, επίσης, παρατηρηθεί ότι παρά τις υπάρχουσες ευκαιρίες εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, η αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπονομεύεται ακόμη από την έλλειψη εις βάθους κατανόησης και αυθεντικής ευαισθησίας απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα από πολλούς καθηγητές. Σε ό,τι αφορά τον υποχρεωτικό κορμό, η ECRI σημειώνει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δε διδάσκονται, ως τέτοια, ως υποχρεωτικό μάθημα στα Κυπριακά σχολεία, αλλά αποτελούν μέρους του προγράμματος πολιτικής αγωγής, που μελετούν οι μαθητές σε διάφορες τάξεις, και αντικατοπτρίζονται επίσης σε αναφορές σε διάφορα άλλα μαθήματα. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει στην ECRI ότι, ως μέρος μιας πιο γενικής μεταρρύθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος¹⁵, εργάζονται για την ενίσχυση της διάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην αγωγή του πολίτη.

38. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI συνέστησε οι καθηγητές να εκπαιδεύονται κατάλληλα για να διδάξουν σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον και να αντιδρούν σε οποιεσδήποτε εκδηλώσεις ρατσισμού ή διακριτικής συμπεριφοράς. Η ECRI κατανοεί ότι οι έρευνες που διεξάγονται σε ορισμένα σχολεία μετά τη δεύτερη της έκθεση φαίνεται να έχουν εντοπίσει σημαντικά επίπεδα ρατσιστικής και ξενοφοβικής προκατάληψης μεταξύ των μαθητών. Αναφορικά με αυτό, οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι στηρίζουν ένα πρόγραμμα το οποίο πραγματοποιείται από τον εθελοντικό τομέα με την οικονομική στήριξη της ΕΕ, προκειμένου να χαρτογραφήσει τα προβλήματα ρατσισμού και διακρίσεων, περιλαμβανομένων των φυλετικών διακρίσεων, σε ορισμένα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο και να αναπτύξει λύσεις η οποίες να εφαρμόζονται με επίκεντρο τα σχολεία για οποιαδήποτε προβλήματα εντοπίζονται. Η εκπαίδευση των καθηγητών αναφέρεται ως ένα ουσιώδες τμήμα του προγράμματος. Οι Κυπριακές αρχές έχουν επίσης τονίσει ότι πραγματοποιήθηκαν αρκετά σεμινάρια και συνέδρια για να βοηθήσουν τους καθηγητές να πρωθήσουν την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων μεταξύ των μαθητών.
39. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI τόνισε την ανάγκη για πρωτοβουλίες στις οποίες να συμμετέχουν μαθητές και ενήλικες τόσο από την Ελληνοκυπριακή όσο και από την Τουρκοκυπριακή κοινότητα, με συγκεκριμένο σκοπό τη βελτίωση της κατανόησης μεταξύ των μελών αυτών των κοινοτήτων. Η ECRI σημειώνει ότι οι στόχοι του σχολείου για τη χρονιά 2004 – 2005 περιλαμβάνουν επίσης ένα τμήμα το οποίο αναφέρεται στη δικοιονοτική συνεργασία. Σημειώνει, ωστόσο, ότι οι πρωτοβουλίες δικοιονοτικής συνεργασίας όπου συμμετέχουν σχολικές κοινότητες, περιλαμβανομένων των μαθητών, των καθηγητών και των δασκάλων, υπήρξαν έως τώρα πολύ περιορισμένες. Στην πραγματικότητα, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι οι σχολικές κοινότητες απλώς συχνά αντιτίθενται σε αυτές τις πρωτοβουλίες. Οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει ότι ενθαρρύνουν τις ανταλλαγές μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών των δυο κοινοτήτων και ότι η ανάπτυξη αυτών των πρωτοβουλιών παίρνει χρόνο. Όπως αναφέρθηκε σε άλλα σημεία αυτής της έκθεσης¹⁶, ωστόσο, η ECRI θεωρεί ότι μια πιο προενεργή προσέγγιση στην πρωθήση των δικοιονοτικών πρωτοβουλιών, ιδιαίτερα στον τομέα της εκπαίδευσης, θα μπορούσε να είναι ωφέλιμη για τη

¹⁵ Βλέπε πιο κάτω, Πρόσβαση στις δημόσιες υπηρσίες – Πρόσβαση στην εκπαίδευση. .

¹⁶ Νέες Εξελίξεις – Νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

διευκόλυνση και την επιτάχυνση της διαδικασίας συμφιλίωσης και αποκατάστασης της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Συστάσεις :

40. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τη διεξαγωγή εξωσχολικών δραστηριοτήτων με σκοπό την εκπαίδευση των παιδιών στα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στις μη διακρίσεις και την ανάγκη σεβασμού της διαφορετικότητας. Συνιστά να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εκπαίδευση των καθηγητών σε αυτά τα μαθήματα. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές στις προσπάθειές τους να ενισχύσουν τη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα μαθήματα της πολιτικής αγωγής. Μακροπρόσθεσμα, ωστόσο, θεωρεί ότι οι Κυπριακές αρχές θα πρέπει να εξετάσουν την πιθανότητα να καταστήσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της μη διάκρισης, υποχρεωτικό μάθημα τόσο σε πρωτοβάθμιο όσο και σε δευτεροβάθμιο επίπεδο.
41. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές στις προσπάθειές τους να ευαισθητοποιήσουν τα Κυπριακά σχολεία για τα προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Τονίζει ιδιαίτερα την ανάγκη να εφοδιαστούν οι καθηγητές με τα απαραίτητα εργαλεία για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των εκδηλώσεων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων στα σχολεία.
42. Η ECRI συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την προώθηση των δραστηριοτήτων μεταξύ των μελών τόσο των Ελληνοκυπριακών όσο και των Τουρκοκυπριακών σχολικών κοινοτήτων με στόχο την προώθηση της συμφιλίωσης και της αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών αυτών των κοινοτήτων.

Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών

- **Αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες**

43. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι, παρά το γεγονός ότι μόνο μερικές εκατοντάδες άτομα έκαναν αίτηση χορήγησης ασύλου στην Κύπρο κάθε χρόνο, ο αριθμός τους αυξανόταν σταδιακά. Από τότε, η Κύπρος εμφάνισε μια πολύ σημαντική αύξηση στον αριθμό των αιτήσεων χορήγησης ασύλου που λάμβανε σε ετήσια βάση, με 1167 αιτήσεις να έχουν κατατεθεί το 2001, 4032 το 2003, 9284 το 2004 και 7291 το 2005. Από τη μερική άρση των περιορισμών στην ελευθερία διακίνησης στις δύο πλευρές της γραμμής κατάπαυσης του πυρός (τη λεγόμενη Πράσινη Γραμμή) τον Απρίλιο του 2003¹⁷, οι αιτούντες άσυλο τείνουν να καταφθάνουν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου μέσω αυτής της οδού και όχι δια θαλάσσης.
44. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι το νομικό πλαίσιο που θα επέτρεπε στην Κύπρο να εφαρμόσει τον Περί Προσφύγων Νόμο του 2000 δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για την εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας είναι πλέον εν ισχύ και και ότι η Κύπρος πραγματοποιεί αυτή την εξέταση από τον Απρίλιο του 2002. Από την τελευταία έκθεση της ECRI, το θεσμικό πλαίσιο για την εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας έχει αλλάξει πολλές φορές. Επί του παρόντος, και από το 2004, η Υπηρεσία Ασύλου, ένας ανεξάρτητος φορέας εντός του Υπουργείου Εσωτερικών, είναι

¹⁷ Βλέπε κάτωθι Νέες Εξελίξεις – Νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

αρμόδια για τη λήψη πρωτόδικων αποφάσεων σχετικά με τις αιτήσεις χορήγησης ασύλου, και η Ανεξάρτητη Αναθεωρητική Αρχή για τους Πρόσφυγες είναι αρμόδια για τις εφέσεις. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν ενισχύσει το ανθρώπινο δυναμικό και τους οικονομικούς πόρους που διατίθενται για την εξέταση των αιτήσεων χορήγησης ασύλου. Σημειώνει, ωστόσο, ότι αυτά τα στοιχεία δεν επαρκούν ακόμη, όπως αντικατοπτρίζεται από τη διάρκεια του χρόνου – σε ορισμένες περιπτώσεις έως και τρία χρόνια – που χρειάζεται ακόμη για την ολοκλήρωση των διαδικασιών εξέτασης.

45. Η ECRI σημειώνει ότι μια τόσο σημαντική αύξηση στον αριθμό των αιτούντων άσυλο έχει θέσει σημαντικές προκλήσεις στις Κυπριακές αρχές, ορισμένες από τις οποίες έχουν αρχίσει να τις αντιμετωπίζουν. Η ECRI συνεχίζει ωστόσο να ανησυχεί για τη δύσκολη κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο στην Κύπρο, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την κράτηση, την πρόσβαση στη διαδικασία χορήγησης ασύλου, τη συμπεριφορά της αστυνομίας, την πρόσβαση στη νομική αρωγή και την εκπροσώπηση, την πρόσβαση στα κοινωνικά και τα οικονομικά δικαιώματα και την προστασία από την επαναπτροώθηση. Αυτοί οι τομείς εξετάζονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στη συνέχεια.
46. Οι Κυπριακές αρχές υπογράμμισαν ότι οι αιτούντες άσυλο κρατούνται στην Κύπρο μόνο όταν έχουν υποβάλει αίτηση αφού έχουν συλληφθεί και κρατούνται εν όψει απέλασης. Για το λόγο αυτό, η ECRI σημειώνει ότι, το 2004, το Ανώτατο Δικαστήριο επιβεβαίωσε τις εξουσίες του Λειτουργού Μετανάστευσης να κρατούνται οι αιτούντες άσυλο εν όψει απέλασης ενώ εκκρεμεί η εξέταση της αίτησης χορήγησης ασύλου. Ωστόσο, εν όψει της εκτενούς χρήσης από πλευράς των Κυπριακών αρχών της πράκτικης της κράτησης με βάση τις εξουσίες μετανάστευσης¹⁸, η ECRI σημειώνει ότι, στην πράξη, ένας μεγάλος αριθμός αιτούντων άσυλο ουσιαστικά κρατούνται καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεών τους, που, όπως αναφέρθηκε, μπορεί να κρατήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η ECRI επίσης ανησυχεί σοβαρά για τις αναφορές σύμφωνα με τις οποίες οι συνθήκες στα κρατητήρια της αστυνομίας, όπου κρατούνται οι αιτούντες άσυλο εν όψει απέλασης, είναι τελείως ακατάλληλα, ιδιαίτερα εάν ληφθεί υπόψη η διάρκεια του χρόνου που περνούν εκεί οι αιτούντες άσυλο.
47. Παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με το νόμο, οι αιτήσεις χορήγησης ασύλου μπορούν να υποβληθούν σε οποιοδήποτε σημείο εισόδου και αστυνομικό σταθμό, οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει στην ECRI ότι, στην πραγματικότητα, λόγω της επαγγελματικής ειδίκευσης που απαιτείται για το χειρισμό των υποθέσεων αυτών, οι αιτούντες άσυλο μπορούν να υποβάλουν αίτηση μόνο σε ορισμένους αστυνομικούς σταθμούς σε όλες τις Αστυνομικές Διευθύνσεις. Εάν δε φέρουν τα κατάλληλα έγγραφα, ο μόνος αστυνομικός σταθμός όπου μπορούν να υποβάλουν αίτηση χορήγησης ασύλου είναι ο αστυνομικός σταθμός Πύλης Πάφου, που βρίσκεται στην Πράσινη Γραμμή στη Λευκωσία. Ωστόσο, η ECRI έχει γίνει δέκτης επισταμένων αναφορών, σύμφωνα με τις οποίες η αστυνομία αρνείται συστηματικά να κάνει αποδεκτές αιτήσεις χορήγησης ασύλου. Συχνά ζητάται, επίσης, κατ' επανάληψη από τους αιτούντες άσυλο να επιστρέψουν για να υποβάλλουν αίτηση, και εν τω μεταξύ παραμένουν εκτεθειμένοι στον κίνδυνο να συλληφθούν και να κρατηθούν. Παρά το γεγονός ότι έχουν ληφθεί ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση αυτής της

¹⁸ Βλέπε κάτωθι, Η κατάσταση των μεταναστών και η ανάγκη για μια πολιτική μετανάστευσης και ένταξης.

κατάστασης,¹⁹ αναφέρεται ότι συνεχίζουν να υπάρχουν προβλήματα. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι οι αιτήσεις χορήγησης ασύλου διατίθενται στους αστυνομικούς σταθμούς σε αριθμό γλωσσών και ότι όταν δε διατίθεται αίτηση στη γλώσσα που καταλαβαίνει ένας αιτών άσυλο, διατίθεται μεταφραστής. Ωστόσο, έχει επίσης αναφερθεί στην ECRI ότι οι αστυνομικοί σταθμοί δε διαθέτουν πάντοτε σαφείς πληροφορίες για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και τις διαδικασίες αίτησης χορήγησης ασύλου στη γλώσσα που οι αιτούντες άσυλο καταλαβαίνουν.

48. Εκτός από τις δυσκολίες απόκτησης πρόσβασης στη διαδικασία χορήγησης ασύλου, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι η συμπεριφορά των αστυνομικών είναι πιηγή και άλλων δυσκολιών για τους αιτούντες άσυλο. Επί παραδείγματι, έχουν υπάρξει αναφορές σύμφωνα με τις οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις οι αστυνομικοί εξανάγκασαν αιτούντες άσυλο να αποσύρουν τις αιτήσεις τους ή παρακράτησαν προσωπικά έγγραφα τα οποία ανήκαν σε αιτούντες άσυλο, παρά το γεγονός ότι η ECRI σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν αρχίσει να λαμβάνουν μέτρα για την αντιμετώπιση αυτών των ανησυχιών²⁰. Η ECRI έλαβε επίσης συστηματικές αναφορές περιπτώσεων κακομεταχείρισης των αιτούντων άσυλο από την αστυνομία τόσο κατά την κράτησή τους όσο και κατά την αίτηση χορήγησης ασύλου. Η ECRI σημειώνει ότι ορισμένες από αυτές τις περιπτώσεις έχουν επίσης εξεταστεί από ποινικούς ερευνητές τους οποίους διόρισε ο Γενικός Εισαγγελέας²¹. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI συνιστούσε ότι πρέπει να ενισχυθεί η ευαισθητοποίηση των αξιωματικών που έρχονται σε επαφή με τους αιτούντες άσυλο, σχετικά με τα ζητήματα προσφύγων. Οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει ότι οι αστυνομικοί λαμβάνουν τόσο βασική εκπαίδευση όσο και εκπαίδευση εντός της υπηρεσίας σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, περιλαμβανομένων των ζητημάτων ασύλου και μη διάκρισης. Σύμφωνα, ωστόσο, με την ECRI, οι προσπάθειες να παρασχεθεί στην αστυνομία εκπαίδευση στον τομέα αυτό, δεν ανταποκρίνεται ακόμη στα επίπεδα των αναγκών.

Συστάσεις :

49. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι διατίθενται επαρκείς ανθρώπινοι και οικονομικοί πόροι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και εντός λογικού χρονικού πλαισίου όλων των αιτήσεων χορήγησης ασύλου.

50. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι αιτούντες άσυλο θα κρατούνται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητο και ότι, εναλλακτικά προς την κράτηση, μέτρα να χρησιμοποιούνται σε όλες τις άλλες περιπτώσεις. Η ECRI καλεί τις Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι, όταν κρατούνται αιτούντες άσυλο, οι συνθήκες της κράτησής τους θα ανταποκρίνονται στα εθνικά και διεθνή πρότυπα.

51. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν επείγοντα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των ανθρώπων να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου, τυχάνει απόλυτου σεβασμού. Η ECRI καλεί επίσης τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι διατίθενται σαφείς πληροφορίες για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και οι διαδικασίες αίτησης χορήγησης ασύλου

¹⁹ Επί παραδείγματι, όταν δεν είναι σε θέση να υποδεχθεί ένα αιτώντα άμεσα η αστυνομία, έχει λάβει εντολή να εκδίδει επιστολές επιβεβαιώνοντας το ραντεβού του ατόμου για συνένετυξη σχετικά με τη χορήγηση ασύλου.

²⁰ Επί παραδείγματι, η απόσυρση αίτησης χορήγησης ασύλου είναι όπως αναφέρεται πλέον μόνο εφικτή παρουσία προσωπικού από την Υπηρεσία Μετανάστευσης.

²¹ Βλέπε κάτωθι, Συμπεριφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου.

σε γλώσσα που καταλαβαίνουν οι αιτούντες άσυλο στους αστυνομικούς σταθμούς και σε όλα τα μέρη όπου μπορούν να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου.

52. Η ECRI συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να ενισχύσουν την εκπαίδευση της αστυνομίας αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, περιλαμβανομένων των ζητημάτων ασύλου και μη διάκρισης. Αυτή η εκπαίδευση θα πρέπει να επικεντρωθεί κυρίως στην υποχρέωση από πλευράς των αστυνομικών να επιδεικνύουν σεβασμό στο δικαίωμα του αιτούντος άσυλο να υποβάλει αίτηση χορήγησης ασύλου και στην πλήρη απαγόρευση κακομεταχείρισης αυτών των προσώπων. Η ECRI επιπρόσθετα καλεί τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οποιαδήποτε ισχυριζόμενη περίπτωση κακομεταχείρισης των αιτούντων άσυλο από τους αστυνομικούς θα ερευνάται εις βάθος και ταχέως και ότι τα άτομα τα οποία θα αποδεικνύονται υπεύθυνα θα τιμωρούνται δεόντως.

53. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω,²², οι διατάξεις νομικής αρωγής έχουν τροποποιηθεί από τη τελευταία έκθεση της ECRI. Ωστόσο, έχει αναφερθεί ότι οι τροποποιήσεις αυτές δεν ωφέλησαν τους αιτούντες άσυλο. Κατά τον τρόπο αυτό, επί του παρόντος, οι αιτούντες άσυλο, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να πληρώσουν για τις υπηρεσίες ενός δικηγόρου, μπορούν να λάβουν δωρεάν νομική αρωγή και εκπροσώπηση μόνο από ένα πολύ περιορισμένο αριθμό οργανώσεων από τον εθελοντικό τομέα.

54. Η ECRI έχει λάβει συστηματικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες, λόγω διαφόρων δυσκολιών και έλλειψης συντονισμού μεταξύ των διάφορων μερών της διοίκησης, είναι συχνά πολύ δύσκολο, και ορισμένες φορές εντελώς αδύνατο για τους αιτούντες άσυλο να να έχουν πρόσβαση στα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα τα οποία τους παρέχει ο νόμος. Ορισμένα από τα κύρια προβλήματα προς την κατεύθυνση αυτή, αναφέρεται ότι συνδέονται με τις δυσκολίες που συναντώνται κατά την απόκτηση άδειας παραμονής (το λεγόμενο «ροζ φύλλο»), η οποία είναι απαραίτητη για την πρόσβαση σε ορισμένα δικαιώματα στον τομέα της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευσης, και, σε ορισμένες περιπτώσεις, απασχόλησης. Λόγω των μεγάλων καθυστερήσεων στην έκδοση των ροζ φύλλων στους αιτούντες άσυλο - - οι αναφορές καταδεικνύουν ότι οι αιτούντες άσυλο μπορεί να περιμένουν από 4 μήνες έως και δυο χρόνια – στην πραγματικότητα αρνείται η πρόσβαση σε αυτά τα δικαιώματα στους αιτούντες άσυλο. Η ECRI σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν ξεκινήσει να εξετάζουν αυτές τις ανησυχίες. Επί παραδείγματι, οι κοινωνικές υπηρεσίες έχουν λάβει εντολή να παρέχουν υπηρεσίες στους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι δε μπορούν να προσκομίσουν το ροζ φύλλο αλλά έχουν την επιστολή διαβεβαίωσης που τους έδωσε η αστυνομία κατά την υποβολή της αίτησης χορήγησης ασύλου. Ωστόσο, η ECRI κάνει λόγο για αναφορές σύμφωνα με τις οποίες τα προβλήματα συνεχίζονται, καθώς στην πράξη, αυτά τα έγγραφα δεν τα δέχονται όλες οι αρχές, περιλαμβανομένων των νοσοκομείων και ορισμένες φορές των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας.

55. Σύμφωνα με το νόμο, ενόσω εκκρεμεί η εξέταση των αιτήσεών τους, οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται να εργάζονται ή, σε περίπτωση που είναι άνεργοι για λόγους που δε σχετίζονται με δική τους απόφαση, να απαιτήσουν παροχές κοινωνικής πρόνοιας. Η ECRI σημειώνει, ωστόσο, ότι το 2004 η Υπουργική Επιτροπή για Απασχόλησης αποφάσισε να επιτρέψει στους αιτούντες άσυλο (και στα άτομα τα οποία αφελούνταν από συμπληρωματική προστασία για λιγότερο από ένα χρόνο) να εργάζονται αποκλειστικά στην κτηνοτροφική και

²² Απονομή δικαιοσύνης – Νομική αρωγή

γεωργική βιομηχανία. Αναφέρθηκε, ωστόσο, στην ECRI ότι οι συνθήκες απασχόλησης σε αυτούς τους κλάδους είναι εξαιρετικά υποβαθμισμένες. Επί παραδείγματι, οι αποδοχές φέρονται να είναι πολύ χαμηλότερες από το κατώτατο όριο που έχουν καθορίσει οι συλλογικές συμβάσεις για άλλους κλάδους της οικονομίας και η τροφή και η στέγη, που πρέπει να παρέχονται από τον εργοδότη, αναφέρεται ότι συχνά είναι υποδεέστερης ποιότητας. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν λάβει πολλές αναφορές για σοβαρή εκμετάλλευση των αιτούντων άσυλο που απασχολούνται στους κλάδους αυτούς. Επιπρόσθετα, αυτή η πολιτική απασχόλησης φέρεται να εφαρμόζεται σε αιτούντες άσυλο ανεξάρτητα από ιδιαίτερες καταστάσεις ευάλωτης θέσης που μπορεί να τους αφορούν. Συνεπώς, επί παραδείγματι, ολόκληρες οικογένειες αναγκάστηκαν να μετακινηθούν και να εργαστούν σε φάρμες και να ζήσουν σε απόλυτη απομόνωση, και τα παιδιά αναγκάστηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις να διακόψουν το σχολείο. Η ECRI σημειώνει ότι, εάν οι αιτούντες άσυλο αρνηθούν να εργαστούν υπό αυτές τις συνθήκες χάνουν το δικαίωμά τους προς τις παροχές πρόνοιας. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν τονίσει ότι, εκτός από το γεγονός ότι αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία σοβαρής αγωνίας για τους αιτούντες άσυλο, οι συνθήκες αυτές τείνουν να τους σπρώχνουν προς την παράνομη αγορά εργασίας με περαιτέρω αρνητικές συνέπειες αναφορικά με την εκμετάλλευση και την έκθεση στον κίνδυνο να συλληφθούν και να κρατηθούν εν όψει απέλασης.

56. Η ECRI ανησυχεί επίσης ότι ορισμένες φορές οι απελάσεις των αιτούντων άσυλο διενεργούνται κατά τρόπο τέτοιο που διακινδυνεύει το σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης. Αναφέρθηκε στην ECRI ότι οι απελάσεις διενεργούνται στην πραγματικότητα προτού δοθεί ευκαιρία στο άτομο καν να υποβάλει επίσημα αίτηση χορήγησης ασύλου. Ωστόσο, έχουν επίσης διενεργηθεί απελάσεις μετά την υποβολή αίτησης χορήγησης ασύλου και πριν την ολοκλήρωση της εξέτασής της. Αναφέρθηκε ότι υπήρξαν και περιπτώσεις όπου οι φάκελοι είχαν κλείσει αυθαίρετα ή ο αιτών άσυλο είχε υποχρεωθεί να αποσύρει την αίτηση, αλλά επίσης περιπτώσεις όπου η αίτηση για άσυλο εκκρεμούσε ακόμη ενώπιον πρωτοβάθμιου ή δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου. Επιπρόσθετα, εφόσον η υποβολή έφεσης για δικαστική αναθεώρηση ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου δεν έχει συνέπεια αναστολής του διατάγματος απέλασης, οι απελάσεις αιτούντων άσυλο οι οποίοι υποβάλλουν μία τέτοια έφεση φέρεται ότι πραγματοποιούνται κατά κανόνα προτού ολοκληρωθεί η εξέταση.
57. Οι Κυπριακές αρχές έχουν υπογραμμίσει ότι οποιεσδήποτε δυσκολίες, τις οποίες ενδέχεται ακόμη να αντιμετωπίζουν κατά τη λειτουργία ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος ασύλου, συνδέονται με την κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των αιτήσεων χορήγησης ασύλου που βιώνει η Κύπρος τα τελευταία χρόνια. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η ECRI αναγνωρίζει τις προκλήσεις που τίθενται από τη νέα αυτή κατάσταση και καλωσορίζει τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι Κυπριακές αρχές, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη δημιουργία ενός επαρκούς νομικού και θεσμικού πλαισίου για την εξέταση των διεθνών αναγκών προστασίας. Εντούτοις, η ECRI θεωρεί ότι σε καμία περίπτωση η αύξηση του αριθμού των αιτούντων άσυλο δεν θα έπρεπε να δικαιολογεί την υιοθέτηση πολιτικών με σκοπό να αποτρέπονται οι άνθρωποι από το να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου. Δυστυχώς, όμως, η ECRI σημειώνει ότι ορισμένα από τα μέτρα τα οποία ελήφθησαν αναφορικά με τους αιτούντες άσυλο, όπως είναι εκείνα που περιορίζουν τις πιθανότητες απασχόλησής τους στον κτηνοτροφικό και γεωργικό κλάδο, όχι μόνο υιοθετήθηκαν αλλά μάλιστα παρουσιάστηκαν δημόσια ως ένας τρόπος για να αποτρέπεται η υποβολή αιτήσεων χορήγησης ασύλου στην Κύπρο.

Συστάσεις :

58. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης των αιτούντων άσυλο στη δωρεάν ή μη δαπανηρή νομική αρωγή και εκπροσώπηση.
59. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν επείγοντα μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι οι αιτούντες άσυλο μπορούν να έχουν πρόσβαση στην πράξη σε όλα τα δικαιώματα τα οποία δικαιούνται δια του νόμου, περιλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τους τομείς της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, των υπηρεσιών πρόνοιας, της εκπαίδευσης και της απασχόλησης.
60. Η ECRI συνιστά σθενερά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι δεν γίνονται διακρίσεις στους αιτούντες άσυλο αναφορικά με την άσκηση του δικαιώματος στην απασχόληση που τους χορηγείται από το νόμο. Η ECRI υπογραμμίζει ότι οποιαδήποτε μέτρα τα οποία λαμβάνονται από τις Κυπριακές αρχές αναφορικά με την πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις παροχές απασχόλησης και πρόνοιας δεν θα έπρεπε να οδηγούν αυτούς τους ανθρώπους στην παρανομία.
61. Η ECRI καλεί τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο στην προστασία από την επαναπροώθηση τυγχάνει απόλυτου σεβασμού. Για το λόγο αυτό, συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι απελάσεις δε διενεργούνται προτού ολοκληρωθούν οι διαδικασίες ασύλου σε όλες τις βαθμίδες.
62. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αποφύγουν τη θέσπιση αποτρεπτικών πολιτικών στον τομέα του ασύλου και την παρουσίαση οποιωνδήποτε πολιτικών ασύλου στο λαό ως αποτρεπτικές πολιτικές.

Πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες

- **Πρόσβαση στην εκπαίδευση**

63. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI συνιστούσε οι Κυπριακές αρχές να παρέχουν στα παιδιά που δεν έχουν μητρική γλώσσα τα Ελληνικά επαρκή διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα και να εκπαιδεύσει τους καθηγητές για το σκοπό αυτό. Η ECRI ενθάρρυνε επίσης τις Κυπριακές αρχές να εισαγάγουν τη διδασκαλία μητρικής γλώσσας για αυτά τα παιδιά. Οι Κυπριακές αρχές έχουν ενημερώσει την ECRI ότι παρέχουν ειδική στήριξη περιλαμβανομένης της διδασκαλίας των Ελληνικών ως δεύτερη ξένη γλώσσα σε παιδιά που δεν έχουν τα Ελληνικά ως μητρική γλώσσα. Αυτό πραγματοποιείται μέσω του διορισμού επιπρόσθετων καθηγητών της Ελληνικής ως ξένη γλώσσα κάθε χρόνο και, από το 2003, μέσω της διοχέτευσης επιπρόσθετων πόρων σε Ζώνες Δράσης Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας. Οι αρχές ανέφεραν ότι τα δημοτικά σχολεία τα οποία βρίσκονται σε αυτές τις ζώνες περιλαμβάνουν όλα τα σχολεία όπου οι μη Ελληνοκύπριοι μαθητές σε γενικές γραμμές υποεκπροσωπούνται. Έχουν επίσης αναφέρει ότι έχουν εντείνει την παροχή εκπαίδευσης σε καθηγητές για την Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα. Ωστόσο, αυτά τα μέτρα στήριξης ισχύουν μόνο για τα παιδιά στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει, ωστόσο, ότι η στήριξη και η επιπρόσθετη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας διατίθεται στους μαθητές των δευτεροβάθμιων σχολείων των οποίων ο χειρισμός της Ελληνικής βρίσκεται κάτω από το επίπεδο της τάξης τους. Σε ό,τι αφορά τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας η ECRI σημειώνει τη δικοιονοτική φύση του Συντάγματος της Κύπρου και των δικαιωμάτων που παρέχει στα παιδιά Τουρκοκυπρίων στον τομέα αυτό. Οι Κυπριακές αρχές αναφέρουν ότι στα σχολεία όπου πηγαίνουν παιδιά Τουρκοκυπρίων, η εκπαίδευση πραγματοποιείται επίσης και στην Τουρκική γλώσσα. Στην

πραγματικότητα, οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι έλαβαν την κατ' αρχήν απόφαση να ιδρύσουν ένα σχολείο στη Λεμεσό με την Τουρκική ως τη γλώσσα διδασκαλίας και ότι έχουν συγκεντρώσει πληροφορίες από οικογένειες παιδιών Τουρκοκυπρίων στην περιοχή σχετικά την επιθυμία τους να ιδρυθεί αυτό το σχολείο. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι οι γονείς έχουν δηλώσει την προτίμησή τους τα παιδιά τους να πηγαίνουν στο δημόσιο σχολείο της περιοχής.

64. Γενικότερα, η ECRI σημειώνει ότι, από τη δεύτερη της έκθεση, φαίνεται να υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση στη Κύπρο για την ανάγκη να εξοπλιστούν οι σχολικές κοινότητες με τις απαραίτητες δεξιότητες για την αντιμετώπιση της εθνοτικής και πολιτισμικής πολυμορφίας. Συνεπώς, επί παραδείγματι, η ECRI σημειώνει ότι υπό το φως της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ, της αυξανόμενα πολύμορφης σύστασης του μαθητικού πληθυσμού στα σχολεία και των προοπτικών για επανένωση της Κύπρου, η Έκθεση της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης του 2004 εντοπίζει την ανάγκη για ενίσχυση των υφιστάμενων προσπαθειών στον τομέα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η ECRI καλωσορίζει αυτές τις εξελίξεις, παρ' όλο που σημειώνει ότι χρειάζεται ακόμη πολλή δουλειά για να γίνουν πράξη αυτές οι αρχές και να διασφαλιστεί ότι αντικατοπτρίζονται σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα. Για το λόγο αυτό αναφέρθηκε στην ECRI, επί παραδείγματι, ότι ορισμένες πτυχές της επίσημης και ανεπίσημης εκπαίδευσης που έχουν γνωστοποιηθεί επί του παρόντος δεν οδηγούν σε μία ατμόσφαιρα συμφιλίωσης μεταξύ της Ελληνικής και Τουρκικής κοινότητας. Η ECRI σημειώνει ότι έχει ξεκινήσει ένας διάλογος για την επάρκεια του υφιστάμενου περιεχομένου της εκπαίδευσης στην Κύπρο, περιλαμβανομένης της διδασκαλίας της ιστορίας, για τις ανάγκες μιας εθνοτικά και πολιτισμικά ποικιλόμορφης κοινωνίας και ότι αρκετές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, επιθυμούν να συμβάλουν με την πείρα τους σε αυτόν το διάλογο.

65. Η ECRI σημειώνει ότι εκδόθηκε μία εγκύκλιος από το Υπουργείο Παιδείας το Νοέμβριο του 2004 που απαιτεί από όλα τα σχολεία να αναφέρουν στις αρχές μετανάστευσης τα στοιχεία επαφής των γονέων αλλοδαπών παιδιών που εγγράφονται στο σχολείο. Έχει εξηγηθεί στην ECRI ότι ο Επίτροπος Διοίκησης ανακάλυψε ότι αυτή η εγκύκλιος παραβίαζε τις διατάξεις κατά των διακρίσεων και συνέστησε τον Απρίλιο του 2005 να αποσυρθεί. Από τότε ωστόσο, το Υπουργικό Συμβούλιο επιβεβαίωσε ότι η Εγκύκλιος αυτή θα συνεχίσει να ισχύει.

66. Η διδασκαλία των θρησκευτικών στα σχολεία στην Κύπρο δεν είναι υποχρεωτική. Η μεγάλη πλειοψηφία των παιδιών που πηγαίνουν στο σχολείο παρακολουθούν μαθήματα Ελληνο-Ορθόδοξης θρησκείας. Οι αρχές έχουν αναφέρει, ωστόσο, ότι διατίθεται επίσης η διδασκαλία του Ισλάμ για Μουσουλμάνους μαθητές. Τα παιδιά των οποίων οι γονείς δεν επιθυμούν να παρακολουθούν θρησκευτική εκπαίδευση μπορούν να ζητήσουν απαλλαγή. Αναφέρθηκε στην ECRI, ωστόσο, ότι οι μαθητές οι οποίοι δεν συμμετέχουν σε μαθήματα Ελληνο-Ορθόδοξης θρησκείας βιώνουν ορισμένες φορές το στιγματισμό και την απόρριψη από τους συμμαθητές τους ή από τη σχολική κοινότητα. Η ECRI σημειώνει επίσης ότι συχνά δεν διατίθενται εναλλακτικά μαθήματα προς τη θρησκευτική εκπαίδευση.

Συστάσεις:

67. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την παροχή καλής ποιότητας διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα στα παιδιά που δεν έχουν μητρική γλώσσα τα Ελληνικά και να εκπαιδευτούν οι καθηγητές για τον σκοπό αυτό. Συνιστά οι προσπάθειες στον τομέα αυτό να επεκταθούν στα παιδιά των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που

χρειάζονται στήριξη. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι το συνταγματικό δικαίωμα των Τουρκοκύπριων παιδιών στην εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα τυγχάνει σεβασμού.

68. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειες ώστε να διασφαλιστεί ότι η εκπαίδευση στα σχολεία στην Κύπρο ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας πολύμορφης κοινωνίας και να οδηγεί πραγματικά σε μια ατμόσφαιρα συμφιλίωσης μεταξύ της Ελληνικής και της Τουρκικής κοινότητας. Συνιστά σθενερά οι Κυπριακές αρχές να καλλιεργήσουν και να πρωθήσουν σε δημόσιο διάλογο αυτά τα ζητήματα και να συνεργαστούν στενά με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών επί αυτών των στόχων σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα, περιλαμβανομένης της διδασκαλίας της ιστορίας.

69. Η ECRI καλεί τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των παιδιών στην Κύπρο για πρόσβαση στην εκπαίδευση διασφαλίζεται χωρίς άμεση ή έμμεση διάκριση, ιδιαίτερα για λόγους όπως η εθνικότητα ή η εθνική ή η εθνοτική καταγωγή. Συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να συμμορφωθούν με τις συστάσεις του Επιτρόπου Διοικήσεως στο ζήτημα αυτό.

70. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση και την πρόληψη του στιγματισμού των παιδιών που δεν παρακολουθούν μαθήματα Ελληνο-Ορθόδοξης θρησκείας στο σχολικό περιβάλλον και να παρέχουν σε αυτά τα παιδιά επαρκείς πιθανότητες εναλλακτικής εκπαίδευσης.

Απασχόληση

71. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εισαγάγουν ολοκληρωμένες νομοθετικές διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων στην απασχόληση. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω²³, το νομικό πλαίσιο έχει τεθεί πλέον σε ισχύ παρ' όλο που οι νέες διατάξεις δεν έχουν μέχρι στιγμής εφαρμοστεί σε υπόθεση Εργατοδικείου. Ωστόσο, η ECRI κατανοεί ότι έχουν υποβληθεί ορισμένες υποθέσεις που αφορούν διακρίσεις στην απασχόληση στον Επίτροπο Διοικήσεως. Παρά την σχεδόν εξ ολοκλήρου απουσία επίσημων παραπόνων, η ECRI έλαβε αναφορές σύμφωνα με τις οποίες λαμβάνουν χώρα διακρίσεις στην απασχόληση για λόγους όπως η εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή η θρησκεία. Επί παραδείγματι, όπως αναφέρθηκε σε άλλα μέρη αυτής της έκθεσης, οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι σε πολλές περιπτώσεις συνεχίζουν να υπόκεινται σε διακρίσεις από τους εργοδότες τους. Έχει επίσης υπογραμμιστεί ότι οι εργαζόμενοι οι οποίοι δεν προέρχονται από την ΕΕ μπορεί να γίνουν θύματα έμμεσης διάκρισης, όταν, επί παραδείγματι, οι συλλογικές συμβάσεις ορίζουν παράλογα δυσμενείς συνθήκες για τους κλάδους στους οποίους δραστηριοποιούνται κυρίως αυτοί οι εργαζόμενοι.

72. Αναφέρθηκε στην ECRI ότι όταν κάνουν αίτηση για απασχόληση τόσο στις ιδωτικές όσο και στις δημόσιες υπηρεσίες ζητάται ορισμένες φορές από τους αιτούντες να δηλώσουν τη δική τους θρησκεία και / ή των γονιών τους. Η ECRI δεν θεωρεί ωστόσο ότι αυτές οι πληροφορίες ζητούνται για λόγους παρακολούθησης διακρίσεων, για λόγους θρησκείας ή για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων.

73. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση 2004 - 2006 περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο που σκοπό έχει την προώθηση της ένταξης και της καταπολέμησης των διακρίσεων κατά των ανθρώπων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας. Η ECRI σημειώνει, ωστόσο, ότι το ειδικό μειονέκτημα το οποίο βασίζεται σε

²³ Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου.

λόγους που καλύπτονται από την εντολή στης ECRI δεν αντιμετωπίζεται στο Σχέδιο μέσω στοχοθετημένων μέτρων.

Συστάσεις :

74. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων στην απασχόληση. Επαναλαμβάνει την έκκληση της για πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης των εν ισχύ νομοθετικών διατάξεων κατά των διακρίσεων μεταξύ των εργαζομένων και ιδιαίτερα εκείνων που είναι περισσότερο εκτεθειμένοι να υποστούν διακρίσεις.
75. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διακόψουν οποιαδήποτε πρακτική που σχετίζεται με απαίτηση, από τους ανθρώπους οι οποίοι κάνουν αίτηση απασχόλησης, πληροφοριών σχετικά με τη θρησκεία τους που δεν εξυπηρετούν οποιοδήποτε νόμιμο σκοπό.
76. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές στις προσπάθειές τους να προωθήσουν την ένταξη και την καταπολέμηση των διακρίσεων εναντίον ανθρώπων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας. Συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αντιμετωπίσουν με στοχοθετημένα μέτρα το ειδικό μειονέκτημα το οποίο αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι επί τη βάσει των λόγων που καλύπτονται από την εντολή της ECRI.

Ευάλωτες ομάδες

- **Μετανάστες και αιτούντες άσυλο**
- 77. Βλέπε Τμήμα III και Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών.
- **Τουρκοκύπριοι**
- 78. Την περίοδο της δεύτερης έκθεσης της ECRI μόνο μερικές εκατοντάδες Τουρκοκύπριοι ζούσαν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Από τη μερική άρση των περιορισμών στην ελευθερία διακίνησης στις δυο πλευρές της Πράσινης Γραμμής τον Απρίλιο του 2003²⁴, ο αριθμός των Τουρκοκύπριων που ζουν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου έχει αυξηθεί και επί του παρόντος φέρεται να είναι γύρω 2000. Επιπρόσθετα, πολλοί Τουρκοκύπριοι ταξιδεύουν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου σε καθημερινή βάση για να εργαστούν. Από αυτούς, περίπου 3000 απασχολούνται σε τακτική βάση. Ωστόσο, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, είναι πιθανό να εργάζονται εκεί έως και οι διπλάσιοι Τουρκοκύπριοι χωρίς να είναι εγγεγραμμένοι. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν λάβει μέτρα για τη βελτίωση της θέσης των Τουρκοκύπριων σε πολλούς τομείς περιλαμβανομένης της πρόσβασης σε υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της παροχής κοινωνικής ασφάλειας, -περιλαμβανομένων των συντάξεων-, και της εκπαίδευσης. Δίνονται επίσης πληροφορίες σε Τουρκοκύπριους που ενδιαφέρονται να διασφαλίσουν απασχόληση.
- 79. Η ECRI σημειώνει, ωστόσο, ότι οι Τουρκοκύπριοι βιώνουν επίσης προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Έχουν υπάρξει περιπτώσεις παρενόχλησης και κακομεταχείρισης Τουρκοκύπριων πολιτών από την

²⁴ Βλέπε πιο κάτω Νέες Εξελίξεις – Νέες Ευκαιρίες και προκλήσεις για τη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας

αστυνομία. Οι Τουρκοκύπριοι αναφέρεται επίσης ότι έχουν αντιμετωπίσει δυσανάλογες δυσκολίες αναφορικά με τη διασφάλιση υπηρεσιών από τη διοίκηση. Ωστόσο, η ECRI κατανοεί ότι, μετά, μεταξύ άλλων, την παρέμβαση του Επιτρόπου Διοικήσεως, η κατάσταση σε αυτό τον τομέα έχει βελτιωθεί. Έχουν επίσης αναφερθεί περιπτώσεις διακρίσεων εις βάρος Τουρκοκυπρίων στην απασχόληση όσον αφορά την πρόσληψη στον ιδιωτικό τομέα.

80. Επιπρόσθετα, η ECRI σημειώνει ότι υπάρχει μόνο μία εξαιρετικά μικρή ποσότητα πληροφοριών στην Τουρκική γλώσσα οι οποίες να επιτρέψουν στους Τουρκοκύπριους να έχουν επαρκή πρόσβαση και να ασκούν τα δικαιώματά τους σε όλους τους τομείς της ζωής, όπως επί παραδείγματι όταν προσπαθούν να διασφαλίσουν πρόσβαση σε μία δημόσια υπηρεσία ή να καταθέσουν μία υπόθεση στο Δικαστήριο. Οι Συνταγματικές διατάξεις που καθιερώνουν την Τουρκική ως επίσημη γλώσσα στην Κύπρο δεν έχουν εφαρμοστεί επί του πρακτέου λόγω της κατάστασης της σχεδόν πλήρους διαίρεσης μεταξύ της Ελληνικής και της Τουρκικής κοινότητας η οποία επικρατεί εδώ και πολλά χρόνια τώρα. Η ECRI θεωρεί ότι η αυξανόμενη παρουσία των Τουρκοκύπριων πολιτών στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου δημιουργεί μια ακόμα πιο πιεστική ανάγκη ώστε να διασφαλιστούν και να αντιμετωπιστούν τα δικαιώματα και οι ανάγκες αυτού του τμήματος του πληθυσμού της Κύπρου, περιλαμβανομένου και του τομέα της γλώσσας.
81. Η ECRI σημειώνει ότι οι Τουρκοκύπριοι αντιμετωπίζουν επίσης σοβαρές δυσκολίες στην αποκατάσταση των περιουσιών τους ή την παροχή αποζημίωσης για την απώλεια τέτοιας περιουσίας στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Η ECRI σημειώνει ότι σε μία υπόθεση αποκατάστασης περιουσίας που κατατέθηκε από έναν Τουρκοκύπριο πολίτη ο οποίος είχε μετακομίσει στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, το Ανώτατο Δικαστήριο διέταξε το Φεβρουάριο του 2004 την αποκατάσταση της περιουσίας του αιτούντα και δήλωσε ότι η αδυναμία να το πράξει θα συνιστούσε διάκριση λόγω του ότι ο αιτών ανήκει στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα²⁵. Κατατέθηκε έφεση και επί του παρόντος εκκρεμεί ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Συστάσεις :

82. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να δώσουν προσοχή και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων τα οποία βιώνουν οι Τουρκοκύπριοι πολίτες. Συγκεκριμένα, εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στους ακόλουθους τομείς: τη συμπεριφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου, την πρόσβαση στις υπηρεσίες, τη διάκριση στην απασχόληση, τη διαθεσιμότητα πληροφοριών στην Τουρκική γλώσσα, την αποκατάσταση και την αποζημίωση της περιουσίας.

- Ρομά

83. Οι Ρομά στην Κύπρο γενικά θεωρείται ότι ανήκουν στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία, ορισμένες εκατοντάδες Ρομά φέρονται να ζούν επί του παρόντος στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, ιδιαίτερα στην περιοχή της Πάφου και της Λεμεσού, όπου μετακινήθηκαν από το τμήμα της νήσου το οποίο δε βρίσκεται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της κυβέρνησης της Κύπρου το 2001 και το 2002. Μέλη της κοινότητας των Ρομά, φέρονται να αντιμετωπίζουν ευρεία προκατάληψη, μειονεκτήματα και διακρίσεις σε διαφορετικούς τομείς. Η εχθρικότητα και η απόρριψη από τον τοπικού πληθυσμού που δεν ανήκει στους Ρομά φέρεται να είναι υψηλή και σε ορισμένες περιπτώσεις έχει καταλήξει σε σωματική βία. Σε

²⁵ Mustafa v. Κυπριακή Δημοκρατία, Ανώτατο Δικαστήριο Κύπρου, Υπόθεση 125 / 2004.

αυτές τις περιπτώσεις, η ρατσιστική διάσταση των περιστατικών φέρεται να μην έχει τύχει της δέουσας σημασίας ή να να έχει αγνοηθεί. Η απόρριψη και η προκατάληψη από την τοπική κοινότητα, επί παραδείγματι, από γονείς των παιδιών στα σχολεία, φέρεται να έχουν καταλήξει σε διακρίσεις κατά των παιδιών των Ρομά αναφορικά με την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση. Επιπρόσθετα, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι την εποχή περίπου που οι Ρομά εγκαταστάθηκαν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, οι Κυπριακές αρχές χρησιμοποίησαν γλώσσα και επέδειξαν συμπεριφορά έναντι των ατόμων αυτών που δεν οδηγούσε στην εξομάλυνση των εντάσεων και στην προώθηση την αποδοχής των Ρομά από τις τοπικές κοινότητες. Παρά το γεγονός ότι η μειονεκτική θέση των Ρομά αντικατοπτρίζεται σε σχεδόν όλους τους τομείς της ζωής, φέρεται να είναι ιδιαίτερα σοβαρή στον τομέα της στέγης. Οι Κυπριακές Αρχές τονίζουν ότι έχουν παράσχει πόρους για τη βελτίωση της στέγασης των Ρομά και δημιούργησαν δυο στεγαστικά προγράμματα για τους Ρομά. Ωστόσο, η ECRI σημειώνει επίσης ότι υπάρχουν ακόμη οικογένειες Ρομά χωρίς πρόσβαση σε βασικές ευκολίες όπως είναι το νερό και ο ηλεκτρισμός. Η ECRI σημειώνει ότι μέλη της κοινότητας των Ρομά μπορούν να επωφεληθούν από τα μέτρα τα οποία έχουν εφαρμοστεί από τις Κυπριακές αρχές για να βοηθηθεί και να στηριχθεί ο Τουρκοκυπριακός πληθυσμός. Κατά συνέπεια, επί παραδείγματι, τα παιδιά Ρομά, τα οποία είναι Τουρκόφωνα, λαμβάνουν εκπαίδευση στα σχολεία σε αυτή τη γλώσσα.

Συστάσεις:

84. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να προβούν στα απαραίτητα βήματα για τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά και την καταπολέμηση και την αποφυγή του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων εναντίον αυτής της μερίδας πληθυσμού της Κύπρου. Η ECRI εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στη Γενική Σύσταση Πολιτικής της No. 3²⁶, που προτείνει ένα εύρος νομοθετικών μέτρων και μέτρων πολιτικής που μπορούν να αναλάβουν οι κυβερνήσεις για το σκοπό αυτό.

- **Έλληνοπόντιοι²⁷**

85. Υπάρχουν περίπου 15 000 Έλληνοπόντιοι στην Κύπρο σήμερα, και είναι κατά το πλέιστο εγκατεστημένοι στην περιοχή της Πάφου και της Λευκωσίας. Τα πρώτα μέλη της κοινότητας αυτής μετακόμισαν στην Κύπρο από την περιοχή της Βόρειας Μαύρης Θάλασσας στα χρόνια που ακολούθησαν την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, μετά την απόκτηση Ελληνικών διαβατηρίων. Η ECRI έγινε δέκτης αναφορών σύμφωνα με τις οποίες τα μέλη αυτής της κοινότητας αποτελούν το αντικείμενο αρνητικών στερεοτύπων και γενικεύσεων, περιλαμβανομένης της συμμετοχής τους σε εγκληματικές δραστηριότητες, που σε ορισμένες περιπτώσεις προωθήθηκαν σε δημόσια συζήτηση από τις Κυπριακές αρχές. Έχουν υπάρξει επίσης αναφοές de facto διαχωρισμού στα σχολεία παιδιών Ελλήνοποντίων, τα οποία, ωστόσο, έχουν αντιμετωπίσει από τον Επίτροπο Διοικήσεως. Οι Έλληνοπόντιοι φέρονται επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις να έχουν υποστεί κακομεταχείριση από την αστυνομία και διακρίσεις στην πρόσβαση σε ορισμένες υπηρεσίες, επί παραδείγματι από εταιρείες ασφαλισης αυτοκινήτων.

²⁶ CRI (98) 29: Γενική Σύσταση Πολιτικής No. 3 της ECRI: Καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας εναντίον των Ρομά / Αθιγγάνων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

²⁷ Οι Έλληνοπόντιοι είναι άτομα Ελληνικής καταγωγής, που παραδοσιακά διέμεναν στην περιοχή γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα (Εύξινος Πόντος) γνωστή ως «Πόντος».

Συστάσεις

86. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να επιστήσουν την προσοχή και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι Έλληνοπόντιοι.

- **Αρμένιοι, Λατίνοι και Μαρωνίτες**

87. Παρά το γεγονός ότι η συνολική κατάσταση των μελών των τριών κοινοτήτων αναγνωρίζονται από το Σύνταγμα της Κύπρου ως κοινότητες θρησκευτικής μειονότητας, δηλ. Αρμένιοι, Λατίνοι και Μαρωνίτες, φέρεται να είναι ικανοποιητική, η ECRI σημειώνει ότι τα μέλη αυτών των ομάδων βιώνουν συγκεκριμένες ειδικές δυσκολίες στην πλήρη άσκηση ορισμένων από τα δικαιώματά τους. Από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, ο θεσμός του Προεδρικού Συμβούλου για τις θρησκευτικές μειονότητες έχει καταργηθεί και η αρμοδιότητα αντιμετώπισης των ζητημάτων που σχετίζονται με αυτές τις ομάδες έχει μεταβιβαστεί στο Υπουργείο Εσωτερικών. Αυτό φέρεται να είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια του διαθεσμικού συντονισμού στην αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, και συνεκδοχικά, στην αποτελεσματικότητα. Για το λόγο αυτό, σημειώθηκε ότι μια ξεχωριστή γραμμή στον προϋπολογισμό για τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών με στόχο τις ομάδες αυτές θα μπορούσε επίσης να είναι αφέλιμη. Επιπρόσθετα, παρά το γεγονός ότι ήδη υπάρχουν θετικές πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα σχετικά με τις μειονοτικές θρησκευτικές ομάδες μεταξύ του γενικού πληθυσμού και συγκεκριμένων επαγγελματικών κατηγοριών – επί παραδείγματι η αστυνομία - , έχει αναφερθεί στην ECRI ότι θα ήταν ευκαία η καλύτερη ευαισθητοποίηση στα ζητήματα αυτά μεταξύ των μαθητών του σχολείου. Επιπρόσθετα προς τις γενικές αυτές πτυχές, διαφορετικές μειονοτικές ομάδες έχουν υπογραμμίσει συγκεκριμένες ανησυχίες. Συνεπώς, επί παραδείγματι, η εκπροσώπηση των Αρμενίων στο δημόσιο τομέα φαίνεται να είναι δυσανάλογα χαμηλή και η πρόσβαση των Μαρωνίτων μαθητών στην εκπαίδευση η οποία αντικατοπτρίζει τις ιδιαίτερες τους ανάγκες θα μπορούσε να βελτιωθεί.

Συστάσεις :

88. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μελών των κοινοτήτων των Αρμενίων, των Λατίνων και των Μαρωνίτων και να διασφαλίσουν ότι τα μέλη αυτών των κοινοτήτων μπορούν να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τους τομείς που υπογραμμίστηκαν πιο πάνω. Για το σκοπό αυτό, η ECRI συνιστά ο Κυπριακές αρχές να συνεργαστούν όσο πιο στενά και αποτελεσματικά είναι δυνατό με τους εκπροσώπους αυτών των κοινοτήτων.

Μέσα ενημέρωσης

89. Από τη δεύτερη έκθεση, η ECRI συνέχισε να λαμβάνει αναφορές σύμφωνα με τις οποίες τα έντυπα μέσα ορισμένες φορές καλύπτουν περιστατικά που περιλαμβάνουν μέλη των μειονοτικών ομάδων με τρόπο που να προβάλλει τον εντυπωσιασμό, και συχνά αναφέρουν την εθνοτική καταγωγή των ανθρώπων, όταν αυτή δεν έχει καμιά σχέση με το θέμα του ρεπορτάζ. Όπως ήδη σημειώθηκε στη δεύτερη έκθεση της ECRI, ένας κωδικός αυτορύθμισης του τομέα των ΜΜΕ, του οποίου η εφαρμογή παρακολουθείται από την Επιτροπή Παραπόνων των Μέσων Ενημέρωσης, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων. Η ECRI κατανοεί ότι, η Επιτροπή Παραπόνων

των Μέσων Ενημέρωσης και ο Επίτροπος Διοικήσεως έχουν λάβει μέτρα για την ευαισθητοποίηση όσων εργάζονται στα μέσα για ζητήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Σε ό,τι αφορά τον ηλεκτρονικό τύπο η ECRI σημειώνει ότι από το 2003, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης εφάρμοσε τις διατάξεις κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων που έχει υποχρέωση να παρακολουθεί²⁸, σε 14 περιπτώσεις.

Συστάσεις :

90. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να εφιστήσει την προσοχή των μέσων ενημέρωσης, χωρίς να παραβιάζει την συντακτική τους ανεξαρτησία, την ανάγκη να διασφαλίζουν ότι η παρουσίαση θεμάτων δεν συμβάλλει στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας εχθρικότητας και απόρριψης προς τα μέλη οποιωνδήποτε μειονοτικών ομάδων. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να ξεκινήσουν διάλογο με τα μέσα ενημέρωσης και τα μέλη άλλων σχετικών ομάδων της κοινωνίας των πολιτών για το πώς αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τον καλύτερο τρόπο.

Συμπεριφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου

91. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRI εκφράζει ανησυχία σχετικά με τις αναφορές υπερβολικής χρήσης βίας από την αστυνομία εναντίον μη Κυπρίων πολιτών οι οποίοι εισέρχονται ή διαμένουν παράνομα στην Κύπρο. Από τότε η ECRI συνέχισε να λαμβάνει αναφορές σύμφωνα με τις οποίες οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο εξακολουθούν να είναι εκτεθειμένοι σε σημαντικό κίνδυνο κακομεταχείρισης και υπερβολικής χρήσης βίας από την αστυνομία²⁹, ιδιαίτερα, αλλά όχι αποκλειστικά, στο πλαίσιο των ελέγχων οι οποίοι διενεργούνται στα άτομα τα οποία προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου μέσω της Πράσινης Γραμμής. Έχουν επίσης υπάρξει τρεις αναφορές για μη Κυπρίους πολίτες οι οποίοι απεβίωσαν ενώ κρατούντο προσωρινά από την αστυνομία. Αυτές οι υποθέσεις επί του παρόντος εκκρεμούν στο Δικαστήριο ενώπιον του Ιατροδικαστή. Παρά το γεγονός ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στην κακή συμπεριφορά της αστυνομίας, οι πρακτικές κατηγοριοποίησης με βάση το φύλο, και ρατσιστικών συμπεριφορών ή συμπεριφορών διακρίσεων με βάση το φύλο από τους αξιωματούχους των συνοριακών ελέγχων και την αστυνομία αναφέρεται επίσης ότι πλήττουν γενικά τις μειονοτικές ομάδες περιλαμβανομένων των τουριστών και των Κυπρίων πολιτών. Οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι, το 2004, οι μη Κύπριοι πολίτες αντιπροσώπευαν λιγότερο από το ένα τέταρτο του συνολικού αριθμού των παραπόνων τα οποία υπεβλήθησαν στην αστυνομία για κακή συμπεριφορά των αξιωματούχων της και ότι τα περισσότερα από τα παράπονα αυτά ανέφεραν ρατσιστική συμεριφορά ή συμπεριφορά φυλετικών διακρίσεων. Οι αρχές αναφέρουν επίσης ότι, από τις 91 ποινικές υποθέσεις κατά αστυνομικών που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων, 90 υπεβλήθησαν από Ελληνοκύπριους και μία από Τουρκοκύπριο.

²⁸Το Άρθρο 30 του Περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Νόμου 7(I) του 1998 προβλέπει ότι : "οι Σταθμοί έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι τα προγράμματά τους δεν περιλαμβάνουν οποιαδήποτε υποκίνηση σε μίσος λόγω διαφορών στη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία, ή την υπηκοότητα. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τους κανονισμούς 25(3) και 26(iv) των Κανονισμών Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών του 2000, οι σταθμοί απαγορεύουν "τη χρήση γλώσσας κατά τρόπο που μπορεί να προσβάλλει τις ευαισθησίες των θρησκευτικών, φυλετικών, πολιτικών ή άλλων κοινωνικών ομάδων". Τέλος, η εκπομπή ψυχαγωγικών προγραμμάτων τα οποία προσβάλλουν την αξιοπρέπεια του φύλου, των φυλετικών, εθνικών και θρησκευτικών ομάδων ή των ατόμων με ειδικές ανάγκες θα πρέπει να απαγορεύεται.

²⁹ Βλέπε πιο πάνω, Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών – Αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες.

92. Στη δεύτερη της έκθεση η ECRI συνιστά όλα τα περιστατικά κακομεταχείρισης και υπερβολικής χρήσης βίας από την αστυνομία περιλαμβανομένων εκείνων που αφορούν μη Κυπρίους πολίτες, να διερευνώνται από ανεξάρτητο φορέα και να τιμωρούνται όλα τα άτομα τα οποία αποδεικύονται υπεύθυνα μετά από αυτές τις έρευνες. Όπως ήδη σημειώθηκε στη δεύτερη έκθεση της ECRI εκτός από την αστυνομία και τα δικαστήρια, τα φερόμενα θύματα της κακής συμπεριφοράς της αστυνομίας μπορούν να υποβάλλουν παράπονα στο Γενικό Εισαγγελέα ο οποίος μετά από ανακρίσεις που διενεργούνται από εδικά διορισμένους ανεξάρτητους ερευνητές μπορεί να ξεκινήσει ποινική διαδικασία. Τα φερόμενα θύματα κακής συμπεριφοράς της αστυνομίας μπορούν επίσης να απευθυνθούν στον Επίτροπο Διοικήσεως. Η ECRI σημειώνει, ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, οι μηχανισμοί αυτοί έχουν ανακαλύψει ότι οι αιτούντες άσυλο είχαν υποστεί κακομεταχείριση ή ότι είχε χρησιμοποιηθεί εναντίον τους υπερβολική βία. Η ECRI κατανοεί ότι διερευνώνται επί του παρόντος άλλα παράπονα τα οποία περιλαμβάνουν φυλετικές διακρίσεις από την αστυνομία. Η ECRI σημειώνει ότι ένα Νομοσχέδιο το οποίο επί του παρόντος εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής εξετάζει την πιθανότητα δημιουργίας μίας ανεξάρτητης αρχής με καθήκον τη διερεύνηση των ποινικών εκείνων αδικημάτων που διατρέπονται από την αστυνομία τα οποία συνιστούν παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

93. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να επεκτείνουν την παροχή εκπαίδευσης για τους αστυνομικούς αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις μη διακρίσεις. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι, από τότε, αυτό το είδος εκπαίδευσης έχει εντατικοποιηθεί. Έχουν τονίσει ειδικότερα, ότι η εκπαίδευση αποτελεί ένα κεντρικό στοιχείο του Σχεδίου Δράσης της αστυνομίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων³⁰ το οποίο εφαρμόζουν επί του παρόντος.

Συστάσεις :

94. Η ECRI επαναλαμβάνει τη σύστασή της οι Κυπριακές αρχές να δημιουργήσουν έναν ανεξάρτητο μηχανισμό τελείως διαχωρισμένο από τις δομές της αστυνομίας και με τον δέοντα σεβασμό στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως για τη διερεύνηση των ισχυρισμών της κακής συμπεριφοράς της αστυνομίας, περιλαμβανομένης της ρατσιστικής συμπεριφοράς ή της συμπεριφοράς φυλετικών διακρίσεων.

95. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την παροχή εκτενούς και εντός της υπηρεσίας εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στους αξιωματούχους επιβολής του νόμου. Συγκεκριμένα, συνιστά όλοι οι υπηρετούντες αστυνομικοί να λάβουν ειδική εκπαίδευση για την αστυνόμευση μιας ποικιλόμορφης κοινωνίας.

Παρακολούθηση της κατάστασης

96. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI θεώρησε ότι η συγκέντρωση δεδομένων που ταξινομούνται σε κατηγορίες όπως η εθνοτική καταγωγή, η γλώσσα, η θρησκεία και η εθνικότητα σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής θα μπορούσε να είναι ωφέλιμη για τη παρακολούθηση της κατάστασης των διαφορετικών μειονοτικών ομάδων και να υπογραμμιστούν τα πιθανά προβλήματα άμεσης ή έμμεσης διάκρισης. Η ECRI κατανοεί ότι οι Κυπριακές αρχές συγκεντρώνουν στοιχεία τα οποία προέρχονται μόνο από την εθνικότητα και σε μικρότερο βαθμό τη θρησκεία, παρά το γεγονός ότι δεν είναι ξεκάθαρο για την ECRI ότι αυτό το

³⁰ Βλέπε πιο πάνω, Διατάξεις του Ποινικού Δικαίου.

τελευταίο είδος δεδομένων συγκεντρώνεται για την παρακολούθηση διακρίσεων για λόγους θρησκείας ή για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων.

97. Όπως ήδη υπογραμμίστηκε αναφορικά με τις διατάξεις του ποινικού δικαίου³¹, η ECRI σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές δεν συγκεντρώνουν με συστηματικό τρόπο δεδομένα αναφορικά με την εφαρμογή των υφιστάμενων εν ισχύ νομοθετικών διατάξεων κατά του σεβασμού και των φυλετικών διακρίσεων.

98. Η ECRI σημειώνει ότι υπάρχουν ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα του καταπολέμησης του ρατσισμού και των διακρίσεων και της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών στην Κύπρο, οι οποίες μπορούν να παράσχουν στις Κυπριακές αρχές ανεκτίμητη συμβολή στις προσπάθειές τους να παρακολουθήσουν την κατάσταση στους τομείς αυτούς.

Συστάσεις :

99. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να βελτιώσουν τα συστήματα παρακολούθησής τους συγκεντρώνοντας σχετικές πληροφορίες που προέρχονται από κατηγορίες όπως είναι η εθνοτική καταγωγή, η γλώσσα, η θρησκεία, και η εθνικότητα σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής και να διασφαλίσουν ότι αυτό γίνεται σε όλες τις περιπτώσεις με το δέοντα σεβασμό στις αρχές της εμπιστευτικότητας, της συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης, και του εκούσιου αυτοπροσδιορισμού των ατόμων που ανήκουν σε μία συγκεκριμένη ομάδα. Τα συστήματα αυτά θα μπορούσαν επίσης να λάβουν υπ' όψη τη διάσταση του φύλου ιδιαίτερα από την πλευρά της πιθανής διπλής ή πολλαπλής διάκρισης.

100. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συγκεντρώνουν στοιχεία σε συστηματική βάση για την εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων του αστικού, διοικητικού και ποινικού δικαίου κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων.

101. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να παράσχουν ευρύτερη στήριξη στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της καταπολέμησης του ρατσισμού και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών στην Κύπρο.

II. ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπρακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

102. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRI εξέφρασε ανησυχία για τον αντίκτυπο της κατάστασης που επικρατεί στη νήσο της Κύπρου στο σύνολο της, και που την εποχή εκείνη είχε ως αποτέλεσμα την σχεδόν πλήρη διαίρεση μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, στις σχέσεις των δύο αυτών κοινοτήτων. Η ECRI εξέφρασε την ελπίδα ότι στο εγγύς μέλλον θα μπορέσει να υπάρξει λύση για την επανένωση της νήσου. Τόνισε, ωστόσο, ότι η επιστροφή στην από κοινού ζωή μέσα σε μία ατμόσφαιρα όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα θα τυγχάνουν σεβασμού θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο δια μέσου της σταδιακής επανέναρξης των επαφών και αποκατάστασης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Προς αυτή την κατεύθυνση, η ECRI εξέφρασε σοβαρές ανησυχίες για την έλλειψη διαθέσιμων

³¹ Βλέπε πιο πάνω, Διατάξεις του Ποινικού Δικαίου.

ευκαιριών που υπήρχαν τότε για να το πράξουν αυτό τα μέλη των δύο κοινοτήτων. Για το λόγο αυτό η ECRI απήγαγε έκκληση για ενισχυμένες πρωτοβουλίες που να περιλαμβάνουν μέλη τόσο της Ελληνοκυπριακής όσο και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας με σκοπό την προώθηση ενός κλίματος ανοχής, αποκατάστασης ενός κλίματος ανοχής αποκατάστασης της εμπιστοσύνης και αντιμετώπισης της προκατάληψης.

103. Από τη δεύτερη έκθεση της ECRI οι περιορισμοί στην ελευθερία διακίνησης στις δύο πλευρές της γραμμής κατάπαυσης του πυρός (η λεγόμενη Πράσινη Γραμμή) υπέστησαν μερική άρση. Ως αποτέλεσμα, από τον Απρίλιο του 2003, ο πληθυσμός της Κύπρου που ζει είτε στη μια είτε στην άλλη πλευρά της Πράσινης Γραμμής έχει αρχίσει να μεταβαίνει στην απέναντι πλευρά με αυξανόμενους ρυθμούς. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι από τότε πραγματοποιήθηκαν περίπου 8 εκατομμύρια μεταβάσεις. Αυτή η αυξανόμενη κινητικότητα επέφερε σημαντικές αλλαγές αναφορικά με τις επαφές μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, περιλαμβανομένων και αυτών που προέρχονται από το απλό γεγονός ότι ένας αυξανόμενος αριθμός Τουρκοκυπρίων επί του παρόντος ζει και εργάζεται στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου³². Αυτές οι συνθήκες έχουν ευνοήσει φυσιολογικά την σταδιακή επανέναρξη των καθημερινών επαφών τόσο μεταξύ του γενικού πληθυσμού όσο και μεταξύ των Τουρκοκύπριων πολιτών και της κυπριακής κυβέρνησης. Επιπρόσθετα, τα μέτρα τα οποία έχουν λάβει οι κυπριακές αρχές για τη βελτίωση της θέσης των Τουρκοκύπριων πολιτών σε διαφορετικούς τομείς (όπως είναι η απασχόληση, η έκδοση προσωπικών εγγράφων, η ασφάλεια υγείας, οι κοινωνικές ασφαλίσεις και η εκπαίδευση) είναι, κατά τη γνώμη της ECRI, κρίσιμης επίσης σημασίας προϋποθέσεις για τη διαδικασία συμφιλίωσης και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Η ECRI θεωρεί, ωστόσο, ότι προκειμένου να υποστηριχθεί και να επιταχυνθεί αυτή η διαδικασία, θα ήταν ωφέλιμη μια πιο προενεργή προσέγγιση από τις Κυπριακές αρχές συγκεκριμένα για την ανάπτυξη επαφών και καλών διακοινοτικών σχέσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή, η ECRI σημειώνει ότι οι πρωτοβουλίες τις οποίες έχουν αναλάβει οι Κυπριακές αρχές με συγκεκριμένο σκοπό να συμμετέχουν σε διάλογο και σε κοινές δραστηριότητες μέλη της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας σε διαφορετικούς τομείς της ζωής ήταν μέχρι στιγμής περιορισμένες. Η ECRI σημειώνει, επίσης, ότι υπάρχουν στην Κύπρο αρκετές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που μπορούν να προσφέρουν την εμπειρία τους και κίνητρα στον τομέα αυτό.

104. Παράλληλα με τις ευκαιρίες, η αυξανόμενη παρουσία των Τουρκοκύπριων πολιτών στην επικράτεια της Κύπρου υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της Κυπριακής Κυβέρνησης, όπως είναι φυσικό, έχει επιφέρει μαζί της αρκετές προκλήσεις. Όπως αναφέρθηκε σε άλλα μέρη αυτής της έκθεσης³³, υπάρχουν τομείς όπου υφίστανται άμεσες και έμμεσες διακρίσεις κατά μελών της Τουρκοκυπριακής κοινότητας οι οποίες δεν έχουν ακόμα αναγνωριστεί και να αντιμετωπιστεί επαρκώς. Η ECRI θεωρεί ότι, με την εισαγωγή ενός διεθνούς νομικού πλαισίου κατά των διακρίσεων και της δημιουργίας του θεσμού του Επιτρόπου Διοικήσεως ως φορέα για την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας, η Κύπρος, από την τελευταία έκθεση της ECRI, έχει εξοπλιστεί καλύτερα για τον σκοπό αυτό. Ωστόσο, υπογραμμίζει τη σημασία της σαφούς δημόσιας αναγνώρισης των

³² Βλέπε πιο πάνω, Ευάλωτες ομάδες – Τουρκοκύπριοι

³³ Βλέπε πιο πάνω, Συνταγματικές διατάξεις και άλλες βασικές διατάξεις – Νομοθεσία περί υπηκοότητας, και Ευάλωτες ομάδες – Τουρκοκύπροι.

προβλημάτων της άμεσης και έμμεσης διάκρισης για τη διαδικασία συμφιλίωσης και αποκατάστασης της εμπιστοσύνης.

105. Όπως ήδη αναφέρθηκε στη δεύτερη έκθεση της ECRI τα μέτρα τα οποία αποσκοπούν στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικά για να προετοιμαστούν αυτές οι κοινότητες για την από κοινού ζωή σε μία επανενωμένη νήσο. Την ίδια στιγμή η ECRI θεωρεί ότι αυτά τα μέτρα μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην απόκτηση επιπρόσθετης υποστήριξης από τον πληθυσμό στο σύνολό του για μία λύση στη διαίρεση της νήσου της Κύπρου, η οποία υφίσταται εδώ και πάνω από τριάντα χρόνια. Προς την κατεύθυνση αυτή μία άλλη σημαντική εξέλιξη η οποία σημειώθηκε μετά τη δεύτερη έκθεση της ECRI είναι το δημοψήφισμα το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 24 Απριλίου 2004 για το σχέδιο επανένωσης το οποίο υπέβαλε ο Γενικός Γραμματέας των ΗΕ Κόφι Ανάν. Η ECRI σημειώνει ότι το σχέδιο αυτό απορρίφθηκε από την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων και έγινε αποδεκτό από την πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων³⁴. Εν όψει του σημαντικά σοβαρού αντίκτυπου που έχει η συνέχιση της διαίρεσης της νήσου στις σχέσεις μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και Τουρκοκυπριακής κοινότητας, η ECRI εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι μέχρι στιγμής δεν ήταν δυνατή η εξεύρεση λύσης για τη διαίρεση της νήσου. Επαναλαμβάνει ωστόσο, την ελπίδα της ότι αυτό θα επιτευχθεί στο εγγύς μέλλον.

Συστάσεις :

106. Η ECRI συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές υιοθετήσουν μία πιο προενεργή προσέγγιση στην ανάπτυξη επαφών και καλών σχέσεων μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Για το σκοπό αυτό, συνιστά ειδόκοτέρα όπως οι Κυπριακές αρχές εντείνουν τις πρωτοβουλίες τους ειδικά με σκοπό τη συμμετοχή των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας σε διάλογο και από κοινού δραστηριότητες σε διάφορους τομείς της ζωής. Η ECRI συνιστά όπως, με τον τρόπο, οι Κυπριακές αρχές στηρίζουν τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της προώθησης του διαλόγου και της συμφιλίωσης.

107. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν επαρκώς τα προβλήματα των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων κατά των μελών της Τουρκικής κοινότητας, ως τρόπου περαιτέρω διευκόλυνσης της διαδικασίας συμφιλίωσης και αποκατάστασης της εμπιστοσύνης μεταξύ αυτής της κοινότητας και της Ελληνοκυπριακής κοινότητας.

III. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η κατάσταση των μεταναστών και η ανάγκη για μία πολιτική μετανάστευσης και ένταξης

108. Στη δεύτερη έκθεση, η ECRI εξέφρασε ανησυχία για την έλλειψη ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής στην Κύπρο, η οποία εκτός από τη ρύθμιση της εισόδου και της παραμονής των μεταναστών με πλήρη σεβασμό στα δικαιώματά τους, θα δημιουργούσε το απαραίτητο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τη στήριξή τους και την προώθηση της αμοιβαίας ένταξης μεταξύ των μεταναστών και του υπόλοιπου την Κυπριακής κοινωνίας. Η ECRI

³⁴ Μεταξύ των Ελληνοκυπρίων, το 75,83 % ψήφισε κατά του Σχεδίου και το 24,17 υπέρ. μεταξύ των Τουρκοκυπρίων, το 64,91 ψήφισε υπέρ και το 35,09 κατά.

σημειώνει ότι αυτό το θέμα εξετάστηκε στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων που η Κύπρος έπρεπε να διενεργήσει εν όψει της ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ως μέρος αυτών των μεταρρυθμίσεων, οι Κυπριακές αρχές επί του παρόντος οριστικοποιούν την προετοιμασία ενός Περί Άλλοδαπών και Μετανάστευσης Νομοσχεδίου. Η ECRI, ωστόσο, εκφράζει την ανησυχία ότι από την τελευταία της έκθεση οι πολιτικές που αφορούν τους μετανάστες στην Κύπρο συνέχισαν να βασίζονται σε μία παρωχημένη νομοθεσία και σε ad hoc Υπουργικές αποφάσεις και διαμορφώθηκαν από την ίδεα των μεταναστών ως άτομα τα οποία βρίσκονται στην Κύπρο για περιορισμένο μόνο χρονικό διάστημα και προκειμένου να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες εργασιακές απαιτήσεις. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν υπογραμμίσει συστηματικά ότι μία τέτοια προσέγγιση είχε ως αποτέλεσμα οι μετανάστες να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιλαμβανομένων των διακρίσεων. Η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής σε τομείς όπως οι απελάσεις, η κράτηση, η απασχόληση και το κλίμα γνώμης που αφορά τους μετανάστες, όπως τονίζεται πιο κάτω.

109. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι το Περί Άλλοδαπών και Μετανάστευσης Νομοσχέδιο, το οποίο επί του παρόντος οριστικοποιείται θα περιλαμβάνει διατάξεις που θα αντικατοπτρίζουν το κεκτημένο της ΕΕ σχετικά με την οικογενειακή επανένωση και την μακρόχρονη παραμονή. Η ECRI εύχεται να είναι σύντομα διαθέσιμο ένα νομικό πλαίσιο το οποίο να εγκαθιδρύει αυτά τα δικαιώματα. Ωστόσο, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι οι Κυπριακές αρχές πρόσφατα εντατικοποίησαν τις απελάσεις των μεταναστών προκειμένου να αποφύγουν τη χορήγηση σε αυτούς άδειας μακροπρόθεσμης παραμονής και άλλων δικαιωμάτων μόλις αυτά τεθούν σε ισχύ στην Κύπρο. Η ECRI ανησυχεί ιδιαίτερα για τις αναφορές σύμφωνα με τις οποίες έχουν εκδοθεί διατάγματα απέλασης σε πολλές περιπτώσεις χωρίς να έχει δοθεί η δέουσα προσοχή σε επιμέρους συνθήκες των ενδιαφερόμενων ατόμων, περιλαμβανομένων των οικογενειακών δεσμών, της διάρκειας της παραμονής – έχουν επιδοθεί διατάγματα απέλασης σε άτομα τα οποία διέμεναν στην Κύπρο για δέκα χρόνια ή περισσότερο – ή για λόγους υγείας. Η ECRI σημειώνει ότι, παρά το γεγονός ότι η νομιμότητα ενός διατάγματος απέλασης μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου ή του Επιτρόπου Διοικήσεως, τα ένδικα αυτά μέσα κατά κανόνα, δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις τονίζουν επίσης ότι σε κάθε περίπτωση στην πράξη οι άνθρωποι συχνά απελαύνονται προτού καν υποβάλλουν παράπονο. Αναφέρθηκε στην ECRI ότι αυτή η κατάσταση έχει οδηγήσει σε έναν αυξανόμενο αριθμό ατόμων τα οποία οδηγούνται στην παρανομία ή στην υποβολή αιτήσεων χορήγησης ασύλου με μικρές πιθανότητες επιτυχίας προκειμένου να αποφύγουν την απέλαση, με εμφανείς αρνητικές συνέπειες και στις δύο περιπτώσεις για τα ενδιαφερόμενα άτομα. Η πιθανότητα της δημιουργίας μιας ειδικής διαδικασίας η οποία θα επέτρεπε σε έναν αριθμό μεταναστών να επαναποκτήσουν νομικό καθεστώς επί του παρόντος δεν φαίνεται να αποτελεί αντικείμενο δημόσιου διαλόγου στην Κύπρο.

110. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI θεώρησε ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο ακόμη και αν θεωρούνται από τις αρχές ότι εισήλθαν ή παρέμειναν στην Κύπρο παράνομα, δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες και τα οποιαδήποτε μέτρα τα οποία λαμβάνονται αναφορικά με αυτά τα άτομα θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν αυτή την προσέγγιση. Η ECRI, επίσης, θεώρησε ότι η κράτηση αλλοδαπών με βάση με τις εξουσίες περί μετανάστευσης θα πρέπει να αντιμετωπιστεί από τις Κυπριακές αρχές ως ζήτημα προτεραιότητας. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω³⁵, η ECRI ανησυχεί ακόμη για τη

³⁵ Απονομή Δικαιοσύνης

δυσανάλογα υψηλή χρήση της πρακτικής της κράτησης αναφορικά με τους μετανάστες. Η ECRI σημειώνει ότι η εκτενής χρήση των διατάξεων του ποινικού δικαίου που έκαναν οι Κυπριακές αρχές για την αντιμετώπιση της παράνομης εισόδου και παραμονής στην Κύπρο έχει κατ' επανάληψη υποστεί κριτική τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Αναφέρθηκε στην ECRI ότι, εκτός και εάν κατηγορούνται για άλλα αδικήματα, τα άτομα τα οποία συλλαμβάνονται για παράνομη εισόδο ή παράνομη παραμονή αποτελούν όλο και λιγότερο το αντικείμενο ποινικής δίωξης και αντίθετα απελαύνονται γρήγορα. Ωστόσο έχει επίσης αναφερθεί στην ECRI ότι οι μετανάστες κρατούνται τακτικά επί τη βάσει διαταγμάτων σύλληψης και απέλασης από το Γραφείο Μετανάστευσης και ότι η κράτησή τους συχνά διαρκεί για μακρά χρονική περίοδο³⁶.

111. Στη δεύτερη της έκθεση η ECRI σημείωσε ότι οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι υπόκειντο ιδιαίτερα σε εκμετάλλευση και κακομεταχείριση από τους εργοδότες τους. Συνιστάται συνεπώς οι Κυπριακές αρχές να ευαισθητοποιήσουν τους οικιακούς βοηθούς και τους άλλους αλλοδαπούς εργαζόμενους αναφορικά με τα δικαιώματά τους και για τις διαδικασίες μέσω των οποίων μπορούν να διασφαλίσουν ότι θα απολαμβάνουν αυτά τα δικαιώματα. Συνιστάται επίσης όπως η απέλαση αυτών των εργαζομένων να μη διενεργείται πριν την πραγματοποίηση εκτενών και δίκαιων διαδικασιών σε κάθε περίπτωση. Επιπρόσθετα, η ECRI συνιστά όπως όλα τα μέσα επιβίωσης, περιλαμβανομένων και νέων θέσεων απαχόλησης να διατίθενται στους οικιακούς βοηθούς και στους άλλους αλλοδαπούς εργαζόμενους των οποίων τα συμβατικά ή άλλα δικαιώματα μπορεί να παραβιάζονται από τους εργοδότες τους. Αναφέρθηκε, ωστόσο, ότι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι εξακολουθούν να υπόκεινται σε εκμετάλλευση και κακομεταχείριση από τους εργοδότες τους. Αρκετοί από αυτούς φέρονται συχνά να είναι θύματα διακίνησης και εμπορίας για λόγους εργασιακής εκμετάλλευσης ή – όπως συμβαίνει με την περίπτωση του αυξανόμενου αριθμού γυναικών οι οποίες εργάζονται ως καλλιτέχνιδες σε καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα, και μπυραρίες από την τελευταία έκθεση της ECRI – σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Όπως αναφέρεται, παραμένει πολύ δύσκολο για τους οικιακούς βοηθούς και τους άλλους αλλοδαπούς εργαζόμενους να αλλάξουν εργοδότη όταν ο τελευταίος έχει παραβιάσει τα συμβατικά ή τα άλλα δικαιώματά τους. Η ECRI σημειώνει ότι, μετά την τελευταία της έκθεση, οι Κυπριακές αρχές έχουν εισαγάγει αλλαγές για τις διαδικασίες που ισχύουν σε αυτές τις περιπτώσεις. Συνεπώς, επί παραδείγματι, μετά την υποβολή ενός παραπόνου από αλλοδαπό εργαζόμενο στο Επαρχιακό Γραφείο Εργασιακών Σχέσεων, ο εργαζόμενος μπορεί να εκδόσει ένα «χαρτί αποδέσμευσης» το οποίο επιτρέπει στον εργαζόμενο να βρει απασχόληση σε κάποιον άλλο εργοδότη. Επιπρόσθετα, στην περίπτωση που η διαφορά δεν έχει διευθετηθεί από το Επαρχιακό Γραφείο Εργασιακών Σχέσεων, η υπόθεση εξετάζεται πλέον από μία Επιτροπή η οποία αποτελείται από αντιπροσώπους του Γραφείου Μετανάστευσης, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και την Αστυνομία. Η ECRI σημειώνει, ωστόσο, ότι ο εργοδότης, δεν έχει καμία υποχρέωση να εκδόσει ένα «χαρτί αποδέσμευσης», ότι ο χρόνος για την εξέταση αυτών των εργασιακών διαφορών είναι συχνά εξαιρετικά μεγάλος και ότι κατά τη διάρκεια αυτών των διαδικασιών ο παραπονούμενος δεν επιτρέπεται να εργαστεί και συνεπώς, κατά κανόνα, δεν έχει καμία πτηγή εισοδήματος, παρά το γεγονός ότι οι αρχές έχουν αναφέρει ότι, στην πράξη, ο παραπονούμενος μπορεί να κάνει αίτηση για άδεια εργασίας και να του επιτραπεί να εργαστεί ενώ εκκρεμεί η εξέταση της αίτησής του από την

---

³⁶ Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών – Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

Επιτροπή. Ως αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης και της στενής σχέσης που υπάρχει ακόμα μεταξύ της απασχόλησης με ένα συγκεκριμένο εργοδότη και της άδειας παραμονής, οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι φέρονται ακόμη να βιώνουν σοβαρές καταστάσεις εκμετάλλευσης και κακομεταχείρισης προκειμένου να αποφύγουν τις απελάσεις. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις γυναίκες οι οποίες εργάζονται στα καμπερέ, τα νυχτερινά κέντρα, και τις μπυραρίες, η ECRI σημειώνει ότι το Υπουργείο Εσωτερικών έχει εφαρμόσει ένα Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Διακίνησης και Εμπορίας Ανθρώπων.

112. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI σημείωσε τη δηλωμένη δέσμευση των Κυπριακών αρχών για στήριξη των προσπαθειών στη δημιουργία υποστηρικτικών δομών για τους μετανάστες περιλαμβανομένης της δημιουργίας ενός κέντρου που θα τους παρέχει πληροφορίες και νομική αρωγή, όπως είναι αναγκαίο. Η ECRI σημειώνει ότι τέτοιες δομές δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας παρέχουν οικονομική και τεχνική υποστήριξη στις μη κυβερνητικές οργανώσεις για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων σε αυτούς τους τομείς. Ωστόσο, η ECRI δεν θεωρεί ότι έχει παρασχεθεί σημαντική στήριξη στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της παρακολούθησης της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών στην Κύπρο και την παροχή αρωγής σε αυτούς, από τη δεύτερη της έκθεση. Στην πραγματικότητα η ECRI έλαβε αναφορές σύμφωνα με τις οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι Κυπριακές αρχές επέδειξαν αρνητική συμπεριφορά έναντι αυτών των οργανώσεων και επέκριναν δημόσια τη δουλειά τους ως αντίθετη προς την επίσημη πολιτική ή τα εθνικά συμφέροντα.
113. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι υπήρχε μία εμφανής τάση στην Κύπρο προς την αντίληψη του μετανάστη και του ξένου ως δυνητική απειλή για το επίπεδο διαβίωσης των Κυπρίων. Ως εκ τούτου, ενθάρρυνε τις Κυπριακές αρχές να λάβουν όλα τα πιθανά μέτρα ώστε αυτή η τάση να μην εξελιχθεί σε πιο ανοιχτές και γενικευμένες εκδηλώσεις εχθρικότητας. Αυτό περιλαμβάνει την αποφυγή χρησιμοποίησης ρατσιστικού ή ξενοφοβικού λόγου στις δημόσιες συζητήσεις. Αναφέρθηκε στην ECRI ότι οι ξενοφοβικές συμπεριφορές ανάμεσα στο κοινό γενικά δεν έχουν περιοριστεί από τη δεύτερη έκθεση της ECRI και ότι το κλίμα απέναντι στους μετανάστες παραμένει ακόμη ως επί το πλείστον αρνητικό. Στην πραγματικότητα, όπως αναφέρθηκε σε άλλα σημεία αυτής της έκθεσης³⁷, έκτοτε καταγγέλλονται όλο και περισσότερα περιστατικά ρατσιστικής ή ξενοφοβικής βίας σε μη κυβερνητικές οργανώσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής αρωγής στους μετανάστες. Σημειώθηκε ότι αυτό το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό αν ληφθούν υπ' όψη οι υφιστάμενες οικονομικές συνθήκες χαμηλής ανεργίας στην Κύπρο, οι οποίες θα αναμενόταν να οδηγήσουν σε λιγότερο μισαλλόδοξες συμπεριφορές. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν αναφέρει στην ECRI ότι εν γένει, από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, οι Κυπριακές αρχές έχουν υιοθετήσει μια πιο εξισορροπημένη προσέγγιση σε ζητήματα που αφορούν τους μετανάστες στο δημόσιο διάλογο. Ωστόσο, η ECRI σημειώνει ότι, παρ' όλα αυτά, έχουν σημειωθεί περιστατικά όπου χρησιμοποιήθηκε ξενοφοβικός λόγος στη δημόσια συζήτηση από τις Κυπριακές αρχές, περιλαμβανομένων εκπροσώπων της αστυνομίας.

Συστάσεις :

114. Η ECRI καλεί τις Κυπριακές αρχές να υιοθετήσουν μια ολοκληρωμένη πολιτική

³⁷ Διατάξεις του Ποινικού Δικαίου

μετανάστευσης και ένταξης. Εκτός από τη ρύθμιση της εισόδου και της παραμονής των μεταναστών με πλήρη σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματά τους, μια τέτοια πολιτική θα πρέπει να δημιουργήσει το απαραίτητο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τη στήριξή τους και την προώθηση της αμοιβαίας ενσωμάτωσης των μεταναστών με την υπόλοιπη Κυπριακή κοινωνία.

115. Η ECRI συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές διασφαλίσουν ότι οι απελάσεις διενεργούνται σε όλες τις περιπτώσεις με πλήρη σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα των ενδιαφερόμενων ατόμων και ότι λαμβάνονται υπ' όψη οι επί μέρους συνθήκες περιλαμβανομένων των οικογενειακών δεσμών, της διάρκειας παραμονής και των λόγων υγείας. Ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να εξετάσουν την πιθανότητα δημιουργίας μιας ειδικής διαδικασίας η οποία θα επέτρεπε σε έναν αριθμό μεταναστών να επαναποκτήσουν νομικό καθεστώς στην Κύπρο.
116. Η ECRI συνιστά στις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι τα άτομα τα οποία κρατούνται εν όψει απέλασης δεν βρίσκονται υπό κράτηση για χρονικό διάστημα πέραν του αυστηρά απαραίτητου για τη διενέργεια της απέλασης.
117. Η ECRI συνιστά όπως οι Κυπριακές αρχές εντείνουν τις προσπάθειές τους να διασφαλίσουν ότι οι οικιακοί βιοθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι δεν υπόκεινται σε εκμετάλλευση και κακομεταχείριση από τους εργοδότες τους. Γι' αυτό το σκοπό, επαναλαμβάνει την έκκλησή της να εφαρμοστούν δίκαιες διαδικασίες και αποτελεσματικά ένδικα μέσα γι' αυτούς τους εργαζόμενους των οποίων τα συμβατικά ή άλλα δικαιώματα παραβιάζονται από τους εργοδότες τους. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους να αντιμετωπίσουν την κατάσταση των γυναικών που μεταφέρονται παράνομα στην Κύπρο για να εργαστούν ως καλλιέχνιδες σε καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα και μπυραρίες.
118. Η ECRI συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές παρέχουν ευρύτερη στήριξη, περιλαμβανομένης της οικονομικής στήριξης, στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με εμπειρία στην παρακολούθηση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών στην Κύπρο και να τους παρέχουν βοήθεια.
119. Η ECRI επαναλαμβάνει την έκκλησή της στις Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα για την έρευνα και αντιμετώπιση των ρατσιστικών και ξενοφοβικών συμπεριφορών μεταξύ του κοινού και του αρνητικού κλίματος προς τους μετανάστες στην Κύπρο. Συγκεκριμένα, συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αποφέ ύγουν τη χρήση ρατσιστικού ή ξενοφοβικού λόγου στο δημόσιο διάλογο και να αντιδρούν με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα σε οποιαδήποτε περιστατικά όπου χρησιμοποιείται αυτό το είδος λόγου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η Βιβλιογραφία αυτή παραθέτει τις βασικές δημοσιευμένες πηγές οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της εξέτασης της κατάστασης στην Κύπρο. Δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως εξαντλητική λίστα όλων των πηγών πληροφόρησης που διατέθηκαν στην ECRI κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της έκθεσης.

1. CRI (2001) 35: *Second Report on Cyprus*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, 3 July 2001
2. CRI (99) 50: *Report on Cyprus*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, 9 November 1999
3. CRI (96) 43: *ECRI General Policy Recommendation n° 1: Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, October 1996
4. CRI (97) 36: *ECRI General Policy Recommendation n°2: Specialised bodies to combat racism, xenophobia, antisemitism and intolerance at national level*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, June 1997
5. CRI (98) 29: *ECRI General Policy Recommendation n° 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, March 1998
6. CRI (98) 30: *ECRI General Policy Recommendation n° 4: National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, March 1998
7. CRI (2000) 21: *ECRI General Policy Recommendation n°5: Combating intolerance and discrimination against Muslims*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, April 2000
8. CRI (2001) 1: *ECRI General Policy Recommendation n° 6: Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, December 2000
9. CRI (2003) 8: *ECRI General Policy Recommendation n° 7: National legislation to combat racism and racial discrimination*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, December 2002
10. CRI (2004) 26: *ECRI General Policy Recommendation n° 8: Combating racism while fighting terrorism*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, March 2004
11. CRI (2004) 37: *ECRI General Policy Recommendation n° 9: The fight against antisemitism*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, June 2004
12. CRI (98) 80 rev: *Legal measures to combat racism and intolerance in the member States of the Council of Europe*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, January 2005
13. Ministry of Justice and Public Order of the Republic of Cyprus, *National Report of the Republic of Cyprus on the implementation of the conclusions of the European and World Conferences against racism*, Nicosia, June 2003
14. *Report of the Republic of Cyprus against discrimination in the fields of the European Union acquis: Policy and measures against discrimination*, Nicosia, September 2004
15. Ministry of Labour and Social Insurance of the Republic of Cyprus, *National Action Plan for Employment 2004-2006*
16. Ministry of Labour and Social Insurance of the Republic of Cyprus, *National Action Plan for Social Inclusion 2004-2006*, Nicosia, July 2004
17. CommDH(2004)2: *Report by Mr Alvaro Gil-Robles, Commissioner for Human Rights, on his visit to Cyprus of 23-29 June 2003*, Council of Europe, 12 February 2004
18. ACF/INF/OP/I(2002)004: *Advisory Committee on the Framework Convention for the protection of National Minorities, Opinion on Cyprus adopted on 6 April 2001*, Council of Europe, 2002

19. GVT/COM/INF/OP/I(2002)004: Advisory Committee on the Framework Convention for the protection of National Minorities, *Comments of the Government of Cyprus on the Opinion of the Advisory Committee on the implementation of the Framework Convention for the protection of National Minorities in Cyprus*, Council of Europe, 2002
20. Resolution RecCMN(2002)3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by Cyprus, 21 February 2002
21. European Court of Human Rights, *Case of Aziz v. Cyprus* (Application no. 69949/01), Judgment of 22 June 2004, Council of Europe, Strasbourg, 22/09/2004
22. European Court of Human Rights, *Case of Selim v. Cyprus* (Application no. 47293/99), Judgment, Council of Europe, 16 July 2002
23. CPT/Inf (2003) 1: *Report to the Government of Cyprus on the visit to Cyprus carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 22 to 30 May 2000*, Council of Europe, Strasbourg, 15 January 2003
24. CPT/Inf (2003) 2: *Response of the Government of Cyprus to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Cyprus from 22 to 30 May 2000*, Council of Europe, Strasbourg, 15 January 2003
25. MIN-LANG/PR (2005) 1: European Charter for Regional or Minority Languages, *Initial Periodical Report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter: Cyprus*, Council of Europe, 17 January 2005
26. DGIV/EDU/HIST (2004) 02: *Report of the activities of the Council of Europe in History Teaching in Cyprus in 2004*, Council of Europe, 2004
27. DGIV/EDU/HIST (2005)03: *Multiperspectivity in teaching and learning history: Presentations from seminars and workshop materials*, Nicosia, Cyprus, 24-27 November 2004, Council of Europe, 2005
28. A/56/18: United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination: Cyprus*, 10 August 2001
29. CERD/C/SR.1472: United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *Summary Record of the 1472nd Meeting, Consideration of the fifteenth and sixteenth periodic reports of Cyprus*, 21 May 2003
30. CERD/C/384/Add.4 (Suppl.): United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *Sixteenth periodic report of Cyprus*, 17 May 2002
31. COM(2002) 700 final: Commission of the European Communities, *2002 Regular Report on Cyprus's Progress Towards Accession*, Brussels, October 2002
32. MEDE European Consultancy, *Migration Policy Group Report on measures to combat discrimination in the 13 candidate countries (VT/2002/47) - Country report Cyprus*, Nicos Trimkliniotis, May 2003
33. Trimkliniotis, Nicos, *Mapping discriminatory landscapes in Cyprus: Ethnic discrimination in a divided education system*, for The Cyprus Review, Vol. 15, Fall 2004, N°2
34. Trimkliniotis, Nicos and Pantelides, Panayiotis, *Mapping discriminatory landscapes in Cyprus: Ethnic discrimination in the labour market*, The Cyprus Review, Vol. 15, Spring 2003, N°1
35. US Department of State, *Cyprus - Country Report on Human Rights Practices for 2004*, February 2005
36. *What does it mean to think historically? Approaches to teaching and learning history. Proceedings of the First Educational Seminar by the Association for Historical Dialogue and Research*, eds Philippou Stravroula and Makriyanni Chara, Association for Historical Dialogue and Research, Nicosia 2004

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το παράρτημα που ακολουθεί δεν αποτελεί μέρος της ανάλυσης και των προτάσεων της ECRI αναφορικά με την κατάσταση στην Κύπρο.

Η ECRI επιθυμεί να σημειώσει ότι η ανάλυση η οποία περιλαμβάνεται στην τρίτη της έκθεση για την Κύπρο, φέρει ημερομηνία 16 Δεκεμβρίου 2005, και ότι οποιαδήποτε μεταγενέστερη εξέλιξη δεν λαμβάνεται υπ' όψη.

Σύμφωνα με την ανά χώρα διαδικασία της ECRI, το σχέδιο έκθεσης για την Κύπρο ήταν το αντικείμενο εμπιστευτικού διαλόγου με τις Κυπριακές αρχές. Πολλά από τα σχόλια τους ελήφθησαν υπ' όψη από την ECRI και ενσωματώθηκαν στην έκθεση.

Ωστόσο, μετά από αυτό το διάλογο, οι Κυπριακές αρχές ζήτησαν όπως οι ακόλουθες απόψεις από την πλευρά τους ενσωματωθούν ως παράρτημα στην έκθεση της ECRI.

«ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)

Παρατηρήσεις του Υπουργείου Εξωτερικών

Όσον αφορά την **παράγραφο 4** της Σύνοψης, πρέπει να τονιστεί ότι σύμφωνα με τις πρόνοιες του Πρωτοκόλλου 10 της Συνθήκης Προσχώρησης στην ΕΕ ολόκληρη η επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας γίνεται μέρος της ΕΕ και στην περίπτωση που δεν θα είχε επιτευχθεί συνολική διευθέτηση του Κυπριακού προβλήματος μέχρι την ημερομηνία ένταξης, 1^η Μαΐου 2004, η εφαρμογή του κεκτημένου αναστέλλεται στις περιοχές στις οποίες η κυβέρνηση της Δημοκρατίας δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο.

Αναφορικά με την **παράγραφο 39**, παρότι η Κυπριακή Δημοκρατία έχει στόχο να προωθήσει δικοιονοτικές πρωτοβουλίες στις οποίες να εμπλέκονται σχολικές κοινότητες (μαθητές, φοιτητές, δάσκαλοι κτλ), η απάντηση της τουρκοκυπριακής κοινότητας φαίνεται να είναι αρνητική. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι Εθνικές υπηρεσίες για τα εκπαιδευτικά προγράμματα της ΕΕ στην Κύπρο έχουν ενημερώσει την Ένωση των Τουρκοκυπρίων Δασκάλων καθώς και τους μαθητές για την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε τέτοια προγράμματα ως πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ωστόσο, αυτές οι οργανώσεις αρνήθηκαν επίμονα να κοινοποιήσουν τις σχετικές πληροφορίες στα μέλη τους, απέρριψαν την πρόταση να συμμετέχουν ως πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας και, στις περιπτώσεις εκείνες που συμμετείχαν, οι προσπάθειες τους στόχευαν στην αναβάθμιση της θέσης της ούτω καλούμενης «ΤΔΒΚ» παρά στην προώθηση της συμφιλίωσης και της συνεργασίας.

Παράγραφοι 63-70: Σχετικά με τους εγκλωβισμένους στο Ριζοκάρπασο, υπενθυμίζεται ότι στην 4^η Διακρατική Προσφυγή της Κύπρου εναντίον της Τουρκίας (10 Μαΐου 2001), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε την Τουρκία ένοχη για:

- Παραβίαση των δικαιωμάτων των Ελληνοκυπρίων εγκλωβισμένων που ζουν στις κατεχόμενες περιοχές (δικαίωμα στην ελευθερία λόγου και έκφρασης, ελεύθερης γνώμης και απόκτησης πληροφοριών και ιδεών).
- Παραβίαση των δικαιωμάτων των Ελληνοκυπρίων εγκλωβισμένων στην εκπαίδευση εξαιτίας της έλλειψης υποδομών για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Παρά το γεγονός ότι φέτος έγινε κατορθωτή η λειτουργία Γυμνασίου στο Ριζοκάρπασο, η παραβίαση του δικαιώματος των εγκλωβισμένων στην εκπαίδευση συνεχίζεται αφού η τουρκική πλευρά απαιτεί να «εγκρίνει» εκ των προτέρων τα μέλη του προσωπικού. Η «έγκριση» αν και όποτε δοθεί, απαιτεί αργή και χρονοβόρα διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, φέτος τα ονόματα και όλες οι λεπτομέρειες που ζητήθηκαν για τέσσερα μέλη του προσωπικού (καθηγητές αγγλικών, γαλλικών, μαθηματικών και ηλεκτρονικών υπολογιστών) είχαν διαβιβαστεί από την Κυπριακή Δημοκρατία στην UNFICYP στις 2 Σεπτεμβρίου 2005, 10 μέρες πριν από την έναρξη λειτουργίας του σχολείου. Δυστυχώς, η τουρκική πλευρά «ενέκρινε» μόνο τρείς από τους καθηγητές μέχρι τις 10 Οκτωβρίου. Οι δύο επιπλέον καθηγητές, τα ονόματα των οποίων δόθηκαν στην UNFICYP στις 5 Οκτωβρίου «εγκρίθηκαν» από την τουρκική πλευρά στις 14 Νοεμβρίου. Η τουρκική πλευρά ενημέρωσε επίσης την UNFICYP ότι ο καθηγητής των ηλεκτρονικών υπολογιστών του οποίου το όνομα είχε δοθεί στις 2 Σεπτεμβρίου 2005 δεν είχε και ούτε επρόκειτο να εγκριθεί. Η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας υπέβαλε στην UNFICYP τα στοιχεία νέου καθηγητή Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και νέου φιλολόγου στις 21 Νοεμβρίου 2005 και στις 7 Δεκεμβρίου αντίστοιχα. Η «έγκριση» για τον καθηγητή των Υπολογιστών δόθηκε στις 21 Δεκεμβρίου ενώ η «έγκριση» του φιλολόγου εκκρεμεί ακόμα.

Όσον αφορά τις **παραγράφους 78-82** λεπτομερείς πληροφορίες δίνονται στο επισυναπτόμενο παράρτημα Ι υπό τον τίτλο: 'Μέτρα της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας προς όφελος των Τουρκοκυπρίων.'

Σχετικά με την **παράγραφο 105** πρέπει εξ' αρχής να υπογραμμιστεί ότι η Έκθεση είναι ανακριβής στη διατύπωση όταν αναφέρεται στην πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων που αποδέχτηκαν το σχέδιο Ανάν, καθώς δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι στους «ψηφοφόρους» στις κατεχόμενες περιοχές συμπεριλαμβάνονται έποικοι από την Τουρκία. (πληροφορίες δίδονται στο επισυναπτόμενο έγγραφο υπό τον τίτλο: 'Παράνομος εποικισμός στο κατεχόμενο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας' Παράρτημα ΙΙ.) Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις 'Νόμιμες ανησυχίες των Ελληνοκυπρίων όσον αφορά το σχέδιο Ανάν' δίδεται στο Παράρτημα ΙΙΙ.

ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ

Ο τουρκικός κατοχικός στρατός αναγκάστηκε το 2003 να άρει μερικώς τους περιορισμούς στη διακίνηση δια μέσου της γραμμής κατάπαυσης του πυρός στην Κύπρο. Ως αποτέλεσμα, για πρώτη φορά από την τουρκική εισβολή του 1974 και την συνακόλουθη κατοχή του βορείου τμήματος της Κύπρου, Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι είχαν την ευκαιρία να διασχίσουν τη γραμμή – μέσω σημείων που ελέγχονται από τον τουρκικό στρατό- και να έρθουν σε επαφή μεταξύ τους ειρηνικά, διαψεύδοντας τους ισχυρισμούς της τουρκικής πλευράς ότι οι δύο κοινότητες δεν μπορούν να ζήσουν μαζί ειρηνικά.

Η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας προκειμένου να διευκολύνει την οικονομική ανάπτυξη των Τουρκοκυπρίων υιοθέτησε το 2003 δέσμη μέτρων προς όφελος των Τουρκοκυπρίων πολιτών της χώρας. Το κόστος αυτών των μέτρων για την περίοδο 2003- 2005 ανέρχεται σε περίπου **77 εκατομμύρια ευρώ** (44,2 εκατομμύρια ΚΛ), συμπεριλαμβανομένων περίπου **36,2 εκατομμυρίων ευρώ** (20,8 εκατομμύρια ΚΛ) για το 2005 ως ακολούθως:

- **Δωρεάν Ιατροφαρμακευτική Περίθαλψη:** **10,94 εκατομμύρια ευρώ** για την περίοδο 2003- 2005 συμπεριλαμβανομένων **4,52 εκατομμυρίων** για το 2005.
- **Κοινωνικές Παροχές** (Κοινωνικές ασφαλίσεις, Συντάξεις και άλλα κυβερνητικά επιδόματα, οικονομική βοήθεια από την Κοινωνική Ευημερία): **58,8 εκατομμύρια ευρώ** για την περίοδο 2003 -2005 συμπεριλαμβανομένων **28,7 εκατομμυρίων ευρώ** για το 2005.
- **Άλλα οικονομικά ωφελήματα** (φοιτητικές χορηγίες, επίδομα για νεογέννητα παιδιά) **498,680 ευρώ** για την περίοδο 2003-2005 συμπεριλαμβανομένων **196,620 ευρώ** για το 2005.
- **Κόστος μεταφοράς Τουρκοκυπρίων** (από τα σημεία ελέγχου προς προορισμούς που βρίσκονται στην ελεγχόμενη από την κυβέρνηση περιοχή και αντίστροφα): **204,450 ευρώ** για την περίοδο 2003- 2005 συμπεριλαμβανομένων **104,400 ευρώ** για το 2005.
- **Εκπαίδευση** (Δίδακτρα και κόστος μεταφοράς για τους Τουρκοκύπριους μαθητές ιδιωτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης): **753,420 ευρώ** για την περίοδο 2003- 2005, συμπεριλαμβανομένων **445,440 ευρώ** για το 2005.
- Συντήρηση υδατοφρακτών και συστημάτων άρδευσης και παροχή νερού σε συγκεκριμένα χωριά στις κατεχόμενες περιοχές: **4,18 εκατομμύρια ευρώ** για την περίοδο 2003- 2005, συμπεριλαμβανομένων **1,59 εκατομμυρίων ευρώ** για το 2005. Σημειώνεται ότι το συνολικό κόστος για αυτό το συγκεκριμένο μέτρο την περίοδο 1974- 2005 ήταν **17,32 εκατομμύρια ευρώ**.
- **Παροχή Ηλεκτρικής Ενέργειας στις κατεχόμενες περιοχές:** **1,62 εκατομμύρια ευρώ** για την περίοδο 2003- 2005, συμπεριλαμβανομένων **575,900 ευρώ** για το 2005. Σημειώνεται ότι το κόστος για την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στα κατεχόμενα για την περίοδο 1974- 2005 ήταν **261,23 εκατομμύρια ευρώ**.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το κόστος των πιο πάνω καλύπτεται από τον προϋπολογισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η μεγάλη πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων δεν πληρώνει φόρους προς την Κυπριακή Δημοκρατία αφού κατοικεί σε περιοχές όπου η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι οι αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας έχουν εκδώσει τα ακόλουθα έγγραφα για τους Τουρκοκυπρίους πολίτες της Δημοκρατίας:

- **57,309 ταυτότητες**
- **32,185 διαβατήρια**
- **63,592 πιστοποιητικά γεννήσεως**

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι Τουρκοκύπριοι που ζουν στην Κύπρο υπολογίζονται λιγότεροι από 90,000.

Περίπου 7400 Τουρκοκύπριοι που κατοικούν στις κατεχόμενες περιοχές περνούν σε καθημερινή βάση στις περιοχές που ελέγχει η Κυβέρνηση για να εργαστούν. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Τουρκοκυπριακού Εμπορικού Επιμελητηρίου οι μισθοί τους που μεταφέρονται στις κατεχόμενες περιοχές ανέρχονται σε περίπου **313,2 εκατομμύρια ευρώ** το χρόνο.

Τέλος, η αξία των αγαθών που παράγονται στις κατεχόμενες περιοχές και εμπορεύονται διαμέσου της γραμμής κατάπαυσης του πυρός σύμφωνα με τις πρόνοιες του Κανονισμού για την Πράσινη Γραμμή της ΕΕ (ΕC No 866/2004), υπολογίζεται από το τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο σε **1,9 εκατομμύρια ευρώ**, συμπεριλαμβανομένων αγαθών αξίας **1,42 εκατομμυρίων ευρώ** που εμπορεύθηκαν διαμέσου της γραμμής κατάπαυσης του πυρός κατά το 2005.

AIDE MEMOIRE

Παράνομος εποικισμός στο κατεχόμενο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας

- Η αλληλεπίδραση μεταξύ:
  - της ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ την 1^η Μαΐου 2004.
  - του οικοδομικού οργασμού που λαμβάνει χώρα, από το 2002, στην κατεχόμενη από την Τουρκία περιοχή της Δημοκρατίας.
  - της προοπτικής παραχώρησης χρηματοδοτικής βοήθειας στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα από την ΕΕ, τις ΗΠΑ³⁸ κλπ και
  - οι αυξημένες ευκαιρίες εργασίας για Τουρκοκύπριους στις περιοχές στις οποίες η Κυβέρνηση ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο (όπου οι μισθοί είναι υψηλότεροι)³⁹
- Εχει ήδη επιδράσει θετικά στην οικονομική κατάσταση της Τουρκοκυπριακής κοινότητας⁴⁰. Οι κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές μετατρέπονται σε πόλο έλξης

³⁸ Η προτεινόμενη από την ΕΕ και ΗΠΑ χρηματοδοτική βοήθεια είναι περίπου 259 εκατομμύρια ευρώ και 30,6 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, αντίστοιχα.

³⁹ Υπολογίζεται ότι, υποβοηθούμενοι από τη μερική άρση των περιορισμών στην ελεύθερη διακίνηση το 2003, περίπου 4500 Τουρκοκύπριοι περνούν καθημερινά την πράσινη γραμμή για να εργαστούν στις ελεύθερες περιοχές. Ο αριθμός τους πριν τη μερική άρση των περιορισμών ήταν περίπου 700.

⁴⁰ Σύμφωνα με το «γραφείο προγραμματισμού» της ούτω καλούμενης «τουρκικής δημοκρατίας της βόρειας Κύπρου», ενώ το 2003 το κατά κεφαλή εισόδημα στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές ήταν 5949 δολάρια ΗΠΑ, στα τέλη του 2004 αυτό εκτιμάτο να ανέλθει στα 7350 δολάρια ΗΠΑ. Η οικοδομική έξαρση και τα εισοδήματα από την Κυπριακή Δημοκρατία, αναφερόταν ως δύο από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που συνεισέφεραν στην βελτιωμένη επίδοση της οικονομίας το 2003.

για χειρονακτικούς εργάτες. Χρησιμοποιώντας το γεγονός αυτό ως κάλυψη, η Τουρκία έχει εντείνει δραματικά τον προσχεδιασμένο εποικισμό των κατεχομένων, από Τούρκους εποίκους, και ο αριθμός τους υπερβαίνει τους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους.

- Στις 12 Οκτωβρίου 2004, ως μέρος της τελευταίας προσπάθειας της Τουρκίας να εμπεδώσει τον ήδη υπερβολικά υψηλό αριθμό εποίκων στην Κύπρο, ανακοινώθηκε η υπογραφή ενός «πρωτόκολλου» μεταξύ της Τουρκίας και της υποτελούς σε αυτή τοπικής διοίκησης, την ούτω καλούμενη «τουρκική δημοκρατία της βόρειας Κύπρου». Το «πρωτόκολλο» προνοεί ότι οι «άδειες» κατοικίας και/ή εργασίας θα «εκδίδονται», ταχύτατα, σε Τούρκους υπηκόους που βρίσκονται στις κατεχόμενες από την Τουρκία περιοχές, χωρίς την «άδεια» της «τδβΚ», εάν έχουν εισέλθει στην εν λόγω περιοχή μέχρι μιας καθορισμένης ημερομηνίας, χρησιμοποιώντας μόνο τις ταυτότητές τους.

Σύμφωνα με τελευταίους υπολογισμούς, η δημοσιοποίηση του λεγόμενου «πρωτόκολλου» έχει ενδυναμώσει την κατάκλιση του κατεχόμενου από την Τουρκία βορρά με ΑΚΟΜΗ 40,000 Τούρκους, σε ένα μόνο χρόνο (2004). Πολλοί από τους νεο-αφιχθέντες κατοικούν σε εγκαταλειμμένα σπίτια και σε οικοδομές. Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονταν δημοσιεύματα του τουρκοκύπριου Τύπου που αναφέρουν ότι η Τουρκία επιδιώκει την αύξηση του πληθυσμού της που βρίσκεται σήμερα στην Κύπρο σε 400,000.

Τέτοιες απόπειρες μεταβολής του δημογραφικού χαρακτήρα της Κύπρου εντείνονται από την άρνηση της Τουρκίας να βοηθήσει στον επαναπατρισμό εποίκων⁴¹ και από τη χορήγηση σφετερισμένων ελληνοκυπριακών σπιτιών/γης σε αυτούς. Αξίζει μάλιστα να αναφερθεί ότι ένας αριθμός εποίκων, στους οποίους χορηγήθηκαν ελληνοκυπριακές περιουσίες, επέλεξαν να εκμεταλλευτούν την έκρηξη της παράνομης οικοδομικής δραστηριότητας στο κατεχόμενο από την Τουρκία βόρειο τμήμα, για να «ξεφορτωθούν» τα «κλεμμένα προϊόντα», «πουλώντας» τα με τεράστια κέρδη. Τέτοια άτομα έχουν από τότε επιστρέψει στην Τουρκία ως πλούσιοι «άρχοντες».

- Ιστορικά, από το 1974 η Τουρκία επιδιώκει συστηματικά την εσκεμμένη πολιτική του εποικισμού της κατεχόμενης Κύπρου, από την οποία έχουν εκδιωχθεί 170,000 Ελληνοκύπριοι. Αυτό αποσκοπεί στην αλλαγή της δημογραφικής δομής του νησιού, στον έλεγχο και στη νόθευση της πολιτικής βούλησης της τουρκοκύπριας κοινότητας⁴² (ακόμη και για την εποχή που θα έπειται της λύσης⁴³), στη στήριξη της στρατιωτικής παρουσίας της Τουρκίας στην Κύπρο⁴⁴ και στο να προκαταλάβει μια

⁴¹ Για παράδειγμα, έχει αναφερθεί ότι η τουρκική «πρεσβεία» στις κατεχόμενες περιοχές δεν παρέχει πλέον χρηματοδοτική βοήθεια σε Τούρκους εποίκους που επιθυμούν να επαναπατριστούν και δεν μπορούν να πληρώσουν τα έξοδα ταξιδιού πίσω στην Τουρκία. Επιπλέον, φαίνεται ότι το «πρωτόκολλο» που ανακοινώθηκε στις 12.10.2004 προνοεί ότι πριν από την «έκδοση» κάποιου ατόμου στην Τουρκία, οι αρχές της «τδβΚ» πρέπει να ενημερώσουν την τουρκική «πρεσβεία» στην κατεχόμενη Λευκωσία. Ορισμένοι Τουρκοκύπριοι πολιτικοί ηγέτες ερμήνευσαν το ανωτέρω ως ενός είδους αίτηση άδειας από την Τουρκία πριν ένας Τούρκος υπήκοος να μπορεί να επαναπατριστεί.

⁴² Για παράδειγμα, σύμφωνα με πρόσφατη ανακοίνωση του «ανώτατου εκλογικού συμβουλίου» της ούτω καλούμενης «τουρκικής δημοκρατίας της βόρειας Κύπρου», 146971 άτομα ήταν εγγεγραμμένα στους εκλογικούς καταλόγους της «τδβΚ» για τις «βουλευτικές εκλογές» του Φεβρουαρίου 2005: υπολογίζεται ότι 55% από αυτούς είναι μη-Τουρκοκύπριοι. Υπενθυμίζεται ότι ο αριθμός των «εγγεγραμμένων ψηφοφόρων» της «τδβΚ» τη στιγμή των ταυτόχρονων χωριστών δημοψηφισμάτων της 24^{ης} Απριλίου 2004 ήταν 143639.

⁴³ Σημειώνεται το γεγονός ότι με την άσκηση πολιτικού ελέγχου στην τουρκοκύπριακή κοινότητα διαμέσου των εποίκων, η Τουρκία θα μπορούσε να επηρεάσει αποφασιστικά τις εξελίξεις σε όποια κυπριακή πολιτική, μετά τη λύση.

⁴⁴ Ένα σημαντικό ποσοστό εποίκων είναι νεαροί Τούρκοι άντρες που έλαβαν εκπαίδευση από τον τουρκικό στρατό ως στρατολογημένοι. Συνεπώς, ακόμη και μετά την επίσημη αποστρατικοποίηση της Κύπρου, η Τουρκία θα εγγύδωταν, διαμέσου των εποίκων, την παρουσία ενός στρατού σε αναμονή σε ένα νησί που βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από τις ακτές της.

δίκαιη επίλυση του Κυπριακού προβλήματος με τη δημιουργία παράνομων *fait accomplis* που πρακτικά θα ήταν δύσκολο να αντιστραφούν⁴⁵.

- Η συνεχής εισροή στις κατεχόμενες περιοχές εποίκων από την Τουρκία λαμβάνει χώρα παράλληλα με την αδιάκοπη έξοδο αυτοχθόνων Τουρκοκύπριων⁴⁶, οι οποίοι, το 1974, αριθμούσαν περίπου στις 118000, δηλαδή στο 18% του κυπριακού πληθυσμού. Σήμερα, οι Τούρκοι έποικοι (που υπολογίζονται γύρω στις 160000)⁴⁷ είναι πολύ περισσότεροι από τους Τουρκοκύπριους (που υπολογίζονται στους 87600)⁴⁸, οι οποίοι έχουν χαμηλότερα ποσοστά αναπαραγωγής. Επιπρόσθετα, περισσότερα από 35000 Τουρκικά στρατεύματα βρίσκονται στην Κύπρο. Επομένως, υπάρχουν τουλάχιστον 195000 «νεο-τουρκοκύπριοι», ή περισσότερο από 2 Τούρκοι για τον κάθε Τουρκοκύπριο.

Σημείωση: Σύμφωνα με απογραφή που πραγματοποίησε η κυπριακή Κυβέρνηση το 2001, ο πληθυσμός στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας στις οποίες η Κυβέρνηση ακόμα εξασκεί αποτελεσματικό έλεγχο και σε κοινότητες που βρίσκονται μέσα στις Κυρίαρχες Βρετανικές Βάσεις ήταν 703529.

- Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, οι μεταφορές, από μια κατοχική δύναμη, δικών της πολιτών στην περιοχή που κατέχει, είναι παράνομες:
  - Το άρθρο 49 (παράγραφος 6) της Τέταρτης Συνθήκης της Γενεύης του 1949 προνοεί ότι η «Κατοχική Δύναμη δεν θα απελάσει ή μεταφέρει μέρη του δικού της αστικού πληθυσμού στην περιοχή που κατέχει»,
  - Το άρθρο 85(4)(a) του Επιπρόσθετου Πρωτοκόλλου 1 του 1977 στις Συνθήκες της Γενεύης θεωρεί «σοβαρή παραβίαση» της Συνθήκης τη μεταφορά από την κατοχική δύναμη δικού της πληθυσμού στην περιοχή που κατέχει,
  - Το άρθρο 8(2)(b)(viii) του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου της Ρώμης θεωρεί «εγκλήματα πολέμου» την «έμμεση ή άμεση μεταφορά από την Κατοχική Δύναμη μερών του δικού της αστικού πληθυσμού στην περιοχή που κατέχει».
- Το γεγονός ότι οι κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου υπέστησαν συστηματικό εποικισμό από την Τουρκία εκτέθηκε δύο φορές από την Επιτροπή Μετανάστευσης, Προσφύγων και Δημογραφίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, πρώτα το 1992 (Εισηγητής ο Α. Κουκό, Ισπανία) και, πιο πρόσφατα, το 2003 (Εισηγητής: Γ. Λάακσο, Φινλανδία). Στις 24 Ιουνίου 2003 η έκθεση Λάακσο οδήγησε στην υιοθέτηση από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης της Σύντασης 1608 στην οποία, η Συνέλευση, αφού σημείωσε την έλλειψη ακρίβειας ως προς τον αριθμό των Τούρκων υπηκόων που καταφθάνουν στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου, δήλωσε μεταξύ άλλων, τα εξής:
  - «5. Δεδομένων των υφιστάμενων πληροφοριών, η συνέλευση δεν μπορεί να αποδεχθεί τους ισχυρισμούς ότι η πλειοψηφία των Τούρκων υπηκόων που καταφθάνουν είναι εποχιακοί εργάτες ή πρώην κάτοικοι που είχαν φύγει από το

⁴⁵ Για παράδειγμα, αναφορικά με το δικαίωμα των Ελληνοκύπριων προσφύγων να επιστρέψουν στις εστίες και περιουσίες τους, πολλές από τις οποίες η υποτελής στην Τουρκία τοπική διοίκηση έχει «παραχωρήσει» στους εποίκους.

⁴⁶ Που τώρα διευκολύνεται από την απόκτηση υπηκοότητας ΕΕ και την πρόσβαση που αυτή προσφέρει σε 24 άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

⁴⁷ Ο αριθμός περιλαμβάνει το πιο πρόσφατο κύμα αφίξεων.

⁴⁸ Υπολογισμός του 2001 – ο αριθμός πιθανότατα έχει από τότε μειωθεί.

νησί πριν το 1974. Επομένως, καταδικάζει την πολιτική «πολιτογράφησης» που σχεδιάστηκε για να ενθαρρύνει νέες αφίξεις η οποία εισήχθη από την τουρκοκυπριακή διοίκηση με την πλήρη υποστήριξη της τουρκικής Κυβέρνησης.

6. Η Συνέλευση είναι πεπεισμένη ότι η παρουσία των εποίκων αποτελεί διαδικασία κεκαλυμμένου εποικισμού και επιπρόσθετο και σοβαρό εμπόδιο στην ειρηνική λύση του Κυπριακού Προβλήματος κατόπιν διαπραγματεύσεων.
7. Επομένως, η Συνέλευση εισηγείται όπως το Συμβούλιο Υπουργών:
  - i. «δώσει οδηγίες στην Επιτροπή Ευρωπαϊκού Πληθυσμού (CAHP) να διεξάγει απογραφή πληθυσμού σε όλο το νησί, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες αρχές, με σκοπό να αντικαταστήσει τους υπολογισμούς με αξιόπιστα στοιχεία...
  - iv. καλεί την Τουρκία, καθώς και την τουρκοκυπριακή υποτελή τοπική διοίκηση της στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, να σταματήσει τη διαδικασία εποικισμού από Τούρκους έποικους...
  - v. Καλεί την Τουρκία να εφαρμόσει τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με το δικαίωμα των προσφύγων στην περιουσία τους στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου...»

Οπως και η Σύσταση 1197 (1992), η Σύσταση 1608 αγνοήθηκε από την Τουρκία.

- Παρεμπιπτόντως, υπενθυμίζεται ότι ένας από τους κύριους λόγους απόρριψης του Σχεδίου Ανάν ήταν ότι το Σχέδιο νομιμοποιούσε τη συνεχή παρουσία της μεγάλης πλειοψηφίας Τούρκων εποίκων και περιείχε πρόνοιες που θα επέτρεπαν τη συνεχή εισροή Τούρκων υπηκόων στην Κύπρο. Αναφορικά με το τελευταίο σημείο, το τεράστιο μέγεθος του πληθυσμού της Τουρκίας και η σχετική της υπανάπτυξη, το καθεστώς κράτους μέλους της ΕΕ της γειτονικής Κύπρου καθώς και η παρουσία, εδώ και 434 χρόνια, μιας τουρκικής κοινότητας στο νησί, σήμαινε ότι οι διευθετήσεις που προέβλεπε το Σχέδιο Ανάν θα μετέτρεπαν την Κύπρο σε ιδεώδη προορισμό για Τούρκους μετανάστες, με όλες τις συνέπειες που αυτό μπορεί να είχε μακροπρόθεσμα για την κυπριακή δημογραφία, πολιτική και εθνική ασφάλεια.
- Ενόψει των ανωτέρω, η Κυπριακή Δημοκρατία απαιτεί όπως η Τουρκική Δημοκρατία – η οποία πρόκειται να αρχίσει ανοιχτές ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την ΕΕ στις 3.10.2005-, εφαρμόσει **αμέσως** μορατόριουμ στην εισροή στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου μη Κύπριων πολιτών (εποίκων), διευκολύνει **αμέσως** τον επαναπατρισμό των εποίκων, που βρίσκονται ήδη στην Κύπρο, πίσω στην Τουρκία και αποδεχθεί **αμέσως** να διεξάγει το συντομότερο δυνατόν απογραφή πληθυσμού στις κατεχόμενες περιοχές με διεθνή επιτήρηση, η οποία θα καταγράψει, αποτελεσματικά, μεταξύ άλλων, την υπηκοότητα των ατόμων που κατοικούν εκεί.

AIDE MEMOIRE

Στις 24 Απριλίου ζητήθηκε από τον Κυπριακό Λαό να αποδεχθεί ή να απορρίψει, διαμέσου ταυτόχρονων χωριστών δημοψηφισμάτων, την πρόταση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για την Συνολική Διευθέτηση του Κυπριακού Προβλήματος (Σχέδιο Ανάν V). Η καθαρή πλειοψηφία του 75,8% των Ελληνοκυπρίων απέρριψε το Σχέδιο Ανάν.

Επισημαίνεται ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν απέρριψαν την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Δεν ενέκριναν το συγκεκριμένο σχέδιο.

Σύμφωνα με την συμφωνία της Νέας Υόρκης της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2004, ο Γενικός Γραμματέας θα οριστικοποιούσε το Σχέδιο, ασκώντας τη διακριτική του ευχέρεια, μετά τη διεξαγωγή, σε 2 φάσεις, σοβαρών συνομιλιών μεταξύ των μερών με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας σε όλα τα σημαντικά σημεία. Δυστυχώς, η προοπτική οριστικοποίησης του Σχεδίου από το Γενικό Γραμματέα, στο τέλος της συμπεφωνημένης διαδικασίας, αποδείχθηκε αντικίνητρο για ουσιαστικές διαπραγματεύσεις τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελβετία.

Κατά συνέπεια, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, δεν έλαβε χώρα πραγματική διαπραγμάτευση, δεδομένου ότι οι Τουρκοκύπριοι ανάλωσαν τον μεγαλύτερο μέρος του χρόνου θέτοντας εισηγήσεις αντίθετες, τόσο στις θεμελιώδεις αρχές του Σχεδίου όσο και στα προηγουμένως συμπεφωνημένα «ανταλλάγματα».

Αυτές οι τουρκικές απαιτήσεις ικανοποιήθηκαν στο Σχέδιο Ανάν, όπως αυτό οριστικοποιήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα στις 31 Μαρτίου 2004. Αντιθέτως, οι βασικές προτάσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς, όλες στα πλαίσια των παραμέτρων του Σχεδίου, αγνοήθηκαν. Το καθαρό αποτέλεσμα των δημοψηφισμάτων και στις δύο κοινότητες επιβεβαιώνει την αρχική αξιολόγηση της ελληνοκυπριακής πλευράς, ότι όλα τα τρίτα μέρη, εμπλεκόμενα στη διαδικασία, επικέντρωσαν της προσπάθειές τους στην ικανοποίηση των συμφερόντων της Τουρκικής Δημοκρατίας και τη διασφάλιση θετικού αποτελέσματος του δημοψηφίσματος στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα, αγνοώντας ταυτόχρονα το γεγονός ότι και οι Ελληνοκύπριοι έπρεπε να πεισθούν να εγκρίνουν το Σχέδιο.

Το τελικό πακέτο που παρουσιάστηκε στα μέρη περιείχε πρόνοιες που δεν μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές από τους Ελληνοκύπριους:

- Οι Ελληνοκύπριοι δεν αποδέχθηκαν την παρουσία τουρκικών στρατευμάτων εσαεί, τα οποία, σύμφωνα με το Σχέδιο, θα παρέμεναν στην Κύπρο ακόμα και μετά την ενδεχόμενη ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ.
- Οι Ελληνοκύπριοι δεν αποδέχθηκαν τη συνέχιση της Συνθήκης Εγγυήσεως για μια απροσδιόριστη χρονική περίοδο, με επέκταση του πεδίου της, συγκρινόμενη με τη Συμφωνία του 1960, που ακολούθησε την κυπριακή ανεξαρτησία. Πρέπει να σημειωθεί η Τουρκία επικαλέστηκε τη συγκεκριμένη Συνθήκη ως πρόφαση, παραβιάζοντας του χάρτη του ΟΗΕ, για να δικαιολογήσει την εισβολή της στην Κύπρο το 1974. Ήταν αδύνατον για τους Ελληνοκύπριους να αποδεχθούν **την αόριστη συνέχιση του καθεστώτος της Εγγυήτριας χώρας στην Τουρκία**, από τη στιγμή που η Κύπρος υπέστη εισβολή και συνεπαγόμενη κατοχή από την Εγγυήτρια δύναμη της.
- Οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν ένα Σχέδιο που δεν περιείχε πρόνοιες που να εξασφάλιζαν την εφαρμογή της συμφωνίας, ειδικά όσον αφορά τις πρόνοιες όπου η συνεργασία της Τουρκίας ήταν απαραίτητη. Σημειώνεται ότι εισηγήσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς για επιπρόσθετες εγγυήσεις και άλλα μέτρα προστασίας σχετικά με τη σταδιακή μείωση των τουρκικών κατοχικών στρατευμάτων και την εδαφική ρύθμιση αγνοήθηκαν, αυξάνοντας με αυτό τον τρόπο το αίσθημα ανασφάλειας των Ελληνοκυπρίων.

- Οι Ελληνοκύπριοι δεν κατανόησαν γιατί να δοθεί, παρά τις πολυάριθμες διαμαρτυρίες τους, σε **45.000 Τούρκους έποικους η κυπριακή υπηκοότητα**, επιπρόσθετα εκείνων που είναι νυμφευμένοι με Τουρκοκύπριους ή που έχουν γεννηθεί στην Κύπρο, ενώ, **τουλάχιστον, σε ακόμα 20,000 θα παραχωρείτο και μόνιμη παραμονή, με πιθανότητα απόκτησης υπηκοότητας σε περίοδο τεσσάρων χρόνων**. Είναι αρκετό να υπενθυμίσουμε ότι η Τουρκική Δημοκρατία, παραβιάζοντας τη Συνθήκη της Γενεύης του 1949, το Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου και τη Συνθήκη Εγκατάστασης, εμφύτευσε παράνομα αυτούς τους εποίκους στην Κύπρο.
- Επιπρόσθετα, ο λαός δεν κατανόησε γιατί, **σε όλους τους Τούρκους εποίκους, που αποτελούν την πλειοψηφία στους «εκλογικούς καταλόγους της ΤΔΒΚ» παραχωρήθηκε το δικαίωμα να ψηφίσουν στο δημοψήφισμα**, παρά την αρχή που διατυπώνεται στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου που «*απαιτεί ελεύθερη και γνήσια έκφραση της θέλησης του ενδιαφερόμενου λαού*», καθώς και το προηγούμενο που εφαρμόστηκε στην περίπτωση του Ανατολικού Τιμόρ.
- Οι Ελληνοκύπριοι είπαν «Οχι» σε ένα σχέδιο που ορίζει ότι μπορεί να υπάρχει **μόνιμη ροή Τούρκων υπηκόων στην Κύπρο**.
- Οι Ελληνοκύπριοι δεν ενέκριναν ένα σχέδιο το οποίο θα **εγκαθίδρυε ένα περίπλοκο και δυσλειτουργικό κράτος με συνεχή αδιέξοδα πάνω σε ξεκάθαρα πολιτικά ζητήματα ακατάλληλα για δικαστική επιδιαιτησία**. Αυτό, μετά μεγάλης βεβαιότητας, θα οδηγούσε σε παράλυση.
- Οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν το Σχέδιο, ορισμένες πρόνοιες του οποίου αποτελούν καθαρές παραβιάσεις ή μακροχρόνιες αναστολές στην εφαρμογή θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αυτές οι πρόνοιες θεσμοθετούν μια διχοτομική δομή στην πολιτική σφαίρα σε θέματα κατοικίας, στην άσκηση του δικαιώματος στην περιουσία, ακόμα και στο δικαίωμα εμπορικών συναλλαγών.
- Οι Ελληνοκύπριοι δεν ενέκριναν ένα σχέδιο το οποίο **στερούσε στην πλειοψηφία των προσφύγων το δικαίωμα επιστροφής στις εστίες τους σε συνθήκες ασφάλειας**. Επιπλέον, ο προτεινόμενος πολύπλοκος μηχανισμός που διέπει την άσκηση των περιουσιακών δικαιωμάτων των εκτοπισμένων, με τους πολυάριθμους όρους για την αποκατάσταση περιουσίας, απέτυχαν να πείσουν ότι αυτή θα λειτουργούσε αποτελεσματικά. Επιπρόσθετα, οι διατάξεις για τις αποζημιώσεις ήταν γεμάτες από ασάφειες που προξενούσαν σοβαρές ανησυχίες για την μελλοντική οικονομική τους βιωσιμότητα.
- Οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν ένα σχέδιο που **τους επέβαλλε την οικονομική υποχρέωση να καταβάλουν τις μεγάλες αποζημιώσεις για απώλεια περιουσιών στην κατεχόμενη από την Τουρκία περιοχή**. Οι ελληνοκύπριοι απλώς αρνήθηκαν να αναλάβουν το κόστος του *fait accompli* που δημιουργήθηκε από την τριαντάχρονη κατοχή της γης τους.
- Οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν ένα Σχέδιο, που προνοεί ότι **η Κύπρος δεν θέτει τα λιμάνια και τα αεροδρόμια της στη διάθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας, χωρίς την συγκατάθεση της Ελλάδας και της Τουρκίας**. Η αποδοχή τέτοιων προνοιών θα στερούσε από την Κύπρο το δικαίωμα απόλαυσης κυρίαρχων δικαιωμάτων ακόμη και ως μέλος της ΕΕ.

Η απογοήτευση της διεθνούς κοινότητας για τη μη επίτευξη συμφωνίας είναι πλήρως κατανοητή. Η Κυπριακή Δημοκρατία συμμερίζεται αυτή την απογοήτευση. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι η διεθνής κοινότητα οφείλει να στοχεύει στην εξεύρεση και διασφάλιση βιώσιμων, δίκαιων και μόνιμων λύσεων σε διεθνή προβλήματα. Οι προσπάθειες για την επίλυση μιας περίπλοκης διεθνούς διένεξης, όπως το Κυπριακό πρόβλημα, πρέπει να συνεχιστούν. Η λύση, για να είναι βιώσιμη και να αντέχει στην δοκιμασία του χρόνου, θα πρέπει να είναι δίκαια και να θεωρείται δίκαια από τους ανθρώπους που πρόκειται να ζήσουν στο πλαίσιο αυτής.

Παρόλο ότι με τη συγκεκριμένη αυτή προσπάθεια δεν επιτεύχθηκε η επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, η διεθνής κοινότητα πρέπει να διατηρήσει τη δέσμευση να αντιμετωπίσει τα βασικά αίτια του προβλήματος. Αυτά δεν είναι άλλα από την παράνομη εισβολή και κατοχή τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία και τις βίαιες διαχωριστικές πολιτικές που επιβλήθηκαν στους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους από την τριαντάχρονη τουρκική κατοχή.

Οι Ελληνοκύπριοι δεν γυρίζουν την πλάτη στους Τουρκοκύπριους συμπατριώτες τους. Αντίθετα, θα εργαστούμε για μια λύση η οποία θα ανταποκρίνεται στις ελπίδες και τις προσδοκίες και των δύο κοινοτήτων. Επιθυμούμε ένα κοινό μέλλον για όλους τους Κυπρίους στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς τρίτα μέρη να υπαγορεύουν αυτό το μέλλον.

Με αυτό το πνεύμα, ένα πακέτο μέτρων προς όφελος των Τουρκοκυπρίων, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί γενναιόδωρα από τη διεθνή κοινότητα και οδήγησαν σε απτά οικονομικά και άλλα οφέλη για τους Τουρκοκύπριους, εφαρμόζονται από την Κυπριακή Δημοκρατία από το 2004. Συγκεκριμένα περισσότερο από το 12% των Τουρκοκυπρίων εργάζονται στις περιοχές στις οποίες η Κυβέρνηση ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Επίσης, ένας σημαντικός αριθμός Τουρκοκυπρίων χρησιμοποιεί δωρεάν τις ιατρικές υποδομές της Δημοκρατίας.

Στις 26 Απριλίου, η Κυπριακή Δημοκρατία, επιπρόσθετα σε αυτό το πακέτο ανακοίνωσε στην Ευρωπαϊκή Ένωση την πρόθεσή της να επεκτείνει το εμπόριο, σύμφωνα με τις διαδικασίες και κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιτοπίως παραγομένων αγαθών (γεωργικών, ορυκτών και αλιευτικών προϊόντων) καθώς και το εμπόριο εντός της νήσου μεταποιημένων προϊόντων που κατασκευάζονται στην κατεχόμενη περιοχή. Επιπρόσθετα, η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας υποστήριξε ότι τα 259 εκατομμύρια ευρώ για το 2004-2006, που προορίζονταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τους Τουρκοκύπριους σε περίπτωση επίλυσης του Κυπριακού, μπορούσαν να διατεθούν από τώρα. **Θα δοθεί στους Τουρκοκύπριους η ευκαιρία να απολαύσουν, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, τα οφέλη της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Συνεισφορά Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Τρίτη Περιοδική Έκθεση της ECRI για την Κύπρο

Παράγραφος 55

Σύμφωνα με το νόμο, εν αναμονή της εξέτασης των αξιώσεών τους οι αιτητές ασύλου έχουν δικαίωμα να εργάζονται ή, σε περίπτωση που είναι άνεργοι για λόγους εκτός από δική τους επιλογή, να απαιτούν ωφελήματα ευημερίας. Η ECRI σημειώνει, εντούτοις ότι το 2004 η Υπουργική Επιτροπή Απασχόλησης αποφάσισε να επιτρέπει στους αιτητές ασύλου (και στα πρόσωπα που έχουν ωφεληθεί από υποδεέστερη προστασία για λιγότερο από ένα έτος) να

εργάζονται αποκλειστικά στην βιομηχανία της κτηνοτροφίας και γεωργίας. Έχει αναφερθεί στην ECRI εντούτοις, ότι οι συνθήκες εργασίας σε αυτούς τους τομείς είναι εξαιρετικά φτωχές. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν λάβει πολλές εκθέσεις σοβαρής εκμετάλλευσης των αιτητών ασύλου που εργάζονται σε αυτούς τους τομείς. Επιπλέον, αυτή η πολιτική απασχόλησης εφαρμόζεται σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες στους αιτητές ασύλου ανεξάρτητα από τις ιδιαίτερες καταστάσεις ευπάθειας που μπορεί να τους αφορούν. Η ECRI σημειώνει ότι εάν οι αιτητές ασύλου αρνηθούν να εργαστούν κάτω από τέτοιους όρους χάνουν το δικαίωμά τους για ωφελήματα ευημερίας. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν υπογραμμίσει ότι, εκτός από το ότι συνεπάγονται μια κατάσταση σοβαρής ταλαιπωρίας για τους αιτητές ασύλου, αυτοί οι όροι τείνουν να τους ωθούν προς την άτυπη αγορά εργασίας, με περαιτέρω αρνητικές συνέπειες σε σχέση με την εκμετάλλευση και την έκθεση τους σε κίνδυνο για σύλληψη και κράτηση με σκοπό την απέλασή τους.

... Οι μισθοί στον τομέα της γεωργίας και κτηνοτροφίας είναι χαμηλότεροι από τα ελάχιστα επίπεδα που καθορίζονται μέσω των συλλογικών συμβάσεων σε άλλους τομείς της οικονομίας, και η διατροφή και διαμονή συχνά αναφέρονται ως χαμηλής ποιότητας.

Οι μισθοί και άλλοι όροι και συνθήκες απασχόλησης στον τομέα της γεωργίας και κτηνοτροφίας, έχουν καθοριστεί μέσω συλλογικής σύμβασης μεταξύ των εργοδοτών και εκπροσώπων των εργαζομένων, από το 2004. Η συμφωνία προνοεί για ακαθάριστο μισθό ύψους £220. Ο καθαρός μισθός ανέρχεται σε £195 μετά την αποκοπή εξόδων διατροφής και διαμονής, ιατροφαρμακευτικής περιθαλψης (για την οποία και τα δύο μέρη συνεισφέρουν 50% το καθένα) και συνεισφορών κοινωνικής ασφαλίσης. Ούτε ο μισθός, ούτε οι άλλοι όροι εργοδότησης θεωρούνται λιγότερο ευνοϊκοί από αυτούς που προνοούνται στις συλλογικές συμβάσεις άλλων τομέων. Επίσης, σημειώνεται ότι επιχειρησιακές συμβάσεις οργανωμένων μονάδων του τομέα της γεωργίας, προνοούν όρους απασχόλησης οι οποίοι είναι ευνοϊκότεροι και από αυτούς της συλλογικής σύμβασης του κλάδου.

Οσον αφορά την ποιότητα διατροφής και διαμονής, έχει παρατηρηθεί ότι η πλειοψηφία των εργοδοτών παρέχουν εγκαταστάσεις αρκετά καλής ποιότητας. Σε αντίθετη περίπτωση, μετά την υποβολή σχετικού παραπόνου στο Τμήμα Εργασιακών Σχέσεων ή μετά την επιθεώρηση των εγκαταστάσεων, αν κριθεί ότι η ποιότητα τους δεν είναι ικανοποιητική, γίνονται συστάσεις προς τον εργοδότη για τη λήψη κατάλληλων μέτρων.

Παράγραφος 71

Στη δεύτερη έκθεσή της η ECRI σύστησε όπως οι Κυπριακές Αρχές εισαγάγουν περιεκτικές νομικές διατάξεις εναντίον των διακρίσεων στην απασχόληση. Όπως αναφέρεται πιο πάνω⁴⁹ το νομικό πλαίσιο είναι τώρα σε ισχύ αν και οι νέες πρόνοιες δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμα σε καμιά υπόθεση στο Εργατικό Δικαστήριο. Εντούτοις, η ECRI καταλαβαίνει ότι μερικές περιπτώσεις για διάκριση στην απασχόληση έχουν καταχωριθεί στην Επίτροπο Διοίκησης. Παρά την ουσιαστική ανυπαρξία καταγγελιών, η ECRI έχει λάβει εκθέσεις σύμφωνα με τις οποίες διακρίσεις για λόγους όπως εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής ή θρησκείας παρατηρούνται στον τομέα της απασχόλησης. Για παράδειγμα, όπως έχει αναφερθεί σε άλλα μέρη της έκθεσης αυτής, ντόπιοι και άλλοι ξένοι εργαζόμενοι συνεχίζουν σε μερικές περιπτώσεις να είναι αντικείμενο εκμετάλλευσης και διάκρισης από τους εργοδότες τους. Έχει επίσης τονιστεί ότι οι εργαζόμενοι, μη Ευρωπαίοι Πολίτες μπορούν να πέσουν θύματα έμμεσης διάκρισης, για παράδειγμα, όταν οι συλλογικές συμβάσεις ορίζουν αδικαιολόγητα μειονεκτικούς όρους για τους τομείς που στελεχώνονται κυρίως από τους εργαζομένους αυτούς.

---

⁴⁹ Διατάξεις πολιτικού και διοικητικού δικαίου

Παράγραφος 111

Στη δεύτερη της έκθεση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενάντια στο Ρατσισμό και τη Μισαλλοδοξία (ECRI) επεσήμανε ότι σε κάποιες περιπτώσεις οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι αποτέλεσαν αντικείμενο εκμετάλλευσης και κακής μεταχείρισης από τους εργοδότες τους. Γι' αυτό το λόγο, εισηγήθηκε όπως οι Κυπριακές αρχές βελτιώσουν την πληροφόρηση των αλλοδαπών εργαζομένων, σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις διαδικασίες διασφάλισης αυτών των δικαιωμάτων. **Οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν σχετικά ότι σε κάθε αλλοδαπό εργαζόμενο παρέχεται ένα συμβόλαιο απασχόλησης (στην αγγλική γλώσσα), στο οποίο αναγράφονται με λεπτομέρεια οι όροι και συνθήκες απασχόλησης του, οι οποίοι έχουν προηγουμένως εξεταστεί από το Τμήμα Εργασίας σε συνεργασία με το Τμήμα Εργασιακών Σχέσεων, ώστε να εξακριβώνεται ότι συνάδουν με τα επίπεδα των όρων απασχόλησης που προνοούνται στις συλλογικές συμβάσεις.** Έχοντας στην κατοχή τους τα συμβόλαια απασχόλησής τους, οι αλλοδαποί εργαζόμενοι είναι ενήμεροι για τα δικαιώματα και άλλα ωφελήματά τους. Η Επιτροπή εισηγήθηκε επίσης όπως η απέλαση αυτών των εργαζομένων γίνεται μόνο κατόπιν ενδελεχούς έρευνας και δίκαιων διαδικασιών. Επιπλέον η ECRI εισηγήθηκε όπως εναλλακτικές λύσεις επιβίωσης, όπως η απασχόληση σε νέο εργοδότη, θα πρέπει να είναι διαθέσιμες για τις οικιακές βοηθούς και άλλους αλλοδαπούς εργαζομένους, σε περίπτωση που ο εργοδότης τους έχει παραβιάσει τα δικαιώματά τους. Έχει καταγγελθεί στην ECRI, ότι οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι εξακολουθούν να τυγχάνουν εκμετάλλευσης και κακομεταχείρισης από τους εργοδότες τους. Ένας σημαντικός αριθμός αποτελούν θύματα πορνείας στα πλαίσια της εργασίας ή –όπως στις περιπτώσεις αυξανόμενου αριθμού γυναικών που εργάζονται ως καλλιτέχνιδες σε καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα και μπυραρίες- σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Παραμένει πολύ δύσκολη για τις οικιακές βοηθούς και άλλους αλλοδαπούς εργαζομένους, η αλλαγή εργοδότη όταν ο τελευταίος έχει παραβιάσει τα δικαιώματά τους. Η ECRI σημειώνει όμως, ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν εισαγάγει αλλαγές στις διαδικασίες που αφορούν τέτοιες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, μετά την υποβολή παραπόνου από τον αλλοδαπό εργαζόμενο στο Επαρχιακό Γραφείο Εργασιακών Σχέσεων, ο εργοδότης μπορεί να εκδώσει «αποδεσμευτικό έγγραφο», το οποίο επιτρέπει στον εργαζόμενο να αναζητήσει εργασία σε νέο εργοδότη. Επιπλέον, σε περίπτωση που το παράπονο δεν καταστεί δύνατό να επιλυθεί από το Επαρχιακό Γραφείο Εργασιακών Σχέσεων, η περίπτωση εξετάζεται από ειδική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, του Υπουργείου Εργασίας και κοινωνικών Ασφαλίσεων και της Αστυνομίας. Η ECRI επισημαίνει, ωστόσο, ότι ο εργοδότης δεν υποχρεούται να εκδώσει «αποδεσμευτικό έγγραφο», ο χρόνος εξέτασης των εργατικών διαφορών είναι συνήθως μεγάλος και πως κατά τη διάρκεια αυτών των διαδικασιών ο παραπονούμενος δεν δικαιούται να εργάζεται και κατά συνέπεια δεν έχει καμία πηγή εισοδήματος. **Οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν σχετικά ότι στην πράξη ο παραπονούμενος μπορεί να υποβάλει αίτηση στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης για άδεια εργασίας, ώστε να του επιτραπεί να εργαστεί κατά τη διάρκεια που η Επιτροπή εξετάζει το παράπονό του.** Ως αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης και της στενής σύνδεσης που εξακολουθεί να υπάρχει μεταξύ της απασχόλησης σε ένα συγκεκριμένο εργοδότη και της άδειας παραμονής, οι οικιακοί βοηθοί και άλλες κατηγορίες αλλοδαπών εργαζομένων αναγκάζονται να υπομένουν καταστάσεις εκμετάλλευσης και κακομεταχείρισης, προκειμένου να αποφύγουν την απέλαση. Όσον αφορά ειδικότερα τις γυναίκες που εργάζονται ως καλλιτέχνιδες σε καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα και μπυραρίες, η ECRI επισημαίνει ότι ένα Εθνικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση ...τυγχάνει εφαρμογής από το Υπουργείο Εσωτερικών.

Παράγραφος 112

Στη δεύτερη έκθεση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενάντια στο Ρατσισμό και τη Μισαλλοδοξία (ECRI) παρατήρησε τη δεδηλωμένη δέσμευση των κυπριακών αρχών για στήριξη των προσπαθειών της κοινωνίας των πολιτών να δημιουργήσει υποστηρικτικές δομές για τους μετανάστες, περιλαμβανομένης της ίδρυσης ενός κέντρου πληροφόρησης και νομικής αρωγής εφόσον κρίνεται αναγκαίο. Η ECRI παρατηρεί ότι τέτοιες δομές δεν έχουν ακόμη

δημιουργηθεί. Οι κυπριακές αρχές έχουν δηλώσει ότι οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας παρέχουν οικονομική και τεχνική βοήθεια σε μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) για δραστηριοποίηση σε αυτό τον τομέα. Αυτή η βοήθεια παρέχεται από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σύμφωνα με τους κανονισμούς και τις δυνατότητες του προϋπολογισμού του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών που καλύπτει υποστηρικτικές υπηρεσίες προς ένα φάσμα ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Από το 2001 (η περίοδος που καλύπτει η προηγούμενη έκθεση), υπήρξε αύξηση ύψους 215% στις χορηγίες που παρείχαν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σε ΜΚΟ στήριξης μεταναστών (£10.000 το 2001 - £31.000 το 2005). Αυτές οι ΜΚΟ δυνατόν να λαμβάνουν χορηγίες κι από άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες (Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως, Οργανισμός Νεολαίας). Εντούτοις, η ECRI θεωρεί ότι, από τη δεύτερη έκθεση, δεν έχει δοθεί αξιοσημείωτη στήριξη σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της παροχής βοήθειας σε μετανάστες στην Κύπρο. Συγκεκριμένα, η ECRI έχει λάβει αναφορές, σύμφωνα με τις οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι κυπριακές αρχές έχουν επιδείξει αρνητική στάση προς αυτές τις οργανώσεις και έχουν κατακρίνει δημόσια το έργο τους, ενάντια στην επίσημη πολιτική και τα εθνικά συμφέροντα.

Παρατηρήσεις Υπουργείου Εσωτερικών

Νομοθεσία σχετικά με παραχώρηση Υπηκοότητας (παράγραφοι 6 και 7):

Η παραχώρηση καθεστώτος υπηκοότητας αποτελεί αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών το οποίο λαμβάνει αυτού του είδους τις αποφάσεις βάσει συστάσεων του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, το οποίο προβαίνει στις συστάσεις αυτές μετά από τη λήψη εκθέσεων διαφόρων κυβερνητικών τμημάτων και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της Αστυνομίας, οι οποίες και βασίζονται σε πληροφορίες που μαζεύουν οι ίδιοι καθώς επίσης και σε προσωπικές συνεντεύξεις των αιτητών.

Αιτήσεις απορρίπτονται κυρίως για λόγους εθνικής ασφάλειας και δημόσιας τάξης.

Οι αποφάσεις μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου βάσει του Αρθρου 146 του Συντάγματος. Ένας πολύ μικρός αριθμός τέτοιων αιτήσεων που υπεβλήθησαν ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου υπήρξαν μέχρι τώρα επιτυχείς και καμία δεν αφορούσε λόγους διάκρισης.

Το ίδιο ισχύει και για παράπονα για απορρίψεις που υπεβλήθησαν στην Επίτροπο Διοικήσεως.

Επιπρόσθετα, καθεστώς υπηκοότητας παραχωρήθηκε σε αναγνωρισμένους πρόσφυγες, ενώ στον υπολογισμό της νόμιμης παρουσίας τους στην Κύπρο, λήφθηκε υπόψη και η παραμονή τους στη Δημοκρατία ως αιτητές ασύλου.

Αιτητές Ασύλου και Πρόσφυγες (περίληψη και παράγραφοι 43-62):

- **Σε σχέση με τη δεύτερη παράγραφο της περίληψης,** η Υπηρεσία Ασύλου είναι η αρμόδια αρχή για την ορθή εφαρμογή των Περί Προσφύγων Νόμων, οι οποίοι είναι πλήρως εναρμονισμένοι με το Ευρωπαϊκό κεκτημένο και άλλες διεθνείς Συμβάσεις που αφορούν στα δικαιώματα των προσφύγων, των αιτητών ασύλου και άλλων προσώπων που έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας.

Στο παρελθόν, η Υπηρεσία Ασύλου παρενέβη σε αριθμό υποθέσεων ούτως ώστε να εξακριβώσει κατά πόσο η κράτηση αιτητών ασύλου ήταν δικαιολογημένη. Η βασική προτεραιότητα της Υπηρεσίας Ασύλου και άλλων αρμόδιων αρχών είναι να εξασφαλίσει και να διασφαλίσει ότι δεν λαμβάνει χώραν οποιαδήποτε κακοποίηση ή άλλη παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε σχέση με το θέμα αυτό, η Υπηρεσία Ασύλου έχει στενή συνεργασία με το Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης καθώς επίσης και με την Υπηρεσία Αλλοδαπών και Μετανάστευσης και την Αστυνομία. Αν οποιεσδήποτε περιπτώσεις που αφορούν παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιέλθει στη γνώση της, η Υπηρεσία Ασύλου θα παρέμβει ούτως ώστε να διασφαλίσει, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ότι θα ακολουθηθεί η σωστή διαδικασία.

Επιπρόσθετα, η Υπηρεσία Ασύλου έχει στενή συνεργασία με την Επίτροπο Διοικήσεως και τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας σε σχέση με την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά στην καταπολέμηση των διακρίσεων.

- **Σε σχέση με την παράγραφο 45,** η βασική αρχή της Υπηρεσίας Ασύλου είναι ότι το δικαίωμα της μη-επαναπροώθησης (non-refoulement) τυγχάνει πλήρους σεβασμού από τις Κυπριακές αρχές. Οι αιτητές ασύλου δεν απελαύνονται παρά μόνο σε περιπτώσεις όπου υπάρχει αρνητική δευτεροβάθμια απόφαση σε σχέση με το αίτημά τους.

Σε σχέση με την κράτηση αιτητών ασύλου, η αρμόδια αρχή είναι η Διευθύντρια του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η Υπηρεσία Ασύλου ακολουθεί μια ταχύρυθμη διαδικασία ούτως ώστε να μειωθεί η διάρκεια της περιόδου κράτησης. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η κράτηση αιτητών ασύλου, επιτρέπεται μόνο όπου μια τέτοια απόφαση είναι πλήρως εναρμονισμένη με τις διατάξεις της υπάρχουσας νομοθεσίας.

Το δικαίωμα υποβολής αιτήματος για άσυλο προστατεύεται από το Νόμο και τις οδηγίες που εκδίδονται από την Υπηρεσία Ασύλου. Επιπλέον, λειτουργοί της Υπηρεσίας Ασύλου, επισκέπτονται τακτικά τα τοπικά κλιμάκια αλλοδαπών της αστυνομίας για να συντονίσουν την κατάσταση. Μόλις υποβάλουν την αίτηση τους, οι αιτητές ασύλου δικαιούνται επίδομα και πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή και τα δύο, δεδομένου ότι ο μισθός τους δεν είναι αρκετός για να επιβιώσουν οικονομικά κατά την παραμονή τους στην Κύπρο. Επιπρόσθετα, αρκετοί από αυτούς φιλοξενούνται στο Κέντρο Υποδοχής της Κοφίνου, όπου τους παραχωρείται φαγητό και διαμονή. Οι αιτητές ασύλου δικαιούνται επίσης δωρεάν εκπαίδευση σε δημόσια σχόλια καθώς και πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

- **Σε σχέση με την παράγραφο 48,** αποσύρσεις αιτημάτων ασύλου δύναται να λάβουν χώραν, δεδομένου ότι ο αιτητής ασύλου ισχυριστεί πως δεν αντιμετωπίζει οποιοδήποτε φόβο δίωξης σε περίπτωση επιστροφής του στη χώρα του και πως έχει ενημερωθεί σε γλώσσα κατανοητή στον ίδιο για τις συνέπειες της συγκεκριμένης πράξης.
- **Σε σχέση με την παράγραφο 53,** μέσα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων (ERF), η Κύπρος έχει επιχορηγήσει και θα συνεχίσει να επιχορηγεί μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς οι οποίοι παρέχουν νομική αρωγή.

- **Σε σχέση με την παράγραφο 54,** σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και το Γραφείο Ευημερίας, οποιαδήποτε προβλήματα προέκυψαν στο παρελθόν σε σχέση με πρόσβαση στις Υπηρεσίες Υγείας ή στο Γραφείο Ευημερίας, έχουν αντιμετωπιστεί επιτυχώς και τα δικαιώματα αυτά τυγχάνουν πλέον πλήρους σεβασμού.
- **Σε σχέση με την παράγραφο 55,** η Υπηρεσία Ασύλου επιθυμεί να επαναλάβει πως οι αιτητές ασύλου δεν απελαύνονται μέχρι την ολοκλήρωση της εξέτασης της αίτησής τους.
- **Σε σχέση με την παράγραφο 56,** και όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Υπηρεσία Ασύλου λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε να εξασφαλίσει πως η αρχή της μη-επαναπροώθησης τυγχάνει πλήρους σεβασμού και πως καμία απέλαση δεν λαμβάνει χώραν πριν την ολοκλήρωση της εξέτασης του αιτήματος για άσυλο.

Επιπρόσθετα, η Υπηρεσία Ασύλου δεν προβαίνει σε κλείσιμο φακέλου παρά μόνο όταν πληρούνται όλες οι διατάξεις του νόμου.

Αθίγγανοι (παράγραφοι 83-82):

Σήμερα υπολογίζεται ότι περίπου 620-650 αθίγγανοι διαμένουν στις ελεύθερες περιοχές. Οι αθίγγανοι διαμένουν, ως επί το πλείστον, στις επαρχίες Πάφου και Λεμεσού: 83 οικογένειες αθίγγανων (360 περίπου άτομα) στην επαρχία Λεμεσού και 73 οικογένειες αθίγγανων (260 περίπου άτομα) στην Επαρχία Πάφου. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι οι αριθμοί αυτοί είναι πολύ πιθανό να μεταβάλλονται, δεδομένου ότι παρατηρούνται μετακινήσεις από και προς τις κατεχόμενες περιοχές αλλά και μεταξύ των Επαρχιών Πάφου και Λεμεσού.

Με στόχο τη βελτίωση των στεγαστικών συνθηκών των αθίγγανων και την ένταξη τους στις Κοινότητες στις οποίες διαμένουν, καθώς και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, έχουν εκπονηθεί από το Κράτος σχέδια στέγασης όλων των αθιγγάνων, τα οποία έχουν εγκριθεί με σχετικές Αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

Στη Λεμεσό, η μεγάλη πλειοψηφία διαμένει σε κατοικίες Τ/Κ ιδιοκτησίας. Το 2005, το κόστος για την επιδιόρθωση και βελτίωση 20 Τ/Κ κατοικιών όπου διαμένουν οικογένειες αθίγγανων ανήλθε στις Λ.Κ£80.000. Για επίλυση του προβλήματος στέγασης τους, το Υπουργείο Εσωτερικών προχώρησε στη δημιουργία μικρού οικισμού 16 προκατασκευασμένων κατοικιών σε χώρο νότια του Υδατοφράκτη Πολεμιδιών. Έχει ήδη ολοκληρωθεί η τοποθέτηση 16 προκατασκευασμένων οικίσκων και έχουν εγκατασταθεί ισάριθμες οικογένειες αθίγγανων. Το κόστος ανέγερσης του εν λόγω οικισμού ανήλθε στις Λ.Κ.£320.675.

Στη Πάφο, το μεγαλύτερο ποσοστό των αθίγγανων διαμένει στις κοινότητες Μακούντας, Σταυροκόννου και Χρυσοχούς. Το Υπουργείο Εσωτερικών έχει επιδιορθώσει και βελτιώσει σημαντικά τις υφιστάμενες κατοικίες που διαμένουν. Επιπλέον 20 οικογένειες αθίγγανων έχουν εγκατασταθεί σε 20 προκατασκευασμένες μονάδες, με όλες τις ανέσεις και διευκολύνσεις (συνεχής παροχή πόσιμου νερού, ηλεκτρική και τηλεφωνική εγκατάσταση, αποχετεύσεις κ.λ.π.) στην Μακούντα. Άλλες 3 οικογένειες αθίγγανων διαμένουν σε 3 παρόμοιες μονάδες στην Κοινότητα Χρυσοχούς. Η ανέγερση του εν λόγω οικισμού καθώς επίσης και η επιδιόρθωση 3 Τ/Κ οικιστικών μονάδων όπου διαμένουν οικογένειες αθίγγανων, το 2003 ανήλθε στις Λ.Κ.£270.000. Επίσης το 2004 δαπανήθηκαν για την επιδιόρθωση 10 Τ/Κ κατοικιών για στέγαση αθίγγανων Λ.Κ£80.000.

Μαρωνίτες, Αρμένιοι και Λατίνοι (παράγραφοι 87-88):

Το Υπουργείο Εσωτερικών, ως το αρμόδιο Υπουργείο για την προστασία των Θρησκευτικών Ομάδων της Κύπρου επιδοτεί, παρακολουθεί και υποστηρίζει τις Θρησκευτικές Ομάδες για τα θέματα που τους απασχολούν. Ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών βρίσκεται σε πολύ στενή και εποικοδομητική συνεργασία με τους εκπροσώπους των Μαρωνιτών, των Αρμενίων και των Λατίνων για τα θέματα που αφορούν κάθε Θρησκευτική Ομάδα.

Τα ιδιαίτερα θέματα που απασχολούν τις Θρησκευτικές Ομάδες, συζητούνται σε συσκέψεις υπό την Προεδρία του Υπουργού Εσωτερικών ή του Γενικού Διευθυντή στις οποίες καλούνται και παρευρίσκονται εκπρόσωποι των Θρησκευτικών Ομάδων και εκπρόσωποι όλων των αρμοδίων Υπηρεσιών και Τμημάτων με στόχο την προώθηση και αποτελεσματική επίλυσή τους.

Τα θέματα που έχουν συζητηθεί και για τα οποία έχουν τροχιοδρομηθεί λύσεις, μεταξύ άλλων είναι και τα ακόλουθα:

- Η εφαρμογή σχετικών προνοιών διεθνών συμβάσεων για την προστασία μειονοτήτων όπως της Σύμβασης Πλαίσιο για την Προστασία των Μειονοτήτων.
- Οι αρμοδιότητες των Εκπροσώπων των Θρησκευτικών Ομάδων.
- Η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της επιβίωσης των Θρησκευτικών Ομάδων.
- Θέματα ανθρωπιστικής φύσεως.
- Η επιβίωση της Μαρωνιτικής κοινότητας στα κατεχόμενα και επίλυση των πολλαπλών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν λόγω της τουρκικής εισβολής και κατοχής π.χ επιδιορθώσεις κατοικιών, αγροτικών δρόμων, ιατρική περιθαλψη, επιδιόρθωση λεωφορείων που μεταφέρουν τους εγκλωβισμένους στις ελεύθερες περιοχές, παροχή νερού στον Κορμακίτη, εμπορία προϊόντων εγκλωβισμένων παραγωγών, η δημιουργία Κοινοτικού Κέντρου στη Καρπάσια κ.α
- Η συντήρηση και επιδιόρθωση μοναστηριών, εκκλησιών και άλλων μνημείων των τριών Θρησκευτικών Ομάδων.
- Η δίκαιη συμμετοχή και εκπροσώπηση των μελών των τριών Θρησκευτικών Ομάδων στη Δημόσια Υπηρεσία και στους ημικρατικούς οργανισμούς.
- Η επιδότηση διδάκτρων μαθητών των Θρησκευτικών Ομάδων.
- Η ανέγερση νηπιαγωγείου της Μαρωνιτικής κοινότητας και μετατροπή Δημοτικού Μαρωνιτικού Σχολείου σε ολοήμερο.
- Η δημιουργία Πολιτιστικού Κέντρου Μαρωνιτών στη Λευκωσία.
- Η δημιουργία Αθλητικού Κέντρου για τους Μαρωνίτες στη Λευκωσία.
- Η εξεύρεση και παραχώρηση κατάλληλης κρατικής γης για δημιουργία νέων κοιμητηρίων για όλες τις Θρησκευτικές Ομάδες καθώς επίσης η παραχώρηση οικονομικής βοήθειας για συντήρηση των υφιστάμενων κοιμητηρίων.
- Η μισθοδοσία των Ιερέων των Θρησκευτικών Ομάδων.
- Ο διαχωρισμός οικόπεδων για φτωχές οικογένειες.
- Η επιδιόρθωση κατοικιών σε Κυβερνητικούς Οικισμούς.
- Η εξασφάλιση συντονισμένης προσπάθειας για καλύτερη αξιοποίηση των κυβερνητικών χορηγιών που παραχωρούνται για έργα στις κοινότητες από τα διάφορα Υπουργεία ή Τμήματα της Κυβέρνησης.
- Η παραχώρηση ετήσιας χορηγίας για ενίσχυση των εντύπων/εφημερίδων που εκδίδονται από τη Μαρωνιτική, τη Αρμενική και τη Λατινική κοινότητα.

Κατάσταση των μεταναστών και η ανάγκη για μια μεταναστευτική πολιτική και πολιτική ενσωμάτωσης (executive summary και παράγραφοι 108-119)

- Καταρχήν θα πρέπει να σημειωθεί είναι ότι από το 2000 ο αριθμός των μη-Κύπριων πολιτών που διαμένουν στις ελεύθερες περιοχές της Δημοκρατίας έχει αυξηθεί από 20,000 σε 75,000 περίπου, αριθμός που περιλαμβάνει ένα ποσοστό παράνομων μεταναστών, το οποίο εκτιμάται στο 15%, καθώς και ένα ποσοστό αιτητών ασύλου, το οποίο εκτιμάται στο 7-8%.

Αυτός ο αριθμός (75,000) περιλαμβάνει Ευρωπαίους και μη-Ευρωπαίους διαφόρων κατηγοριών, με κυριότερη την κατηγορία αυτών που κατέχουν άδεια προσωρινής παραμονής / εργασίας. Υπάρχει επίσης ένας σημαντικός αριθμός επισκεπτών, για παράδειγμα απόμων οι οποίοι έχουν αφυπηρετήσει και επιλέγουν να ζήσουν στην Κύπρο, όπως επίσης και ένας σημαντικός αριθμός φοιτητών και τέλος ένας μικρότερος αλλά

συνεχώς αυξανόμενος αριθμός ατόμων με άδειες μόνιμης παραμονής, οι οποίες αποκαλούνται ως άδειες μετανάστευσης. Οι άδειες μετανάστευσης παραχωρούνται για διάφορους λόγους, στους περιλαμβάνονται λόγοι απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης.

Παρά το γεγονός ότι ο υφιστάμενος περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμος τέθηκε σε ισχύ πριν από την Ανεξαρτησία, και ακόμη πριν να τεθεί σε ισχύ το Σύνταγμά μας, και για το λόγο αυτό θα μπορούσε να το περιγράψει ως «ανεπαρκή», εντούτοις, έχει τροποποιηθεί αρκετές φορές, ειδικά κατά την διαδικασία ένταξής μας στην Ε.Ε, δηλαδή από το 1996, και παρέχει ένα επαρκές νομικό πλαίσιο για την διαμόρφωση και εφαρμογή μεταναστευτικής πολιτικής, ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη ότι η Κύπρος άνοιξε τις πόρτες της σε μετανάστες εργαζόμενους μόλις στις αρχές της δεκαετίας '90, για ένα πολύ περιορισμένο αριθμό και σε πολύ προσωρινή βάση.

Παρ' όλα αυτά οι δραματικές αλλαγές που έλαβαν χώρα από τις αρχές της δεκαετίας '90 και ιδιαίτερα σε συνδυασμό με την ένταξή μας στην Ε.Ε, όπως και με την μερική άρση των περιορισμών στην ελεύθερη διακίνηση των προσώπων διαμέσου της γραμμής κατάπαυσης του πυρός (πράσινη γραμμή), επέβαλαν την πλήρη αντικατάσταση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου.

Ως αποτέλεσμα, εκτός από τον νέο Νόμο για την Ελεύθερη Διακίνηση των Υπηκόων των Μελών της Ε.Ε και των Μελών των Οικογενειών τους, ο οποίος βρίσκεται σε ισχύ από την 1.5.2004, η Νομική Υπηρεσία ετοίμασε ένα νέο νομοσχέδιο για θέματα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, το οποίο ανάμεσα σε άλλα ενσωματώνει όλο το κεκτημένο που υπάρχει στους τομείς απούς.

Το νέο Νομοσχέδιο, μελετάται από το Υπουργείο Εσωτερικών σε διαβούλευση με όλα τα αρμόδια Κυβερνητικά Τμήματα. Στο μεταξύ, για την πλήρη εναρμόνιση με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο, ετοιμάζεται νομοσχέδιο που τροποποιεί τον υφιστάμενο περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμο, έτσι ώστε να ενσωματωθούν στο εθνικό μας δίκαιο τις Οδηγίες για επί μακρόν διαμένοντες και για την οικογενειακή επανένωση. Το τροποποιητικό Νομοσχέδιο αναμένεται να υποβληθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση, τον Μάρτιο 2006. Στη συνέχεια θα κατατεθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση.

Σε σχέση με τις συνθήκες εργοδότησης, ιδιαίτερα των οικιακών βοηθών, έπειτα από την εγκαθίδρυση τριμερούς Επιτροπής, με βάση σχετική Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, για την εξέταση των παραπόνων που προέρχονταν ιδιαίτερα από την κατηγορία αυτή, ο αριθμός των παραπόνων αυξήθηκε σε τέτοιο βαθμό δημιουργώντας μεγάλο πρόβλημα με καθυστερημένες υποθέσεις που εκκρεμούν για εξέταση από την Επιτροπή.

Επιπλέον, πολύ σύντομα διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία των παραπόνων αποτελούσε κατάχρηση των διαδικασιών, για το λόγο ότι χρησιμοποιούνταν ως δικαιολογία για να εγκαταλείπουν τον εργοδότη τους και να εργάζονται παράνομα με ψηλότερο εισόδημα, εν αναμονή της εξέτασης του παραπόνου τους, η οποία μπορούσε να διαρκέσει αρκετούς μήνες μέχρι και ένα χρόνο.

Για μείωση του προβλήματος, η Υπουργική Επιτροπή, εισήγαγε την «βεβαίωση αποδέσμευσης» (release paper), η οποία αποτελούσε κοινή απόφαση για τερματισμό της απασχόλησης με τον συγκεκριμένο εργοδότη, δίνοντας στις οικιακές βοηθούς τη δυνατότητα εξεύρεσης νέου εργοδότη εντός της καθορισμένης χρονικής περιόδου, ο αλλοδαπός θα πρέπει να επιστρέψει στη χώρα του όπου μπορεί να υποβάλει αίτηση για να επανέλθει με νέο εργοδότη, όταν εξέύρει νέο εργοδότη.

Τονίζεται ότι παράπονα για σεξουαλική παρενόχληση ή κακομεταχείριση, τυγχάνουν χειρισμού κάτω από τον ποινικό κώδικα.

Τέλος, όσον αφορά την κράτηση των αλλοδαπών με σκοπό την απέλαση τους, έπειτα από ένα μεγάλο αριθμό αιτήσεων “habeas-corpus”, όπως επίσης και αιτήσεων κάτω από το Αρθρο 146 του Συντάγματος, το Ανώτατο Δικαστήριο στις 30.12.2004, σε δύο υποθέσεις επιβεβαίωσε την εξουσία του Υπουργού Εσωτερικών, η οποία παραχωρήθηκε στον Διευθυντή του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης, δυνάμει του υφιστάμενου περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης νόμου.

- **Σε σχέση με τα σχόλια στην παράγραφο 109**, τα οποία αφορούσαν την απέλαση ενός αλλοδαπού που διέμενε στην Κύπρο για 10 χρόνια, εσωκλείεται ως παράρτημα «Α» η έκθεση της Διευθύντριας του Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης προς την Επίτροπο Διοίκησης, η οποία περιγράφει τα γεγονότα της υπόθεσης.

Παράπονο με αρ. Α/Π 389/2005 αναφορικά με ενέργεια των Τμήματος Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης

Αναφέρομαι στην επιστολή σας με αρ. φακ. Α/Π 389/2005 και ημερομηνία 17.3.05 με την οποίαν μου διαβιβάσατε την Έκθεσή σας για το ανωτέρω παράπονο και κατ' αρχήν επιθυμώ να σας διαβεβαιώσω ότι τόσο τα γεγονότα και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περίπτωσης, όσο και το νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται σ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένης και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (σε σχέση με την εφαρμογή των Οδηγιών του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης) μελετήθηκαν και λήφθηκαν πολύ σοβαρά υπόψη μου πριν προχωρήσω στη λήψη μέτρων για αναγκαστική απομάκρυνση των εν λόγω αλλοδαπών από τη Δημοκρατία, δηλ. την έκδοση διαταγμάτων απέλασης/κράτησης εναντίον τους στις 14.2.2005.

Ως εκ τούτου, έχω την άποψη ότι δεν τίθεται θέμα επανεξέτασης της υπόθεσης όπως μου συστήνετε δεδομένου ότι ούτε στην Έκθεσή σας ούτε στις μεταγενέστερες επιστολές του δικηγόρου των αλλοδαπών κου Χρ. Κληρίδη προς εμένα, τον Υπουργό Εσωτερικών και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με ημερ. 18.3.05, 19.3.05 και 19.3.05 αντίστοιχα, αναφέρονται οποιαδήποτε νέα στοιχεία ή πληροφορίες που να δικαιολογούν επανεξέταση.

Επειδή όμως στους διοικητικούς φακέλους που εξετάσατε για να καταλήξετε στις διαπιστώσεις σας δεν φαίνεται το σκεπτικό με βάση το οποίο οδηγήθηκα στην απόφαση για απέλαση, το οποίο κατά συνέπεια δεν λήφθηκε υπόψη σας στην μετέπειτα κριτική και συστάσεις σας, θα προχωρήσω κατωτέρω στην ανάλυση της αιτιολόγησης της αποφασής μου σχολιάζοντας ταυτόχρονα και ορισμένες διαπιστώσεις σας.

I. Αναφορά Σχετικών Γεγονότων

Η κα Jelena Spasic αφίχθηκε στη Κύπρο στις 13.9.1994 για να εργαστεί με βάση δωδεκάμηνο συμβόλαιο εργασίας ως φροντίστρια σε Πολυκλινική στη Λευκωσία και προς τούτο της παραχωρήθηκε **άδεια προσωρινής παραμονής** με αρχική ισχύ μέχρι 13.9.1995. Η εν λόγω προσωρινή άδεια ανανεωνόταν κατ'έτος μέχρι 13.2.2000 οπόταν και κατέστη τελική, πάντα ως φροντίστρια και όχι ως νοσοκόμα.

Ο κος Milos Dejic, τότε αρραβωνιαστικός της κας Spasic, εισήλθε στην Κύπρο στις 17.1.1995 για να την επισκεφθεί, ζήτησε παράταση της άδειας παραμονής του ως επισκέπτης η οποία απερρίφθη τη 1.6.1995 αλλά κατόπιν παραστάσεών του επικαλούμενος την τέλεση γάμου με την κα Spasic του εκδόθηκε **άδεια προσωρινής παραμονής** ως επισκέπτης με ισχύ μέχρι **30.8.1995**.

Νέα αίτησή του για να συνεχίσει να παραμένει ως επισκέπτης απορρίφθηκε ξανά στις 27.11.1995, **οπόταν αποτάθηκε για εξασφάλιση άδειας προσωρινής παραμονής για σκοπούς εργασίας με βάση δωδεκάμηνο συμβόλαιο ως πιεστής τυπογράφος σε τυπογραφείο στη Λευκωσία.** Η εν λόγω άδεια προσωρινής παραμονής που του εκδόθηκε είχε ισχύ μέχρι 13.9.1996 και ανανεώθηκε μέχρι τις 24.9.1997.

Στη συνέχεια ο κύριος Dejic παρέμεινε χωρίς άδεια παραμονής (γιατί το Τμήμα Εργασίας δεν ενέκρινε την περαιτέρω απασχόληση αλλοδαπού προσωπικού στο Τυπογραφείο που εργαζόταν) παρόλο που είχε κληθεί επανειλημμένα να αναχωρήσει, με αποτέλεσμα νέα αίτησή του στις 21.7.1998 για να συνεχίσει στην ίδια εργασία αφού εξασφαλίστηκε η έγκριση του Τμήματος Εργασίας απορρίφθηκε στις 8.3.1999.

Εν όψει των τότε επικρατουσών συνθηκών στην Γιουγκοσλαβία λόγω της εμπόλεμης κατάστασης στη χώρα αυτή και για ανθρωπιστικούς λόγους η απορριπτική επιστολή ημερομηνίας 8.3.1999 δεν του επιδόθηκε, αλλά αντίθετα **του επιτράπηκε να παραμείνει στην Κύπρο για ανθρωπιστικούς λόγους.**

Νέα αίτησή του, μέσω της Αρχιεπισκοπής, για να του επιτραπεί να παραμείνει απερρίφθη στις 8.3.2000. Μετέπειτα αντίστοιχη αίτηση του πρώην εργοδότη του εγκρίθηκε για διάρκεια ενός έτους και στην συνέχεια του εκδόθηκε άδεια **προσωρινής παραμονής μέχρι 27.4.2001 με την ένδειξη τελική.**

Κατά τη διάρκεια της πιο πάνω αναφερθείσας περιόδου μεσολάβησε η τέλεση πολιτικού γάμου των δύο παραπονούμενων στις 24.7.2000 και στη συνέχεια η τέλεση θρησκευτικού γάμου στις 20.9.2000 ενώ στις 23.11.2000 οι παραπονούμενοι απέκτησαν παιδί.

Στις 12.12.2000 ο κος Dejic ζήτησε να επιτραπεί στη σύζυγό του να παραμείνει μαζί του μέχρι τη λήξη της δικής του άδειας ενόψει της πρόσφατης γέννησης του παιδιού, αίτημα το οποίο έγινε δεκτό και έτσι εκδόθηκε στην κα Spasic άδεια **προσωρινής παραμονής ως επισκέπτρια, με ισχύ μέχρι τις 27.4.2001 και την ένδειξη τελική.**

Στις 3.4.2001, μερικές δηλαδή μέρες πριν τη λήξη της τελικής άδειας του ζεύγους, ο κος Dejic υπέβαλε αίτηση για πολιτογράφηση. Αυτή απερρίφθη στις 30.5.2001 διότι δεν πληρούσε την απαιτούμενη από το σχετικό νόμο περίοδο παραμονής στη Δημοκρατία.

Νέες αιτήσεις του για ανανέωση της προσωρινής άδειας παραμονής για σκοπούς απασχόλησης απερρίφθησαν αφού στο μεταξύ αμφότεροι είχαν συμπληρώσει την ανώτατη επιτρεπόμενη περίοδο απασχόλησης αλλοδαπών στη Δημοκρατία, και στις 29.5.2002 εκδόθηκαν εναντίον του κου Dejic διατάγματα απέλασης/κράτησης. Ακολούθησε νέα επιστολογραφία με αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην εκτέλεση των διαταγμάτων, πράγμα που έγινε δυνατό τελικά στις 4.9.2002, όταν ο παραπονούμενος συνελήφθη για σκοπούς απέλασης.

Κατόπιν όμως νέων παραστάσεων του εργοδότη, ο οποίος επικαλείτο ειδικούς λόγους για την απασχόληση του συγκεκριμμένου αλλοδαπού στην επιχείρησή του, ο κος Dejic αφέθηκε ελεύθερος για να εξετάσει το Τμήμα Εργασίας τους εν λόγω ισχυρισμούς του εργοδότη και ο κος Dejic κλήθηκε να υποβάλει νέα αίτηση με εγκεκριμένο συμβόλαιο από το Τμήμα Εργασίας για παραχώρηση άδειας προσωρινής παραμονής. Το Τμήμα Εργασίας δεν ενέκρινε την απασχόληση αλλοδαπού στον εργοδότη του και έτσι η εν λόγω αίτηση ουδέποτε υποβλήθηκε.

Στη συνέχεια ο κος Dejic μέσω του τότε δικηγόρου του, **ζήτησε τον Μάρτιο 2003 να επιτραπεί στο ζεύγος να παραμείνει στην Δημοκρατία μέχρι το τέλος του σχολικού έτους του παιδιού τους στο νηπιαγωγείο.** Το εν λόγω αίτημα έγινε δεκτό και πάλι για ανθρωπιστικούς λόγους.

Ακολούθησε αίτηση για πολιτογράφηση από την κα Spasic στις 22.5.2003 και δεύτερη αίτηση για πολιτογράφηση του κου Dejic επίσης στις 22.5.2003. Αμφότερες απερρίφθησαν στις 2.4.2004 και 26.6.2003 αντίστοιχα γιατί δεν συμπλήρωναν την απαιτούμενη από το σχετικό νόμο περίοδο νόμιμης παραμονής στη Δημοκρατία. Ενόψει όμως της εξέτασης των εν λόγω αιτήσεων καθώς και για συμπλήρωση της ετήσιας φοίτησης του παιδιού στο νηπιαγωγείο, **επιτράπηκε εκ νέου η παραμονή της οικογένειας στην Δημοκρατία μέχρι τις 30.6.2004 και πάλι για ανθρωπιστικούς λόγους.**

Ακολούθησε νέα σειρά επιστολογραφίας με επίκληση και της Οδηγίας 2003/109/EK της Ευρωπαϊκής Ενωσης, εκ μέρους του ζεύγους, και επανειλημμένα κλήθηκαν γραπτώς να αναχωρήσουν χωρίς όμως να το πράττουν μέχρι που εξέδωσα εναντίον τους διατάγματα απέλασης/κράτησης στις 14.2.2005.

Η Αστυνομία εκτέλεσε μόνο το διάταγμα κράτησης εναντίον του κου Dejic και όχι και αυτό εναντίον της κας Spasic και πάλι για ανθρωπιστικούς λόγους και ενεργώντας με βάση το καλύτερο υπό τις περιστάσεις συμφέρον του παιδιού όπως απαιτείται τόσο από το σχετικό Διεθνές Δίκαιο περί της Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ειδικά των Δικαιωμάτων του Παιδιού όπως και από το Σύνταγμα της Δημοκρατίας και τις πρόνοιες του εγχώριου Δικαίου.

Ανάλυση Σχετικών Γεγονότων

Οι παραπονούμενοι εισήλθαν στη Δημοκρατία για απασχόληση πάνω σε προσωρινή βάση.

Είναι εμφανές ότι από την αρχική άφιξή τους στην Δημοκρατία οι παραπονούμενοι αιτούνταν άδεια παραμονής και απασχόλησης πάνω σε προσωρινή βάση. Με βάση τα αιτήματα τους αυτά εξασφάλιζαν τέτοια προσωρινή άδεια παραμονής. Αξίζει περαιτέρω να σημειωθεί ότι ο κου Dejic με δυσκολία εξασφάλιζε έστω και τέτοια άδεια γιατί κατά διαστήματα υπήρξε προβληματική η διαπίστωση της ανάγκης εργασίας αλλοδαπού στον τομέα του από το Τμήμα Εργασίας.

Αφού οι παραπονούμενοι συμπλήρωσαν την ανώτατη επιτρεπόμενη περίοδο παραμονής τους στην Δημοκρατία, άρχισαν με διάφορους τρόπους την προσπάθεια παράτασης της άδειας αυτής κατέξαιρεστη.

Αρχικά για ανθρωπιστικούς λόγους, λόγω της γέννησης του παιδιού και του πολέμου στη χώρα προέλευσης, δόθηκε τέτοια παρατάση στο ζεύγος. Στη συνέχεια και λόγω των συνεχιζόμενων αιτήσεων τους για πολιτογράφηση και παρατάσεις παρέμειναν στην χώρα μέχρι τη λήψη απόφασης στα πλαίσια των αναφερθεισών αιτήσεων. Αξίζει επίσης να τονιστεί ότι η συνεχιζόμενη υποβολή των αιτήσεων για πολιτογράφηση υπήρξε καταχρηστική αφού ουδέποτε υπήρξαν νέα στοιχεία που θα δικαιολογούσαν αλλαγή της αποριπτικής απόφασης. Σε συνέχεια των αιτήσεων για πολιτογράφηση ακολούθησαν **ξανά επικλήσεις για έκδοση προσωρινής άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, αυτή τη φορά εν όψει της συνέχισης της φοίτησης του παιδιού στο νηπιαγωγείο.**

Με βάση τα πιο πάνω, αξίζει να αναφερθεί ότι η διαπίστωσή σας της δεύτερης παραγράφου της σελίδας 1 της Έκθεσής σας ότι "Από το 2001 η διοίκηση άρχισε να αντιδρά αρνητικά σε αιτήσεις του ζεύγους να τους χορηγήθει περαιτέρω άδεια παραμονής και εργασίας..." θεωρώ ότι αποδίδει μια τάση προκατάληψης εναντίον των παραπονούμενων από πλευράς του Τμήματος η οποία δεν με βρίσκει σύμφωνη.

Δε συμφωνώ επίσης με τη διαπίστωσή σας στην ίδια παράγραφο ότι "Εν πάση περιπτώσει, μετά από πιέσεις που ασκούνταν είτε από τους δικηγόρους τους είτε από τους εργοδότες τους είτε ακόμα από την Εκκλησία της Κύπρου, η άδειά τους ανανεωνόταν κατά καιρούς νομιμοποιώντας εκ των υστέρων το καθεστώς παραμονής τους." Όπως φαίνεται από τα πιο

πάνω οι παρατάσεις δόθηκαν κατ' εξαίρεση, κυρίως για ανθρωπιστικούς λόγους και στα πλαίσια των αρχών της χρηστής διοίκησης. Κάθε αίτηση και κάθε επιστολή τους εξετάζετο καλόπιστα και σε καμία περίπτωση δεν θα ελαμβάνοντο μέτρα εναντίον τους ενόσο εικρεμούσε η εξέταση οποιουδήποτε αιτήματός τους.

Κατ' επέκταση διαφωνώ με το συμπέρασμά σας στην τέταρτη παράγραφο της σελίδας 4 της Έκθεσής σας ότι "Στο να δημιουργηθεί αυτή η πραγματική κατάσταση της μακρόχρονης παραμονής έχει συμβάλει και η ίδια η διοίκηση".

Αντίθετα θεωρώ ότι οι αλλοδαποί προέβησαν σε αλλεπάλληλες καταχρήσεις των διαδικασιών για να παρατείνουν την διαμονή τους στην Δημοκρατία για το μεγαλύτερο δυνατό διάστημα ενώ γνώριζαν ότι στην κάθε περιπτωση η άδεια που τους εδίδετο ήταν προσωρινή.

Εν προκειμένω, και αφού όπως φαίνεται από τα γεγονότα της υπόθεσης η πρόθεση των παραπονούμενων ήταν για μόνιμη παραμονή στην Δημοκρατία, το γεγονός ότι ουδέποτε αποτάθηκαν για παραχώρηση άδειας μετανάστευσης για σκοπούς απασχόλησης των στη Δημοκρατία παραμένει ανεξήγητη. Τέτοια αίτηση θα έδιδε την ευκαιρία στις Αρχές να εξετάσουν το κατά πόσο πληρούνταν οι προϋποθέσεις για παραχώρηση πλέον άδειας μόνιμης παραμονής, σύμφωνα με τους υφιστάμενους κανονισμούς.

Τέλος όσον αφορά τις διαπιστώσεις σας στην τρίτη παράγραφο της σελίδας 2 της Έκθεσής σας για την απασχόληση τους, με λύπη παρατηρώ ότι αμφότεροι οι παραπονούμενοι φαίνεται ότι απασχολούνταν παράνομα στη Δημοκρατία δεδομένου ότι η τελευταία άδεια παραμονής της κας Spasic ήταν ως επισκέπτρια και έληξε στις 27.4.2001 του δε κου Dejic η τελευταία άδεια παραμονής/εργασίας του επίσης έληξε στις 27.4.2001. Απάσχόληση κατά παράβαση της άδειας παραμονής αλλοδαπού ή χωρίς τέτοια άδεια, συνιστά αδίκημα συμφωνα με τον Περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμο Κεφ. 105 μέχρι 2003. Διευκρινίζω επίσης ότι μετά την ημερομηνία αυτή, δηλ. την 27.4.2001, και παρόλο που επιτράπηκε στο ζεύγος να παραμείνει στην Δημοκρατία για τους λόγους που ανάφερα προηγουμένως μέχρι τις 30.6.2004, παρά τις γραπτές μας εισηγήσεις και παρά το ότι δηλώθηκε γραπτώς στον κο Dejic ότι θα του επιτρεπόταν και να εργαστεί, οι ίδιοι δεν αποτάθηκαν για εξασφάλιση νόμιμης άδειας παραμονής/εργασίας, αγνοώντας τις υποδείξεις των Αρχών.

Νομικό Πλαίσιο της Αήψης της Απόφασης για Απέλαση

Από τις 27.4.2001 το ζεύγος των παραπονούμενων ουσιαστικά παραμένει στη Δημοκρατία χωρίς νόμιμη άδεια, από δε τις 30.6.2004 χωρίς καν την ανοχή των Αρχών. Επιπλέον και εξ' όσων διαπιστώνεται εκ των υστέρων οι παραπονούμενοι απασχολούνται και παράνομα.

Μετά τις 30.6.2004 κλήθηκαν επανειλημμένα να αναχωρήσουν χωρίς όμως να συμμορφωθούν με τις νόμιμες υποχρεώσεις των με αποτέλεσμα να εκδοθούν εναντίον τους διατάγματα απέλασης/κράτησης στις 14.2.2005, με βάση τη παράγραφο (κ) του εδαφίου 1 του άρθρου 6 του Νόμου περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Κεφ. 105 μέχρι 2003, για παράνομη παραμονή.

Σχετικό Κοινοτικό Δίκαιο

Οδηγία 2003/109/EK

Η Οδηγία 2003/109/EK θεσπίστηκε στο πνεύμα της διακηρύξεως του Τάμπερε, 15-16 Οκτωβρίου 1999, ότι δηλαδή η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να διασφαλίζει τη δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος των κρατών μελών και να τους αναγνωρίσει, στο πλαίσιο μιας αποφασιστικής πολιτικής στον τομέα της εντάξεως, δικαιώματα και υποχρεώσεις παραπλήσια προς εκείνα που αναγνωρίζει στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Στη Διακήρυξη αυτή επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι η ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών που επι μακρά διαμένουν στα κράτη μέλη αποτελεί

θεμελιώδες στοιχείο για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, η οποία αποτελεί πρωταρχικό στόχο της Κοινότητας σύμφωνα με τη Συνθήκη. Η Οδηγία αυτή αναγνωρίζει στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν στην επικράτεια κράτους μέλους νομίμως και αδιαλείπτως για πέντε τουλάχιστον έτη την ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος, εφόσον προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ότι διαθέτουν, αφενός, επαρκείς πόρους για τη συντήρηση των ιδίων και των μελών της οικογενείας τους και, αφετέρου, ασφάλιση ασθενείας.

Σύμφωνα με το Άρθρο 27 της ανωτέρω Οδηγίας, η Οδηγία τίθεται σε ισχύ την ημερομηνία δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. δηλαδή στις 23.1.2004 ενώ δίδεται περίοδος 2 ετών στα κράτη μέλη για να ενσωματώσουν την Οδηγία στα εθνικά τους συστήματα.

Θα ήθελα να σημειώσω ότι ακόμη και αν λάβω υπόψη μου την ευνοϊκότερη δυνατή ερμηνεία της εν λόγω Οδηγίας προς όφελος των παραπονούμενων και υποθέσω ότι η Οδηγία δημιουργούσε άμεσα εκτελεστέα δικαιώματα γιά αυτούς κατά την ημερομηνία δημοσίευσής της, δηλαδή στις 23.1.2004, παρατηρώ ότι οι προϋποθέσεις που αναπτύσσονται στις πρόνοιες της Οδηγίας δεν πληρούνται στην περίπτωσή τους και κατά συνέπεια η Οδηγία δεν μπορεί να έχει εφαρμογή σ' αυτούς.

Λαμβάνοντας υπόψη τους γενικότερους σκοπούς της υιοθέτησης της Οδηγίας αυτής όπως φαίνονται από το πρόιμο της Οδηγίας και συγκεκριμένα από τις παραγράφους (2) και (3) αυτού, η Οδηγία θεσπίστηκε για σκοπούς της ενσωμάτωσης των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν στην επικράτεια κράτους μέλους και κατέχουν την ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος. Όπως αναφέρεται συγκεκριμένα στην Οδηγία, το κυριότερο κριτήριο για την απόκτηση της ιδιότητας αυτής αποτελεί η διάρκεια της νόμιμης παραμονής στην επικράτεια του κράτους μέλους. Στην παράγραφο 6 του προϊμίου της Οδηγίας συγκεκριμένα αναφέρεται ότι:

“Residence should be both legal and continuous in order to show that the person has put down roots in the country.”

Περαιτέρω αξίζει να σημειωθεί ότι λόγω της πρόσφατης θέσπισης της Οδηγίας, εξ'όσων γνωρίζω, δεν έχει νομολογηθεί η ερμηνεία της μέχρι στιγμής από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και δεν υπάρχει άλλη καθοριστική πηγή ανάλυσης της εφαρμογής της Οδηγίας. Εν όψει αυτού του γεγονότος η ερμηνεία σε αντίστοιχα θέματα που αναπτύχθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναμένεται να είναι καθοριστική.

Συγκεκριμένα η νομολογία του Ε.Δ.Α.Δ. είναι απολύτως σχετική στην περίπτωση της ενισχυμένης προστασίας των επί μακρό διαμενόντων στην επικράτεια των κρατών μελών. Στην παράγραφο 16 του προϊμίου της Οδηγίας καθώς και στο Άρθρο 12 αυτής, αναφέρεται συγκεκριμένα ότι η προστασία των αλλοδαπών που κατέχουν την ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος από απέλαση βασίζεται στα κριτήρια που ανέπτυξε με την νομολογία του το Ε.Δ.Α.Δ. Η αναφορά αυτή αποτελεί σαφή ένδειξη για το πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας.

Η σχετική Οδηγία λοιπόν στοχεύει στη προστασία της ίδιας κατηγορίας αλλοδαπών για τους οποίους θεσπίστηκε και η προστατευτική νομολογία του Ε.Δ.Α.Δ. συγκεκριμένα τους ενταχθέντες μετανάστες (“integrated immigrants”). Όπως φαίνεται από την ανάλυση της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου του Στρασβούργου που ακολουθεί, αυτοί ορίζονται ως οι μετανάστες δεύτερης γενιάς ή άτομα που εισήλθαν στην επικράτεια του Κράτους Μέλους σε νεαρή ηλικία και παρέμειναν σ' αυτή για το περισσότερο μέρος της ζωής τους (*Boughanemi v France*, [24.4.1996]; *Bouglifa v France* [21.10.1997]). Το εν λόγω ζεύγος των παραπονούμενων βρίσκεται εκτός της κατηγορίας των αλλοδαπών που προστατεύονται από την εν λόγω νομολογία και άρα εκτός του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας.

Το Άρθρο 4 (1) της Οδηγίας προβλέπει ότι το κράτος μέλος θα παραχωρήσει το καθεστώς του επί μακρό διαμένοντος σε υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα και αδιάλειπτα στην

επικράτεια τους για περίοδο 5 ετών αμέσως πρίν την καταχώρηση της σχετικής τους αίτησης προς αναγνώριση του καθεστώτος αυτού.

“1. Member States shall grant long-term resident status to third-country nationals who have resided legally and continuously within its territory for five years immediately prior to the submission of the relevant application.”

Περαιτέρω σύμφωνα με το Αρθρο 7 (1) της Οδηγίας, ο υπήκοος τρίτης χώρας που ενδιαφέρεται για την απόκτηση του καθεστώτος αυτού οφείλει να καταχωρήσει σχετική αίτηση.

“To acquire long-term resident status, the third-country national concerned shall lodge an application with the competent authorities of the Member State in which he/she resides.”

Αξίζει να σημειωθεί ότι με βάση την αρχή του Κοινοτικού Δικαίου που απαιτεί την ερμηνεία των σχετικών προνοιών του εθνικού δικαίου του Κράτους Μέλους σε συνάρτηση με τις πρόνοιες της Οδηγίας καταλήγω στο συμπερασμα ότι οι παραπονούμενοι δεν εμπίπτουν στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας αφού ουδέποτε αποτάθηκαν για απόκτηση άδειας μόνιμης εγκατάστασης τους στην Κύπρο.

Στο σχετικό Κυπριακό Δίκαιο γίνεται σαφής διαχωρισμός μεταξύ των αδειών προσωρινής παραμονής και των αδειών μετανάστευσης. Οι άδειες μετανάστευσης εξ ορισμού αποτελούν άδειες για μακρόχρονη παραμονή. Το γεγονός της μη καταχώρησης αίτησης για άδεια μετανάστευσης συντελεί στη μη δυνατή εφαρμογή της συγκεκριμένης Οδηγίας στην περίπτωσή τους.

Συμπέρασμα:

Ακόμα και αν η Οδηγία είχε δεσμευτική ισχύ για τη Δημοκρατία από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της δηλαδή στις 23.1.2004 δεν θα εμπόδιζε την εν λόγω απέλαση γιατί δεν θα εφαρμοζόταν για τους εν λόγω αλλοδαπούς με βάση την παράγραφο 1 του άρθρου 4 αυτής, εν όψει του γεγονότος ότι στις 23.1.2004 οι αλλοδαποί δεν ήσαν κάτοχοι νόμιμης άδειας παραμονής, η δε περίοδος νόμιμης παραμονής τους είχε λήξει στις 27.4.2001 δηλ. σχεδόν τρία χρόνια πριν την έναρξη ισχύος της Οδηγίας.

Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να αναφέρω ότι η εν λόγω Οδηγία έχει ενσωματωθεί στο προσχέδιο του νέου περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νόμου που ετοίμασε η Νομική Υπηρεσία και τώρα μελετάται από το Υπουργείο Εσωτερικών και από το Τμήμα μας, επίκειται δε η έναρξη διαβούλευσής του. Επισυνάπτεται αντίγραφο του αποσπάσματος των σχετικών άρθρων για ενημέρωσή σας (**Παράρτημα Α**).

Council Resolution of 4 March 1996 on the status of third-country nationals residing on a long-term basis in the territory of the Member States, (Official Journal C 080 , 18/03/1996 p. 0002 – 0004)

Η Απόφαση αυτή ορίζει στην παράγραφο III τους επι μακρώ διαμένοντες ως αυτούς που αποδεικνύουν ότι συμπλήρωσαν διαμονή νόμιμη και αδιάλειπτη στην επικράτεια κράτους μέλους για περίοδο που ορίζεται στο εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους και σε κάθε περίπτωση μετά από περίοδο 10 ετών.

“III 1. Without prejudice to the provisions of Point IV, the following third-country nationals should be recognized in each Member State, as long-term residents: - those who provide proof that they have resided legally and without interruption in the territory of the Member State concerned for a period specified in the legislation of that Member State and, in any event, after 10 years' legal residence.”

Το εθνικό μας δίκαιο δεν προνοεί για τέτοια περίοδο και άρα η Απόφαση γίνεται σχετική στις περιπτώσεις αλλοδαπών που διαμένουν νόμιμα για αδιάλειπτη περίοδο 10 ετών στην επικράτεια της Δημοκρατίας. Για τους λόγους που αναφέρθηκαν πιο πάνω το εν λόγω ζεύγος δεν πληροί αυτή την προϋπόθεση και επομένως βρίσκεται εκτός του πεδίου εφαρμογής της.

II. Σχετική Νομολογία του Ε.Δ.Α.Δ.

I. Δικαιοδοσία

Λόγω της αιωρούμενης «απειλής» ή επικείμενης προσφυγής του ζεύγους στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Ε.Δ.Α.Δ.) θα ήθελα να κάνω μια σύντομη αναφορά στο Άρθρο 35 (1) της Σύμβασης σύμφωνα με το οποίο το Ε.Δ.Α.Δ. έχει δικαιοδοσία για εξέταση κάποιας υπόθεσης, σύμφωνα με γενικά αναγνωρισμένους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου αφού έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα.

“It is a recognisable rule that, where a state has treated an alien in its territory inconsistently with its international obligations but could nevertheless by subsequent action still secure for the alien the treatment (or its equivalent) required by its obligations, an international tribunal will not entertain a claim put forward on behalf of that person unless he has exhausted the legal remedies available to him in the state concerned.” (1 Oppenheim’s International Law, 522-523 (Jennings & Watts (eds.), 9th ed.1992).”

Σε σχέση με τα πιο πάνω θα ήθελα να τονίσω το γεγονός ότι στις 24.2.2005 οι παραπονούμενοι απέσυραν την προσφυγή τους εναντίον των διαταγμάτων απέλασης/κράτησης κατά το στάδιο μάλιστα της ακρόασης της ενδιάμεσης αίτησής τους για αναστολή της απέλασης. Επιπλέον συνήψαν ενώπιον του Δικαστηρίου συμβιβαστική λύση με τις Αρχές και συμφώνησαν οι ίδιοι να αναχωρήσουν εντός των επόμενων 20 ημερών (διαβιβάζεται αντίγραφο του σχετικού πρακτικού του Δικαστηρίου, **Παράρτημα Β**). Οι παραπονούμενοι όπως φαίνεται και από την αθέτηση εκ μέρους τους της εφαρμογής της συμβιβαστικής συμφωνίας εμμένουν στην θέση τους να αγνοούν καθόλα τις νόμιμες υποχρεώσεις τους ως προς την Δημοκρατία.

Είναι η θέση μου ότι στο παρόν στάδιο, τυχόν επικείμενη προσφυγή των αλλοδαπών στο Ε.Δ.Α.Δ. δεν θα έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα στη Δημοκρατία.

II. Ισχυριζόμενο δικαίωμα

Από τις μέχρι τώρα παραστάσεις, δικαστικές και εξωδικαστικές των εν λόγω αλλοδαπών είναι φανερό ότι το βασικό ανθρώπινο δικαίωμα τους που θεωρούν ότι παραβιάζεται με την εκτέλεση των διαταγμάτων απέλασης είναι το δικαίωμά τους να εγκατασταθούν μόνιμα οικογενειακώς σε χώρα της επιλογής τους, άλλη από την χώρα καταγωγής τους.

Θα ήθελα εν προκειμένω να εκφράσω την άποψη ότι δεν υφίσταται τέτοιο ανθρώπινο δικαίωμα και ότι ειλικρινής και συνεπής σεβασμός στην έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, απαιτεί την προστασία του όρου από το να περικλύει σωρεία άλλων εννοιών και επιχειρημάτων στο σημείο που να καταντά την έννοια τους ανούσια.

Εν πάση περιπτώσει τέτοιο δικαίωμα δεν αναγνωρίζεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων:

“The right of an alien to enter, and to reside in the territory of a Contracting State has not been laid down in the European Convention on Human Rights....While Article 2, paragraph 2 of Protocol No. 4 provides that ‘everyone shall be free to leave any country including his own’ the second paragraph of Article 3, of the same Protocol expressly restricts the right to enter the territory of a Contracting State to nationals. Article 4 of Protocol No. 4 only prohibits the collective expulsion of aliens, while Article 1 of Protocol No. 7 contains certain procedural

requirements for decisions concerning the expulsion but does not restrict the sovereign right to expel aliens.” [O. Van Dijk, Protection of “Integrated” Aliens Against Expulsion under the European Convention of Human Rights, *European Journal of Migration and Law* 1 (1999): 293-312, p. 293]

Η πιο πάνω θέση βασίζεται σε πάγια νομολογία τόσο της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όσο και του Δικαστηρίου Στην Αίτηση Αριθμός 7048/75 στην υπόθεση *X v. United Kingdom* (9 March 1977) η Επιτροπή αποφάσισε ότι η Σύμβαση και συγκεκριμένα το Άρθρο 8 αυτής δεν δημιουργεί το δικαίωμα για ζεύγος αλλοδαπών να διαμένουν σε μια συγκεκριμένη χώρα άλλη από την χώρα καταγωγής τους. Η Επιτροπή σημείωσε ότι: “That follows from the liberty of the States not restricted by the Convention, to regulate the entry of aliens.”

“As a matter of International Law and subject to its Treaty obligations, a state has the right to control the entry of non-nationals into its territory.” (*Abdulaziz, Cabales and others v. The United Kingdom* (1985) 7 EHRR 471, para. 67; *Gul v. Switzerland* (1996) 22 EHRR 93 para. 38; *Ahmut v. The Netherlands* (1996) 24 EHRR 62)

‘Οπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο Σύγγραμμα “Theory and Practice of the European Convention of Human Rights” P. Van Djik & G.J.H. van Hoof (2nd Edition 1990), σελίδα 519, υποσημείωση 1305:

“In Application No. 7048/75 in *X v. The United Kingdom* (9 March 1977), where the Commission decided that Article 8 does not per se guarantee the right for a married couple to move their residence to a specific country, where one of the two has a visitor’s permit.”

Η πιο πάνω αρχή εφαρμόστηκε συστηματικά σε νομολογία σχεδόν 30 ετών. Στην Αίτηση Αριθμός 42703/98 *Radovanovic v. Austria* ημερομηνίας 24 Απριλίου 2004 αναφέρεται ξανά ότι αλλοδαποί δεν έχουν το δικαίωμα σύμφωνα με τη Σύμβαση να εισέρχονται ή να διαμένουν σε συγκεκριμένη χώρα και οι χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης οφείλουν να ελέγχουν την είσοδο και διαμονή αλλοδαπών σύμφωνα βέβαια πάντα με τα πλαίσια προστασίας που καθορίζει η Σύμβαση.

Συμπέρασμα:

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν κατοχυρώνει το δικαίωμα σε άτομο ή οικογένεια προς μόνιμη εγκατάσταση τους σε χώρα της επιλογής τους εκτός από την χώρα από την οποία προέρχονται, έστω κι αν η εγκατάσταση στη χώρα επιλογής τους θα συντελούσε σε ευνοϊκότερες συνθήκες γι’ αυτούς.

III. Σχετικές πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Σύμφωνα με το Άρθρο 1 της Σύμβασης και την ερμηνεία αυτής από το Ε.Δ.Α.Δ. και εν όψει του γεγονότος ότι οι παραπονούμενοι βρίσκονται ακόμη στην επικράτεια της Δημοκρατίας, η Δημοκρατία οφείλει στους χειρισμούς της να προστατεύει τα δικαιώματά τους. Οι πρόνοιες της Σύμβασης ισχύουν χωρίς διακρίσεις σε όλα τα άτομα εντός της δικαιοδοσίας του Κράτους Μέλους.

Σχετικά Άρθρα της Σύμβασης κατά την άποψή μου με την περίπτωση των παραπονούμενων είναι το Άρθρο 3 της Σύμβασης και το Άρθρο 8 της Σύμβασης.

“First some decisions of the European Commission of Human Rights and later judgements of the European Court of Human Rights (*Berrehab* and *Moustaqim*) made it clear that the European Convention of Human Rights also applies to alien immigrants and that especially its Articles 3 and 8 on inhuman treatment and family life, restricted the possibilities to expel aliens who have been admitted, have long lawful residence and close family ties in the country of

residence.” (Kees Groenendijk, “Long Term Immigrants and the Council of Europe”, European Journal of Migration and Law, vol.1 (1999), p.281

Ακολουθεί εκτεταμένη ανάλυση των πιο πάνω προνοιών.

I. ΑΡΘΡΟ 3 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Σχετικά με την επίδραση του Άρθρου 3 της Σύμβασης στην υπό εξέταση περίπτωση θα ήθελα να αναφέρω τα εξής:

Στην απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Αίτηση *Cruz Varas v. Sweden*, η Επιτροπή εξετάζοντας το ερώτημα κατά πόσο η επικείμενη απέλαση κατά του Varas αποτελούσε παραβίαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης, ανέφερε ότι η μεταχείριση σε τέτοιες περιπτώσεις αλλοδαπών για να αποτελεί παραβίαση του Άρθρου 3 πρέπει να πάσχει σοβαρά υπό τις περιστάσεις. Η Επιτροπή σ’ αυτή την υπόθεση έθεσε ψηλό όριο σχετικά με την δυνατότητα εφαρμογής του Άρθρου 3 σε υποθέσεις απέλασης.

Είναι η θέση μου ότι τα γεγονότα της υπό εξέτασης υπόθεσης δεν αναδεικνύουν θέμα παραβίασης του δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο Άρθρο 3 της Σύμβασης.

Θα ήθελα επίσης να σχολιάσω ότι ούτε η επικείμενη απομάκρυνση του παιδιού αποτελεί παρέμβαση εκ μέρους της Δημοκρατίας στο δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το Άρθρο 3 της Σύμβασης. Στην προαναφερθείσα υπόθεση η Επιτροπή ανέφερε στην παράγραφο 92 της απόφασης της ότι:

“The Commission considers that, although the expulsion of the son would involve serious problems for him, the circumstances are not such as to indicate a violation of Article 3 of the Convention.”

Περαιτέρω, προς υποστήριξη της θέσης μου ότι το γεγονός ότι οι παραπονούμενοι πιθανότατα θα απολάμβαναν ευνοϊκότερες συνθήκες διαβίωσης στην Κύπρο παρά στη χώρα προέλευσής τους δεν αποτελεί παραβίαση του Άρθρου 3 ή του Άρθρου 8 της Σύμβασης, σημειώνω την αναφορά του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Bensaid v. United Kingdom* (2001), παρα. 32:

“ The fact that the applicant’s circumstances in Algeria would be less favourable than those enjoyed by him in the United Kingdom is not decisive from the point of view of Article 3 of the Convention.”

Θα ήθελα επίσης να τονίσω ότι σαφέστατα αναγνωρίζεται το γεγονός ότι η απομάκρυνση του παιδιού πιθανότατα θα αποτελέσει πηγή προβλημάτων. Επισημαίνεται όμως ότι η απομάκρυνση αυτή υπό τέτοιες συνθήκες κατέστει αδύνατο να αποφευχθεί, αφού οι ίδιοι οι γονείς του παιδιού συστηματικά αρνούνται να συμμορφωθούν με τις νόμιμες υποχρεώσεις των, γνωρίζοντας τις νομικές συνέπειες της μη συμμόρφωσης και ακόμη χειρότερα τις πιθανές συνέπειες για το παιδί τους. Σχετική απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που φαίνεται να επιβεβαιώνει τη θέση μου ότι δεν ευθύνεται η Δημοκρατία για τις συνέπειες της άρνησης του ζεύγους να συμμορφωθεί με τις δια νόμου επιβαλλόμενες υποχρεώσεις τους είναι η απόφαση στην υπόθεση *Cruz Varas v. Sweden* (1991) όπου στην παρα. 102 σημειώνεται ότι:

“The Commission is therefore of the opinion that the splitting up of the family, as a result of the family member’s failure to comply with lawful order, does not show lack of respect for the applicant’s family life.”

Είναι η άποψη μου, ότι την ευθύνη για τις συνέπειες που δυστυχώς θα έχει να αντιμετωπίσει το παιδί, δεν φέρει η Δημοκρατία αλλά οι ίδιοι οι γονείς του. Η Δημοκρατία τόσο εις ένδειξη καλής θέλησης αλλά και στα πλαίσια της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού που

κατοχυρώνονται στις σχετικές διεθνείς συνθήκες και στο Σύνταγμα της Δημοκρατίας, παραχώρησε παράταση της παραμονής των γονέων για τη συμπλήρωση του σχολικού έτους του παιδιού δύο φορές, έστω κι' αν επρόκειτο για νηπιαγωγείο. Δυστυχώς οι γονείς του παιδιού δεν πήραν σοβαρά τις παραχωρήσεις των Αρχών ή ίσως τελικά αυτό να μην ήταν το πραγματικό κίνητρό τους, και αποφάσισαν να συνεχίσουν να παραμένουν (και να εργάζονται) παράνομα. Τη νομική και ηθική ευθύνη για αυτή την απόφαση δεν φέρει η Δημοκρατία.

Π. ΑΡΘΡΟ 8 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η προστασία του Άρθρου 8 της Σύμβασης είναι σχετική στη συγκεκριμένη περίπτωση όσον αφορά τόσο την προστασία του δικαιώματος της οικογενειακής ζωής όσο και στην προστασία του δικαιώματος της προσωπικής ζωής. Ακολούθως θα αναλύσω τη σχετική νομολογία για τα δύο αυτά δικαιώματα για να εξηγήσω τη θέση μου ότι η απόφασή μου για απέλαση των παραπονουμένων δεν παραβιάζει το Άρθρο 8 της Σύμβασης.

i. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

Σχετικά με την προστασία του δικαιώματος οικογενειακής ζωής όπως αυτό κατοχυρώνεται στην Ε.Σ.Δ.Α. καθώς και στο Σύνταγμα της Δημοκρατίας, θα ήθελα να αναφέρω ότι η συγκεκριμένη υπό εξέταση περίπτωση δεν αφορά οικογενειακή επανένωση, αφού ολόκληρη η σύνθεση της βάσης της συγκεκριμένης οικογένειας βρίσκεται στην επικράτεια της Δημοκρατίας και καλείται να αναχωρήσει ολόκληρη στη χώρα καταγωγής τους. Αποτελεί τη σαφή πρόθεση της Δημοκρατίας να μην διασπαστεί η οικογένεια αυτή και να αναχωρήσουν όλα τα μέλη της μαζί για τη χώρα καταγωγής τους.

Στην Αίτηση Αριθμός 48321/00, στην απόφαση στην υπόθεση *Slivenko v. Latvia*, ημερομηνίας 9 Οκτωβρίου 2003, το Δικαστήριο ανάφερε ότι με την απομάκρυνση ολόκληρης της οικογένειας από την Λάτβια από τις Αρχές της Λάτβιας, δεν διασπάσθηκε η οικογένεια και άρα οι Αρχές δεν παραβίασαν το δικαίωμα των αιτητών για προστασία της οικογενειακής τους ζωής.

“Under the Convention the applicants were not entitled to choose in which of the two countries ... to continue or re-establish an effective family life.”

Περαιτέρω το ίδιο επιχείρημα εξετάστηκε και στην υπόθεση *Cruz Varas v. Sweden* (1991) 14 EHRR 1 (para.88-89) όπου το Δικαστήριο αποφάσισε ότι η απέλαση παντρεμένου ζεύγους μαζί με το παιδί τους στην χώρα καταγωγής τους, σε συνθήκες οι οποίες δεν εμφανίζαν αξεπέραστα εμπόδια στη συνέχιση της οικογενειακής τους ζωής στη χώρα αυτή δεν αποτελούσε παραβίαση του δικαιώματος για προστασία της οικογενειακής τους ζωής. Η Επιτροπή αξίζει να σημειωθεί ότι δήλωσε ότι οι Αιτητές δεν παρουσίασαν ικανοποιητικά στοιχεία για το ότι θα ήταν αδύνατο να συνεχίσουν την οικογενειακή τους ζωή στη χώρα καταγωγής τους. Είναι άρα σημαντικό να τονιστεί ότι το βάρος απόδειξης τέτοιων συνθηκών και εμποδίων φέρουν οι Αιτητές σύμφωνα με νομολογία του Στρασβούργου:

“97. The Commission recalls that there is no general right under the Convention to enter, reside in and not to be expelled from a given country...In such a situation it is incumbent on the applicants to show that there are obstacles to establishing family life in their home countries or that there are special reasons why that could not be expected of them.”

Στην υπό εξέταση υπόθεση το παραπονόμενο ζεύγος σε καμία περίπτωση δεν προσκόμισε τέτοια στοιχεία.

Η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα είναι σαφής:

“Article 8 does not impose a general obligation on a state to respect the choice of married couples as to the country of their residence where there are no obstacles to establishing family life in their own or their spouse’s home countries.” (*Abdulaziz v. UK* (1985) 7 EHRR 471 para. 67, *Gul v. Switzerland* (1996) 22 EHRR 93 para. 38; *Ahmut v. Netherlands* (1996) 24 EHRR 62).

Συγκεκριμένα στην απόφαση του Ε.Δ.Α.Δ. στην υπόθεση *Abdulaziz v. UK* (1985) 7 EHRR 471, η Επιτροπή αποφάσισε ότι η άρνηση της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να επιτρέψει στους συζύγους των αιτητριών την εισδοχή ή παραμονή τους στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν αποτελούσε παραβίαση του δικαιώματος για οικογενειακή ζωή των αιτητριών. Ο λόγος ήταν ότι οι αιτήτριες απέτυχαν να αποδείξουν ότι υπήρχαν αξεπέραστα εμπόδια στην πιθανή εγκατάσταση των εν λόγω οικογενειών στις χώρες καταγωγής των συζύγων. Στην απόφαση αυτή του Δικαστηρίου αξιζεί να σημειωθεί ότι διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο το γεγονός ότι οι αιτήτριες γνώριζαν ότι οι σύζυγοι τους δεν είχαν το δικαίωμα παραμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η σύναψη γάμου είχε τελεστεί με άτομα τα οποία είτε είχαν μόνο δικαίωμα προσωρινής παραμονής στη χώρα είτε απέτυχαν να εξασφαλίσουν την εισδοχή τους στην χώρα.

Από τα πιο πάνω παρατηρώ ότι ο γάμος των παραπονούμενων όπως φαίνεται στην σχετική παράθεση των γεγονότων ανωτέρω είχε τελεστεί όταν το ζεύγος των αλλοδαπών την περίπτωση των οποίων εξετάζουμε δεν είχαν μόνιμο δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια της Δημοκρατίας. Επίσης παρατηρώ ότι οι αλλοδαποί δεν έχουν πληροφορήσει το Τμήμα για οποιαδήποτε σοβαρά εμπόδια που τυχόν θα αντιμετώπιζαν στην περίπτωση που επέστρεφαν στη χώρα τους.

Συμπέρασμα:

Είναι η θέση μου ότι όπως φαίνεται και από τα πιο πάνω η απόφασή μου για απέλαση των εν λόγω αλλοδαπών δεν παραβιάζει το δικαίωμα τους για προστασία της οικογενειακής τους ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται από το Άρθρο 8 της ΕΣΔΑ και το Σύνταγμα της Δημοκρατίας. Επαναλαμβάνω ότι:

“Article 8 cannot be considered to impose on a State a general obligation to respect the choice by married couples of the country of their matrimonial residence and to authorise family reunion in its territory.” (*Adulaziz v. U.K.; Gul v. Switzerland*)

Είναι η πρόθεση της Δημοκρατίας να αναχωρήσει ολόκληρη η οικογένεια των παραπονούμενων, (άρα δεν τίθεται θέμα διάσπασης της οικογένειας) για την χώρα καταγωγής τους, όπου δεν φαίνεται να υπάρχει σοβαρό πρόβλημα που να εμποδίζει την επανεγκατάστασή τους εκεί με βάση τα στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιον μας.

ii. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Όπως αναφέρει ο Δικαστής Morenilla στην απόφαση *Nasri v. France*, (1995) Series A No, 3209-B, p. 31, “Deportation from a country in which the person concerned has lived from birth or from childhood constitutes an interference with his private and personal sphere where it entails, as in this case, the separation of the person concerned from his essential social environment, his emotional and ‘social circle’, including his family.”

Για λόγους που ανέφερα πιο πάνω θεωρώ ότι την ευθύνη για τα επακόλουθα της απέλασης στην προσωπική ζωή των αλλοδαπών φέρουν οι ίδιοι και όχι η Δημοκρατία, και άρα δεν πιστεύω ότι η απέλαση τους αποτελεί παραβίαση εκ μέρους της Δημοκρατίας του δικαιώματος προστασίας της προσωπικής τους ζωής.

Όπως ξεκαθαρίζει το Ε.Δ.Α.Δ. στην απόφασή του στην υπόθεση *Bensaid v. United Kingdom* (2001) 33 EHRR 205 παράγραφος 46, “Not every act or measure which adversely affects moral

or physical integrity will interfere with the right to respect to private life guaranteed by Article 8”

Επίσης θα ήθελα να αναφέρω ότι το δικαίωμα προστασίας της προσωπικής ζωής σε περιπτώσεις απέλασης έχουν οι αλλοδαποί οι οποίοι θεωρούνται ενταγμένοι (“integrated”) στην κάθε χώρα. Οπως φαίνεται και από το πιο πάνω απόσπασμα του Δικαστή Morenilla, το δικαίωμα σεβασμού της προσωπικής ζωής του αλλοδαπού ενδέχεται να παραβιάζεται από ενδεχόμενη απέλαση όταν ο αλλοδαπός έχει ζήσει από την ημερομηνία της γέννησης του στην εν λόγω χώρα ή τουλάχιστον από την παιδική του ηλικία και για το περισσότερο μέρος της ζωής του.

Στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *C v. Belgium* (7.8.1996), όπου εξετάστηκε ξανά το θέμα της προστασίας της προσωπικής ζωής αλλοδαπού που βρισκόταν υπό απέλαση σημειώνεται: “In addition Mr. C established real social ties in Belgium. He lived there from the age of eleven, went to school there, underwent vocational training there and worked there for a number of years. He accordingly also established a private life there within the meaning of Article 8, which encompasses the right for an individual to form and develop relationships with other human beings, including relationships of a professional or business nature.”

Το βασικό κριτήριο του Δικαστηρίου σχετικά με το πότε η προστασία του δικαιώματος προσωπικής ζωής αλλοδαπού που υπόκειται σε απέλαση αποτελεί δικαίωμα που προστατεύεται από τη Σύμβαση φαίνεται να είναι η ιδιότητα του αλλοδαπού αυτού ως ενταγμένου μετανάστη (“integrated immigrant”) η οποία εξαρτάται κυρίως από τη διάρκεια της διαμονής του αλλοδαπού αυτού στη χώρα δηλαδή από τουλάχιστον νεαρή ηλικία και για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το συμπέρασμα αυτό φαίνεται να επικυρώνει και η σημαντική και πρόσφατη απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Slivenko v. Latvia* όπου “it appears that the removal of persons from a territory where they **resided practically throughout their lives** amounts to an infringement of their rights to private life and their home.”(Pieter Boeles and Marina den Houdijker, Case Reports, European Journal of Migration and Law, p. 163)

Θα ήθελα επίσης να αναφερθώ στην απόφαση *Bensaid v. The United Kingdom* (2001), όπου αναφέρθηκε:

“48.... Even assuming that the dislocation caused to the applicant by removal from the United Kingdom where he has lived for the **last eleven years** was to be considered by itself as affecting his private life, in the context of the relationships and support framework which he enjoyed there, the Court considers that such interference may be regarded as complying with the requirements of the second paragraph of Article 8, namely as a measure “in accordance with the law”, pursuing the aims of the protection of the economic well-being of the country and the prevention of disorder and crime, as well as being necessary in a democratic society for those aims.”

Η απόφαση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την υπό εξέταση υπόθεση εν όψει της ομοιότητάς της χρονικής περιόδου διαμονής του αιτητή με την χρονική περίοδο φυσικής παρουσίας των παραπονουμένων στην Δημοκρατία.

Είναι φανερό από τα υπό εξέταση στοιχεία ότι οι προϋποθέσεις που διαφαίνονται στη νομολογία του Δικαστηρίου για το πότε τίθεται θέμα παραβίασης του δικαιώματος προστασίας της προσωπικής ζωής που ισχύουν αναμφίβολα στις περιπτώσεις των ενταγμένων μεταναστών (“integrated immigrants”) δεν καλύπτουν την περίπτωση των υπό εξέταση παραπονουμένων.

Οι αλλοδαποί αυτοί έχουν ζήσει στην Κύπρο για χρονική περίοδο σημαντικά κατώτερη του ορίου που καθορίζει η νομολογία του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για προστασία της Σύμβασης σε περιπτώσεις απέλασης ενταγμένων μεταναστών. (“integrated immigrants.”)

iii ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Παραθέτω αρχικά το εξής απόσπασμα από το Σύγγραμμα “Human Rights Practice” Jessica Simor and Ben Emmerson (2000), para. 8. 07:

“Whether the decision to refuse entry or expel an individual is compatible with the obligations of the authorities under the Convention will depend on the seriousness of the interference with the applicant’s rights in each case. Thus there can be no general findings that immigration rules or laws comply with the Convention, each decision must be considered on its individual merits.”

Επίσης θα ήθελα να αναφέρω ότι “According to the court’s case-law (the authorities) would have to strike a fair balance between the legitimate interests of the alien and the interests to be protected by the State.” (Van Djik, ‘Protection of “Integrated” Aliens against expulsion under the European Convention of Human Rights, European Journal of Migration and Law vol.1 (1999), p.293)

Αποτελεί τη θέση μου ότι οι αλλοδαποί στην υπό εξέταση περίπτωση δεν έχουν τέτοιο επηραζόμενο δικαίωμα ή συμφέρον για τους λόγους που ανέφερα πιο πάνω.

Αλλά ακόμη και υποθέτωντας ότι η απόφαση για απέλαση επηρεάζει αρνητικά την προστασία του δικαιώματος οικογενειακής ζωής ή προσωπικής τους ζωής, είναι η θέση μου ότι τέτοιος επηρασμός είναι αναγκαίος σε μια δημοκρατική κοινωνία. Εν πάσῃ περιπτώσει το γεγονός ότι οι εν λόγω αλλοδαποί προχώρησαν σε κατάχρηση των υφισταμένων διαδικασιών και παρέμειναν (και εργάζονται) παράνομα θα ήταν σχετικό στην εξέταση του κατά πόσο η απέλαση είναι αναγκαία για προστασία του δημοσίου συμφέροντος και της γενικότερης μας μεταναστευτικής πολιτικής.

Σχετική βρίσκω επίσης την πολύ πρόσφατη απόφαση της Βουλής των Λόρδων στην υπόθεση *Regina v. Secretary of State for the Home Department (Appellant) ex parte Razgar (FC) (Respondent)* [2004] UKHL 27, όπου ο Λόρδος Bingham of Cornhill προχώρησε σε εκτεταμένη ανάλυση της εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας σε θέματα εμπλοκής του Άρθρου 8 της Ε.Σ.Δ.Α. σε διαδικασίες απέλασης. Στις παραγράφους 17-20 της σχετικής απόφασης αναφέρεται:

“In a case where removal is resisted in reliance on article 8, these questions are likely to be:

(1) Will the proposed removal be an interference by a public authority with the exercise of the applicant’s right to respect for his private or (as the case may be) family life?

(2) If so, will such interference have consequences of such gravity as potentially to engage the operation of article 8?

(3) If so, is such interference in accordance with the law?

(4) If so, is such interference necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others?

(5) If so, is such interference proportionate to the legitimate public end sought to be achieved?

18. If the reviewing court is satisfied in any case, on consideration of all the materials which are before it and would be before an adjudicator, that the answer to question (1) clearly would or should be negative, there can be no ground at all for challenging the certificate of the Secretary of State. Question (2) reflects the consistent case law of the Strasbourg court, holding that conduct must attain a minimum level of severity to engage the operation of the Convention: see, for example, *Costello-Roberts v United Kingdom* (1993) 19 EHRR 112. If the reviewing court is satisfied that the answer to this question clearly would or should be negative, there can again be no ground for challenging the certificate. If question (3) is reached, it is likely to permit of an affirmative answer only.

19. Where removal is proposed in pursuance of a lawful immigration policy, question (4) will almost always fall to be answered affirmatively. This is because the right of sovereign states, subject to treaty obligations, to regulate the entry and expulsion of aliens is recognised in the Strasbourg jurisprudence (see *Ullah and Do*, para 6) and implementation of a firm and orderly immigration policy is an important function of government in a modern democratic state. In the absence of bad faith, ulterior motive or deliberate abuse of power it is hard to imagine an adjudicator answering this question other than affirmatively.

20. The answering of question (5), where that question is reached, must always involve the striking of a fair balance between the rights of the individual and the interests of the community which is inherent in the whole of the Convention. ...Decisions taken pursuant to the lawful operation of immigration control will be proportionate in all save a small minority of exceptional cases..."

Η εφαρμογή των πιο πάνω αρχών θεωρώ ότι επιβεβαιώνει την κρίση μου, ότι η απέλαση των συγκεκριμένων παραπονούμενων υπό τις επικρατούσες περιστάσεις κρίνεται απαραίτητη.

Καταλήγοντας θα ήθελα να τονίσω ότι και στην προκειμένη περίπτωση, όπως είναι η πρακτική μας για κάθε άλλο αλλοδαπό ανεξάρτητα από θρησκεία και υπηκοότητα, καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια να εξεταστούν τα δεδομένα της καλόπιστα και αντικειμενικά, λαμβάνοντας όμως παράλληλα υπόψη το δημόσιο συμφέρον, τη γενική μας μεταναστευτική πολιτική και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της πατρίδας μας.

Πιστεύω ότι οι εν λόγω αλλοδαποί έτυχαν αρκετών εξαιρέσεων ειδικά για ανθρωπιστικούς λόγους κι αν οι ίδιοι αισθάνονται ότι αδικήθηκαν από την απόφασή μου, πολλώ δε μάλλον αν θεωρούν ότι αυτή πάσχει νομικά, δεν αντιλαμβάνομαι γιατί απέσυραν την προσφυγή τους εναντίον των διαταγμάτων απέλασης/κράτησης κατά το στάδιο μάλιστα της ακρόασης της ενδιάμεσης αίτησής τους για αναστολή της απέλασης.

Παραμένω στην διάθεση σας για οποιεσδήποτε περαιτέρω διευκρινήσεις.

(Α. Σιακαλλή)
Διευθύντρια

Παρατηρήσεις του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού

- **Παράγραφος 37:**

To πιο κάτω απόσπασμα να προστεθεί μετά τη λέξη “long-term initiatives” (δέκατη γραμμή):

Οι δραστηριότητες που δεν έχουν άμεση σχέση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα, οι διαγωνισμοί, οι ειδικές εκδηλώσεις, οι σχολικές δραστηριότητες, καθώς και η αναθεώρηση του Αναλυτικού Προγράμματος, όπως της Αγωγής του Πολίτη, έχουν αναβαθμιστεί σημαντικά και έχουν ασκήσει μια πολύ θετική επίδραση στην πλειοψηφία των μαθητών ανεξάρτητα από εθνική καταγωγή ή κοινότητα.

To πιο κάτω απόσπασμα να προστεθεί μετά τη λέξη “some teachers” (δέκατη τέταρτη γραμμή):

Η επίσημη πολιτική του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού είναι η ενημέρωση και η συνειδητοποίηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πιθανά χαρακτηριστικά διακρίσεων ανάμεσα σε κάποιους εκπαιδευτικούς μπορεί να αντανακλούν τις προσωπικές τους απόψεις, οι οποίες με κανένα τρόπο δεν παρεμβαίνουν στην επίσημη διδασκαλία που συμμορφώνεται πλήρως με την επίσημη πολιτική.

- **Παράγραφος 66:**

To πιο κάτω απόσπασμα να προστεθεί στο τέλος της παραγράφου:

Το Υπουργείο δεν έχει γίνει δέκτης κανενός επίσημου παραπόνου. Οι εξαιρέσεις που ζητούνται επίσημα από τους γονείς δίνονται πάντοτε και σε όλες τις περιπτώσεις προσφέρονται εναλλακτικά προγράμματα στα παιδιά. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το δικαίωμα της ελευθερίας στη θρησκεία (όπως και αυτό της σκέψης και της συνείδησης) διασφαλίζονται από το Άρθρο 18 του Συντάγματος της Δημοκρατίας. Δεν υπάρχει στιγματισμός των παιδιών που δεν παρακολουθούν το μάθημα των Θρησκευτικών, οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στην ορθόδοξη χριστιανική πίστη. Εκείνο που μπορεί να συμβαίνει περιστασιακά είναι η φυσική περιέργεια ή/και τα σχόλια των μαθητών για τους συμμαθητές τους που δεν παρακολουθούν την κανονική τάξη, είτε αυτά είναι Θρησκευτικά ή Φυσική Αγωγή, και που απαλλάσσονται από την παρακολούθηση στην τάξη. Κανένα προκατειλημμένο σχόλιο δε γίνεται για την πίστη των μαθητών. Οι ίδιοι οι μαθητές αναγνωρίζουν το δικαίωμα στη διαφορετικότητα στη θρησκεία.

- **Παράγραφος 83:**

To πιο κάτω απόσπασμα να προστεθεί στο τέλος της παραγράφου:

Το γεγονός είναι ότι τα παιδιά Ρόμα λαμβάνουν υποστήριξη και βοήθεια στη γλώσσα τους, αφού το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού έχει διορίσει τρεις Τουρκοκύπριους εκπαιδευτικούς και τέσσερις δίγλωσσους εκπαιδευτικούς που μιλούν εξίσου τα Ελληνικά και τα Τουρκικά κατά τη διάρκεια της παρούσας σχολικής χρονιάς 2005-2006.

- **Παράγραφος 85:**

To πιο κάτω απόσπασμα να προστεθεί μετά τη λέξη “Commissioner for Administration” (ένατη γραμμή):

Διαφωνούμε κάθετα με αυτή την πρόταση. Δεν υπάρχει πολιτική για το διαχωρισμό των μαθητών. Σκοπός και προσπάθεια του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού είναι η καταπολέμηση αυτού του είδους του διαχωρισμού με την υιοθέτηση διάφορων μέτρων. Το γεγονός είναι ότι οι μαθητές θα πρέπει να εγγράφονται στο πλησιέστερο σχολείο του τόπου διαμονής τους με βάση την εκπαιδευτική τους περιφέρεια. Εάν οι Ελληνοπόντιοι ενοικιάζουν ή

αγοράζουν σπίτια σε συγκεκριμένες περιοχές και ως αποτέλεσμα μερικά σχολεία έχουν μεγάλο αριθμό από αυτούς τους μαθητές, δεν είναι κάτι για το οποίο θα πρέπει να κατηγορείται το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Έχει καταβληθεί προσπάθεια για μεταφορά μαθητών σε διαφορετικές εκπαιδευτικές περιφέρειες, στην Πάφο για παράδειγμα, και τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης Πάφου, στα οποία φοιτούν πέρα των 1000 μαθητών στα απογευματινά μαθήματα γλώσσας, καθώς και σε άλλα μαθήματα, έχουν μεταφερθεί σε περιοχή που κατοικείται από Ελληνοπόντιους έτσι ώστε ο μαθητικός πληθυσμός να αναμιχθεί.

- **Παράγραφος 87:**

Το πιο κάτω απόσπασμα να προστεθεί στο τέλος της παραγράφου:

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού προσφέρει στους μαθητές των θρησκευτικών ομάδων όλη την πιθανή βοήθεια για φοίτηση τόσο σε δημόσια όσο και σε ιδιωτικά σχολεία, και στην περίπτωση των τελευταίων επιχορηγούνται έτσι ώστε να μπορούν να φοιτούν σε σχολεία της επιλογής τους.

